Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat — פרייז 30 גראשען — היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 175 (1170) | Łódź, Piątek 29 Lipca 1927 | פינפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג כ"ט תמוז תרפ"ז | Nr. 175 (1170)

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71. — Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, Tel. 24,71.

אויפפאדערונג!

אלע חברים פון צעירי מזרחי און החלוץ המזרחי, ווערען אויפגעפאדערט מוצש"ק 9 אין אווענד צו קומען אין בית-המדרש וואלטשאנסקא 6 בנוגע איבערצונעהמען

די אינסטרוקציעס צו די וואהלען

פון 15 ציוניסטישען קאנגרעס, וועלכע קומען פאר זונטאג ב' מנחם אב אין לאדז. אין נאמען פון מזרחיסטישען וואהל-קאמיטעט

אהרן אסט, יצחק מאיר בילער, משה העלמאן, בענדעט ווארשאווסקי, וואלף זילבערשטיין.

640

---

1 **וואהל-קאמיטעט פון „על המשמר"** 1

מארגען שבת דעם 30 יולי 8 א זייגער אין אווענד קומט פאר אין זאל פון „ירדניה", 36 פאלודניאווא 36

א גרויסער ציוניסטישער מאסען-מיטינג

געווידמעט דעם 15 ציוניסטישען קאנגרעס

עס נעמען אנטייל

1 ד"ר לעמבערג (ווארשא), ד"ר צינאמאן (ווארשא), נעליבטער, פאלאסיעוויטש (ווארשא), ה. מרגולית. | איינגאנג פריי. 1

---

4 **אכטונג!** 4

ציוניסטישע שוכרים!

ווילט איהר, אז עבר-הירדן זאל פעראייניגט ווערען מיט א"י?

ווילט איהר, אז יודען זאלען בעקומען רעגירונגס-באדען און נישט זיין געצוואונגען צו צאהלען 5-פאכיגע פרייזען פאר זומפען?

ווילט איהר, אז די מאנדאטאר-מאכט זאל אויסהאלטען די יודישע שולען, פונקט ווי זי האלט אויס די אראבישע; דער קרן-היסוד זאל נישט אויסגעבען 150 טויזענד פונט א יאהר אויף שולען?

ווילט איהר, אז די מאנדאטאר-מאכט זאל רעפארמירען די אלטע טערקישע געזעצען פון ערד-קויף, גרענין-אפצאהלען און שטייערן, און נישט רואינירען די יודישע קאלאניסטען, אין ערשטען יאהר פון זייער בעזעצען זיך אויף לאנד?

ווילט איהר, אז דער יודישער כבוד זאל נישט פערשוועכט ווערען טאג-טעגליך אין ארץ-ישראל דורך אראבישע און ענגלישע זשאנדארמען?

ווילט איהר די ענגלישע מאכט זאל ערפילען איהרע פליכטען לגבי דעם מאנדאט?

ווילט איהר, אז יודישע פאלקס-געלדער זאלען נישט גיהן לאבוד, און יודען זאלען נישט רואינירט ווערען, ווי די פירמע עליה?

ווילט איהר, אז עס זאלען זיך אין א"י קיינמאל נישט איבער'חזר'ן די טרויעריגע געשעהענישען פון די יאהרען 1920 און 1921 אין ירושלים און יפו?

4 טא שטימט פאר דער ליסטע פון די ציוניסטישע רעוויזיאניסטען!

שטימט פאר זשאבאטינסקי! ליסטע נומער 4

פראפ. לוין-וועבער-מייסטער פעראיין

לאדז, בושעשינער 7.

אכטונג, לוין-וועבער!

זונטאג, דעם 31 טען יולי 1927 פינקטליך 6 אין אווענד קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל בושעשינער 7 די אלגעמיינע

יעהרליכע פערזאמלונג

מיט פאלגענדע טאג-ארדנונג: 1) וואהלען פון א פארזיצענדער, 2) בעריכט, 3) דיסקוסיע, 4) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע און 5) פרייע פארשלאגען. חברים לוין-וועבער קומט פינקטליך.

648

די פערוואלטונג.

זומער-וואוינונג

פאר'ן איבערצוגעבען א

צימער

ביי סטריקאוו אין מאקאווערס וויללע צו ערפאהרען אויף דער שטעל 637

בלאשטיין.

קינדער-וועגעלער

מעטאל בעטען, מאטראצען געבעטע און צו מעבעל בע-טען, „PATENT" בילינ און געגען גוטע בעדינגונגען און

„DOBOPOL"

Piotrk. 73 (אין הויף)

זעמטליכע רעפעראטורען ווע-רען אנגענומען. 665

בעקאנטמאכונג.

— די בעוואוסטע —

רעסטאראציע מ. פאנעלמאן

מאכט דערמיט בעקאנט, אז מאנטאג, ד. 1 אויגוסט ווערט ערעפענט א ספעציעלע קיך פאר געסט איבער דער צייט פון דעם לאנג-יעהריגען פאכמאן ה' אישע בערמאן, וועלכער איז בעוואוסט מיט זיין גוט צו — — בערייטען פון געשמאקע שפייזען — —

פריהשטיקען, מיטאגען און אווענד-ברויטען

מיטאגען פון 1.50 זל. און אווענד-ברויטען אלא קארט, צוויי קיכען מילכיג און פליישיג, שטרענג כשר! מיט אכטונג

מ. פאנעלמאן, צעגעלניאנא 42.

8-טונג דרוקער, בוכבינדער און שאכטעלמאכער מייסטער 8-טונג

מיטוואך, דעם 4 טען אויגוסט קומט פאר אין האנדווערקער קלוב פאלודניאווא 4 7 א זייגער אין אווענד די יעהרליכע

אלגעמיינע פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) וואהלען פון א פארזיצער און סעקרעטאר, 2) בעריכט, 3) קאסע בעריכט, 4) פערארדנונג פון רעגירונגס-קאמיסאריאט, 5) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 6) שידס-געריכט, 7) קולטור-קאמיסיע, 8) קאאפעראטיו 9) פערשידענעס.

אין פאלס, ווען צו דער בעשטימטער צייט וועט נישט קומען די גענוגענדע צאהל מיטגלידער קומט די פערזאמלונג פאר צום צווייטען טערמין 8.30 אווענד.

אלע חברים ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען. 649 די פערוואלטונג.

צו דער פערלאבונג פון מיין פריינד

ה' יצחק מארקסאן

מיט פרל. פעלא בושעשינסקא

ווינשען מיר זיי א גליקליכע צוקונפט 625

יחזקאל איינשידלער און פרוי.

א הארציגען מזל-טוב ווינש איך מיין שוועסטער'ן-זוהן

ה' משה קויפמאן

מיט פרל. מלכה מינער

צו זייער חתונה, וועלכע איז פארגעקומען דעם 1-טען יולי אין לאדז. ווינשען מיר זיי א לאנגדויערענדעס צו-פרידען צוזאמענלעבען

625 יחזקאל איינשידלער און פרוי.

צו דער פערלאבונג פון

ה' שלמה זאיאנץ (פיעטריקאוו)

מיט פרל. סאלא יאסקאוויטש (לאדז)

גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק שוואגער ישראל וויסבראט

626 און שוועסטער גוטשא וויסבראט.

א הערצליכען מזל-טוב

און א לייכט ערציהונג ווינשען מיר אונזער שוועס-טער, שוואגער און שוועגערין

העלא און הערמאן שאשניאק

צו זייער ניי געבוירענעם זוהן

רוזשקא הערשקאוויטש,

יאקוב זילבערניק. 629

פענסיאנאט גלאוונא

פראכטפולע ווילע אין דער שענסטער געגענד פון גלאוונא

אין וואלד, מיט דער פיינסטער בעהאנדלונג

נור 8 זלאטעס א טאג

627 — צו ערפאהרען —

לאדז, זאמענהאף 11 ביי כאינאצקי.

פעליקס לעסמאן

רעגינא בראנד

פערלאבט.

דינסטאג, כ"ו תמוז תרפ"ז. 653

Z intencji zaręczyn kuzyna naszego

p. Feliksa Lessmana

z p. Reginą Brandówną

życzą różowej przyszłości

Maks Wagman i siostra.

יעקב יוסף מאשקאוויטש

געניא ליפשיץ

פערלאבט.

אין יולי 1927.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן און ברודער

יעקב יוסף מאשקאוויטש

מיט פרל. געניא ליפשיץ

ווינשען מיר זיי פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט

פאמיליע מאשקאוויטש 634

צו דער פערלאבונג פון מיין ווערטען פריינד

ה' יעקב מאשקאוויטש

מיט פרל. געניא ליפשיץ

גראטולירט הערצליך און ווינשט פיל גליק און עווי-געס צופרידענהייט 616 יעקב פיינזילבער.

צו דער פערלאבונג פון מיין ווי' פריינד ה'

יעקב יוסף מאשקאוויטש

מיט פרל. געניא ליפשיץ

ווינשט א הערצליכען מזל-טוב און פיל גליק

קארל ווינטער. 633

Z intencji zaręczyn

p. Geni Lipszycówny

z panem **Jakóbem Moszkowiczem**

życzą wiele szczęścia i świetnej przyszłości

628 Rozencwajgowie i Świerkowski.

אנגעשטרענגטע לאגע אין רומעניען

קעניגין מאריא איז ברוגז.—זי דראהט אפצופירען גלות צוזאמען מיט איהר זוהן קארל.—די קעניגין האט זיך נישט בעטײליגט אין די טרויער-צערעמאניעס נאך איהר פערשטארבענעם מאן. — רומענישע פאלקס-פארטײ געגען איהר לידער אווערעסקו. — אווערעסקו ציהט זיך צוריק פון פאליטישען לעבען.

פ א ר י ז, 28. (ספ. טעל.). „נאַציאָנאַל" מײלט מיט װעגען אַ שאַרפען קאָנפליקט צװישען דער רומענישער קעניגין מאַריאַ און דעם פּרעמיער בראַטיאַנו. דער קאָנפליקט האָט זיך נאָך אָנגעהױבען באַלד נאָכ'ן טױט פון איהר מאַן, קעניג פערדינאַנד.

שױן דאַן האָט די קעניגין געדראָהט צו פערלאָזען רומעניען און אַװעק אַפּריכטען גלות צוזאַמען מיט איהר זוהן קאַרל.

אַלס בעװײז פון דאָזיגען קאָנפליקט װערט אָנגעצײכענט דער פאַקט, װאָס די קעניגין מאַריאַ האָט זיך נישט בעטײליגט אין די טרױער-צערעמאָניעס נאָך איהר פערשטאָרבענעם מאַן.

ב וּ ק אַ ר ע ש ט, 28. (ספ. טעל.) די רומענישע פאָלקס-פּאַרטײ האָט אָפּגעגעבען אַ דעקלאַראַציע אין סענאַט, אַז זי איז נישט מסכים מיט דער דעקלאַראַציע, װאָס איז געלײענט געװאָרען דורך דעם לידער פון דער פּאַרטײ, עקס פּרעמיער אַװערעסקו. די דעקלאַראַציע האָט ער געלעזען אָהן דעם װיסען פון דער פּאַרטײ, װעלכע סאָלידאַריזירט זיך נישט מיט'ן אינהאַלט פון דער דעקלאַראַציע און צו פעראײניגען מיט בראַטיאַנו'ען.

די פאָלקס-פּאַרטײ פערלאַנגט אַװערעסקי'ס דימיסיע. די זעלבע פּאַרטײ האָט זיך פעראײניגט מיט דער נאַציאָנאַלער פּויערים-פּאַרטײ.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט זיך אַװערעסקי אָנגעגעבען אין דימיסיע און ציהט זיך צוריק פון פּאָליטישען לעבען.

סאוועט-רוסלאנד עהרט דעם עספיראנטא-שעפער.

מ אָ ס ק װ אַ, 28. (יט"א טעלעגראַפיש). פרײ צו עהרען דעם 40. יאָהרטאָג פון עספּיראַנטאָ, האָט די מאָסקװער פערװאַלטונג אין מאָסקװע אַרױסגעגעבען אַ יובילעאום-מאַרקע מיט'ן פּאָרטרעט פון ד"ר לודװיג זאַמענהאָף, דעם שעפער פון עספּיראַנטאָ.

א קריטיקער אין א"י.

י ר ו ש ל י ם (יט"אַ) דער בעקאַנטער העברעאישער ליטעראַט און קריטיקער ה' פ. לאַכאָװער פון װאַרשא איז אָנגעקומען קײן ארץ-ישראל. ה' לאַכאָװער בעזועכט זיך אין ארץ ישראל אויף שטענדיג.

ארעסטען פון יודישע כלל-טוער אין ליטע.

ק אָ װ נ אָ. (יט"אַ). אין פּאָניעװיעזש איז אַרעסטירט געװאָרען צוליב אַ בלבול פון אָרטיגען פאָלקס-ציי-שעף, דער לײטער פון די אָרטיגע בוכהאַלטעריע-קורסען און כלל-טוער ה' יוסף שאַרקיל. עס איז אויך אַרעסטירט געװאָרען דער פּאָניעװיעזשער יודישער אַרבײטער-פירער ד"ר ראַמשקאָװסקי.

רעדוצירט 17 בעאמטע פון ציוניסטישען עקזעקוטיו אין ארץ-ישראל.

י ר ו ש ל י ם, (יט"א) צוליב אײנשפּאָרונגס-טעמים זענען לעצטענס רעדוצירט געװאָרען 17 בעאַמטע פון ציוניסטישען עקזעקוטיװ אין ארץ-ישראל. דאָס פּרעסע-ביוראָ פון עקזעקוטיװ איז פעראַכט געװאָרען.

א יודישער ריכטער אין חיפה.

י ר ו ש ל י ם, (י.ט.א.) ה שעמס, אַ ספרד'ישער יוד, װעלכער איז ביז-איצט געװען אַ מליכה-בעאַמטער, איז בעשטימט געװאָרען אַלס ריכטער אין חיפה. די דאָזיגע נאָמינירונג איז אַ רעזולטאַט פון װידערהאָלטע אינטערװענץ, װאָס זענען געמאַכט געװאָרען דורך יודישע יוריסטישע קרײזען, װעלכע האָבען אויף פיל מיטינגען אָנגעװיזען די נויטװענדיגקײט פון בעשטימען אַ יודישען ריכטער אין חיפה, װעלכער זאָל פערשטעהן העברעאיש און זײן בעקאַנט מיט יודישע אַנגעלעגענהײטען, װײל אין חיפה'ער געריכט װערען בעהאַנדעלט פיל פּראָצעסען, װאָס זענען נוגע נאָר יודען.

ענגלישער פארעין קאמיטע וועט זיך נישט בעטייליגען אין דער רעכטס-שוץ-קאנפערענץ.

ל אָ נ ד אָ ן, 28. (יט"אַ טעלעגראַפיש) אויף דער יעהרליכער-קאָנפערענץ פון באָרד אָף דעפּיוטיס (ועד הקהלות) אין ענגלאַנד איז לויט'ן פאָרשלאַג פון פאָרזיצער ה' גאָלדשמיט בעשלאָסען געװאָרען צו פערעפענטליכען אַן אויפרוף װעגען שטיצען די גאַליציאַנער פון דער ערד-ציפּעריש אין א"י. די אַקציע װעט געפיה'ט װערען צוזאַמען מיט דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

נאָכדעם האָט לוסיען װאָלף אָפּגעגעבען אַ בעריכט װעגען דזשאָינט פאָרײן קאָמיטע. די לאַגע פון די יודען אין רומעניען האָט זיך געבעסערט. דאָס דאַרף מען צושרײבען דער פּאָליטיק פון דער נײַער רומענישער רעגירונג.

װײטער האָט לוסיען װאָלף בערעכטיגט, אַז דער „דזשאָינט פאָרײן קאָמיטע" האָט בעשלאָסען זיך נישט צו בעטײליגען אין דער קאָנפערענץ פון שיצען די רעכט פון די יודישע מינדערהײטען. דער בעשלוס װערט מאָטיװירט מיט דעם, װאָס דער קאָמיטעט איז אַן ענגלישע קערפּערשאַפט, װאָס אַרבײט אין הסכם מיט דער רעגירונג פון ענגלאַנד, װעלכע האָט אויך אונטערגעשריבען די מינדערהײטס-פּאַקטען. דער קאָמיטעט האָט ביז אַ צײט געאַרבײט אין קאָנטאַקט מיט אַליאַנס און אַנדערע אָרגאַניזאַציעס, װעלכע האָבען בעשלאָסען נישט אָנטײלצונעהמען אין דער קאָנפערענץ. דער פאָרײן-קאָמיטע קען נישט געהערען צו קײן אינטערנאַציאָנאַלע קערפּערשאַפטען, װאָס פאַר איהם זענען פרעמד זײערע מעטאָדען. נאָכדעם װי ס'האָט נאָך גערעדט דער פאָרזיצער גאָלדשמיט איז די מיטטײלונג פון לוסיען װאָלף גענומען געװאָרען צו קענטניס.

אלע ציוניסטישע האנווערהער
2 שטימען זונטאג מאר דער ליסטע פון „עת לבנות" 2

דעמאנסטראציע אין תל-אביב

בעת דער דעפארטאציע פון א פער'משפט'ן קאמוניסט.

ת ל - אָ ב י ב. (יט"אַ). אַ געװיסע צאָהל קאָמוניסטען האָט זיך פערזאַמעלט אויף דער אײזענבאַהן-סטאַציע אין תל אביב, כדי צו געזעגענען זיך מיט זײער חבר לײב קאָרע, װעלכער איז דאָ געבראַכט געװאָרען מיט דער באַהן, כדי צו דעפּאָרטירט װערען קײן פּױלען לויט'ן אורטײל פון געריכט.

די פערזאַמעלטע האָבען אָנגעהויבען צו זינגען דעם „אינטערנאַציאָנאַל" און מאַכען פערשידענע רעװאָלוציאָנערע אויסרופען. אײן קאָמוניסט האָט געהאַלטען אַ רעדע. די אַנגעקומענע פּאָליצײ האָט פונאַנדערגעטריבען די דעמאָנסטראַנטען און אַרעסטירט דעם רעדנער. זײנע חברים האָבען געפּרובט איהם בעפרײען אָבער אָהן ערפאָלג.

2 אלע ציוניסטען 2
שטימען זונטאג פאר דער ליסטע פון „עת לבנות" №

צום שווארצבארד-פראצעס קומען צופאהרען עדות

פון אוקראינע, א"י און ארגענטינא.

פ אַ ר י ז, 28. (יט"אַ טעלעגראַפיש). די פאָרבערײטונגען צום שװאַרצבאַרד-פּראָצעס װערען שוין פערענדיגט און דער פּראָצעס װעט אָנהײבען, װי מיר האָבען שוין מיטגעטײלט, דעם 17 אָקטאָבער. אַלס הױפּט-ריכטער איז בעשטימט געװאָרען דער ריכטער פלאָרי, אַלס בעשולדיגער — דער פּראָקוראַטאָר באַיניאַ. ער װעט האַלטען זײן בעשולדיגונגס-רעדע דעם 18 אָקטאָבער.

צום פּראָצעס זענען אַרױסגערופען געװאָרען איבער 100 עדות פון בײדע צדדים. פיעל פון די עדות קומען ספּעציעל צום פּראָצעס פון אוקראַינע, א"י און פון אַרגענטינאַ, כדי אײַנצוזעהען װאָס זײ פערזענליך האָבען איבערגעלעבט אין געזעהען.

דער פערטײדיגער אַדװ. טאָרעס האָט ערקלערט דעם פערטרעטער פון יט"אַ, אַז דער פּראָצעס װעט װאַהרשײנליך דויערן 8 טעג. פערטרעטער פון 200 צײטונגען האָבען זיך שוין געװענדעט אין געריכטס-קאַנצעלאַריע נאָך פּלעצער.

שװאַרצבאַרד, װעלכער איז שוין אַרעסטירט זײט 14 חדשים איז זיכער, אַז איהם װעט געלינגען צו דערװײזען זײן אונשולד.

פון דינסטאג דעם 26-טען יולי ביז מאנטאג איינשליסליך
דער פראצעס ביי פערמאכטע טירען
(PROKURATOR JORDAN)
Mary Johnson | H. Mierendorf
געגענװאַרטיגע דראַמע אין 10 אַקטען און די: -:- הויפּטראָלען -:-
אנאנס: נעכסטער פּראָגראַם: „דער טײװעל איז זײדענע קלײדער".
אכטונג! קינא און רעסטאראן אין גארטען!

קינא בי'ם קאאפעראטיוו
פון מלוכה-, קאמונאלע און געזעלשאפטליכע בעאמטע
40 שיענקעוויטשא, 40.
אַנהױב אין געװ. טעג 5 אַ זײגער נאַכמ. שבת און זונטאג - 3 נאַכמיטאַג. לעצטער סעאַנס 10 און אָװענד. פערגרעסערטער אָרקעסטער.

נייעסטע און מאדערנסטע שייטלען
ווי אויך פאלקעס און האלבע פאלקעס
פון פרימאַ אײראָפּעיִשער האָר, גוטע אויסאַרבײטונג, רעעלע בעהאַנדלונג, בעקומט מען קאַמיענאַ 5, 2-טען הויף לעצטען אײנגאַנג, 2. שטאָק בײ פּאָרזשוצקי.

הילפט בעזיצען די:
העבראישע שפראך
אין װאָרט און שריפט מיט'ן דקדוק? װילסט קענען שרײבען יודיש מיט'ן נײעם ליטעראַרישען סטיל? װילסט זײן בעקאַנט מיט אונזער 4 טויזענד-יעהריגער היסטאָריע לויט גרעץ און דובנאָװ? זאָלסט זיך װענדען (אָהן אונטערשײד פון געשלעכט) צום לעהרער
א. איטקין, קאנסטאנטינער-גאס 33,
פּראַנס, פּרײזען שפּאָט-ביליג! ערפאָלג גאַראַנטירט! 984

שפארט געלד
פין אַלטע בינדעס און קראַװאַטען װערט איבערגעמאַכט אויף נײַע שלייפלעך און קראוואטען,
װי אויך פערשידענע בינדעס צו װענדען, און אויך פון נײַע שטאָפען צו ביליגע פּרײזען. בײ
הערשקאוויטש, וואלבארסקא 31.

די קרבנות פון אורין-זויער

רעקאָמענדירט דורכ'ן פּראָפעסאָר ליאַנקעראַ, גענוע. פּרעזעס פון דער מעדיציניש ער אַקאַדעמיע.

פאדאגרא
דיקקייט
רעאומאטיזם
ארטעריעו-
סקליעראז
דער מיט אורין-זויער פערסם'טער, געפײניגטער פון װײטאָגען קען געראַטעװעט װערען דורך
URODONAL
װײל אוראָדאָנאַל לאָזט אויפגעדער דעם אורין-זויער.
Generalna Reprezentacja Warszawa, Fredry 4, telefon 73-55.
דער ריכטיגער אוראדאנאל איז נאָר מיט אַ פּױלישער און פראַנצױזישער עטיקעט.

זאָרגט װעגען אײער געזונד!

די „שװײצאַרישע ביטערע קרײטער" (מיט דער מאַרקע „Kogut") זענען ענטשפּרעכענד בײַ מאַגען-קראַנקהײטען, אָבסטרוקציעס און גאַל-שטײנער.
„Szwajcarskie G~zkie Zioła"
רעגולירען די פונקציעס פון די פערדײאונגס-אָרגאַנען און װירקען אַנ'אַפּעטיט.
פרעגט פערקויפען די אַפּטײקען און סקלאַד אַפּטעקישען 1.50 זל. הויפּט-סקלאַד איז די אַפּטײק פון
A.Gąsecki Warszawa, ul Leszno 41
מיר שיקען אַרײן אַכט 2 שאַכטלען נאָכ'ן ערהאַלטען פון 4.50 זל. (מיט איבערשיקען). 2941

קאַטאַסטראָפאַלע פערפליצונג אין אינדיען
טויזענדער מענשליכע קרבנות.

לאָנדאָן, 28 (אַטע) לויט ידיעות פון קאַלקוטאַ איז דער טויך ברהמאַפוטרא אַרויס פון די ברעגעס און פערגאָסן די גאַנצע סביבה. דער היזק איז פערייטענד. אַנ׳ערך 1,800 מענשען זענען אומגעקומען פון דער פער־פלייצונג.

קאַלקוטאַ, 28 (זב. טעל.) די פערפלייצונג פון טייך בראַדא האָט אייגענומען אַ קאַטאַסטראָפאַלען כאַ־אַקטער. די צאָהל אומגעקומענע דער־גרייכט ביז 7,590 מענשען.

אַנ׳אַטענטאַט אין סאַראַטאָוו.

מאָסקווע. 28. (ספּ. טעל). אין סאַראַטאָוו האָט מען ערמאָר־דעט דעם פּרעזעס פון „געפּאַי" סעמיאָנאָוו מיט זיין סעקרעטאַר.

די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז דער מאָרד איז אַ רע־זולטאַט פון אַנ׳אַטענטאַט.

2 ציוניסטען! 2
העלפט קאָנסאָלידירען אַלע כּוחות אין דער ציוניסטי־שער אָרגאַניזאַציע פאַר אַ געמיינזאַמער פּראָדוקטיווער אַרבייט לטובת דעם אויפבוי פון א״י ישראל!
שטימט פאַר דער ליסטע № 2 — פון „עת לבנות"

סאָמפּאָזיטאָר ראָזאָווסקי׳ס בעזוך
אין די לאַנדווירטשאַפטליכע אַרבייטער־קאָלאָניעס אין א״י.

ירושלים (יס״אַ) דער קאָמפּאָזי־טאָר ראָזאָווסקי האָט בעזוכט סוף חודש יוני אַ רייהע לאַנדווירטשאַפטליכע אַרביי־טער־ווירטשאַפטען אין עמק יזרעאל. דער דאָזיגער בעזוך שטעהט אין צוזאַ־מענהאַנג מיט דער טעטיגקייט פון דער געזעלשאַפט אויף צו פערשפרייטען מוזיק אין ארץ־ישראל, וואָס איז לעצ־טענס געגרינדעט געוואָרען אין דיימש־לאַנד אונטער׳ן פּאַרזיץ פון פּראָפ. איינשטיין.

אַלוועלטליכער אַקאַדעמיקער־צוזאַמענפאָהר.

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) צום אַלוועלט־ליכען אַקאַדעמיקער־צוזאַמענפאָהר, וואָס קומט פאָר אין גענף דעם 6 טען אוי־גוסט האָט דער יודישער אַקאַדעמישער פעראיין אין וואַרשא בעקומען אַנ׳־איינלאַדונג און שיקט אַלס דעלעגאַט דעם סטודענט א. ציפלין.

צום דאָזיגען צוזאַמענפאָהר האָבען אויך בעקומען אַנ׳איינלאַדונג די יודישע אַקאַדעמיקער־פערבאַנדען אין ענגלאַנד, עסטרייך און טשעכאָ־סלאָוואַקאַי.

די מתים־פראַגע
ווידער אויפ׳ן טאָג־אָרדנונג.

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). אין צוזאַמען־האַנג מיט׳ן אָנהויב פון נייעם שול־יאָהר ווערט שוין איצט דערוועקט די מתים־פראַגע פאַר׳ן פּראָזעקטאָריום.

דער יודישער אַקאַדעמישער פערבאַנד האָט זיך דעריבער געווענדעט מיט שריפטליכע אָנפראַגעס צו אַ רייהע הויכשולען אין אויסלאַנד, ווי אַזוי דאָרט ווערט געלעזט די מתים־פראַגע פאַר די פּראָזעקטאָריעס ביי די אוניווערזיטעטען.

אויפ׳ן יסוד פון די תשובות, וועט זיך דער יודישער אַקאַדעמיקער פער־באַנד ווענדען צו דער העכערער שולמאַכט אין וואַרשאַ מיט געהעריגע פאָר־שלאָגען, ווי אַזוי צו ערלעדיגען דעם מתים־קאָנפליקט אין די פּוילישע הויך־שולען.

2 ציוניסטען! 2
אונטערשטיצט די בעמיהונגען פון פּרעז. ווייצמאַן ביי דער שאַפונג פון דער פערברייטערטער „יודישער אַגענץ", העלפט צוציהען אַלע שיכטען פון יודישען פאָלק צום אויפבוי פון ארץ־ישראל!
שטימט פאַר דער ליסטע № 2 — פון „עת לבנות"

אַקציע געגען אייגפיהרען „נומערוס־קלאַוזוס".

וואַרשאַ, 28. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). אין צוזאַמענ־האַנג מיט די קלאַנגען, אַז צום נייעם לערן־יאָהר זאָל אויך ווייטער אָנגעווענ־דעט ווערען לגבי די יודישע סטודענטען „נומערוס קלאַוזוס" אין די פּוילישע הויך־שולען, האָט דער סיים קלוב ביים יודישען נאַציאָנאַל־ראַט צוגעשיקט אַ מעמאָריאַל דעם בילדונגס מיניסטער וועגען נישט דערלאָזען אָנצווענדען דאָס סיסטעם פון „נומערוס קלאַוזוס".

דער יודישער אַקאַדעמישער פערבאַנד האָט אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, פאָנאַנדערגעשיקט בריף צו אַלע יודישע אַקאַדעמישע פעראיינען אין פּוילען, זיי זאָלען רעגיסטרירען אַלע סטודענטען, וועלכע וועלען נישט אָנגענומען ווע־רען אין די הויך שולען צוליב „נומערוס־קלאַוזוס".

אַ באַהן־קאַטאַסטראָפע אין לובלין.

לובלין, 28 (טעלעפאָניש). נעכ־טען ביינאַכט איז אויף דער באַהן־סטאַ־ציע אין לובלין פאָרגעקומען אַ באַהן־קאַטאַסטראָפע.

2 לאָקאָמאָטיווען זענען צושמעטערט געוואָרען.

אַ פויערים־אויפשטאַנד אין אוקראַינע?

מאָסקווע, 28. (סס. טעל.) אין אוקראַינע זאָל זיין אויסגעבראָכען אַנ׳־אויפשטאַנד פון פויערים.

דער אויפשטאַנד פערשפרייט זיך בעזונדערס אין די מזרח־געגענדען פון וואָהלין.

אין שטעדטעל סקווער האָט מען אויס־טערגעצונדען אַ סאָוויעט־שען בנין. אַ סאָוויעטישער סעקרעטאַר איז געוואָרען לעבעדיג פערברענט.

די שטאָט טעראָשוא איז געוואָרען פערנומען דורך די אויפשטענדיגע, וועלכע האָבען געשאָסען אַ ראַט.

דער ראַט האָט בעפוילען צו דערשי־סען 15 קאָמוניסטען.

אויף צו דערשטיקען דעם אויפ־שטאַנד האָט מען אַרויסגעשיקט טאַ־זענדער פון דער רויטער אַרמעע.

געג. פערכוראָוו פערמישפט צום טויט

מאָסקווע, 28 (ספּ. טעל) דאָס סאָוויעטישע געריכט אין יאַראָסלאַוו האָט פעראורטיילט צום טויט דעם גענ. פערכוראָוו, וועלכער איז געוועזען איי־נער פון די גאָהנסטע מיטאַרבייטער פון סאַווינקאָוו בעת דעם אויפשטאַנד גע־גען די סאָוויעטען אין יאַראָסלאַוו אין יאָהר 1918.

אין די סאָוויעטישע טורמעס איז דער פער׳משפט׳ער געזעסען זינט דעם יאָהר 1920.

ערמאָרדעט אַנ׳אינוואַליד,
וועלכער האָט געדראָהט מיניסטער סקלאַדקאָווסקי׳ן.

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש). ווי עס איז בעקאַנט קומען אַן יעדען טאָג צום מין. סקלאַדקאָווסקי צאָהלרייכע פער־זאָנען מיט ביטעס. ער זאָל זיי געבען שטיצען; צווישען אַנדערע איז מיט אַ פּאָר טעג צוריק געקומען אַ פערמער־מעגטפולער אינוואַליד, וועלכער האָט געדראָהט, אַז אויב דער מיניסטער וועט איהם נישט געבען קיין שטיצע, וועט ער קודם כל אויסשנייטען זיין פאַמיליע. זיין ווייב וועט ער געבען מיט אַ האַק איבער׳ן קאָפּ און אַליין וועט ער נאָך די אַלע מאָרדען זיך אויפ־הענגען אין מיניסטערס קאַבינעט — די וועלט זאָל וויסען. דאָס אַלץ האָט ער בעשריבען אין אַזוי איז די ביטע אָנ־געקומען צו דעם מיניסטער.

אויפ׳ן צווייטען טאָג, ווען דער אינ־וואַליד איז געקומען, האָט מען איהם גלייך אַרעסטירט, ווייל דער מיניסטער האָט געוואָלט עווענטועל אָפּהיטען די פאַמיליע פון אינוואַליד פון די פערשי־דענע ש׳קאַנעס. הגם ער האָט בישט געגלויבט אין דעם, אַז ער וועט עפּעס וואָס טון זיין פרוי און קינדער. אָנ־שטאָט שטיצע האָט דער אינוואַליד אַלזאָ בעקומען תפיסה.

מעלדונגען.

אַ מיטינג ביי די ציוניסטען־רעוויזיאָניסטען!

שבת דעם 30־טען ד. ח. 6 אָוונט ווערט דורך די ציוניסטען־רעוויזיאָניסטען איינגעאָר־דענט אַ מיטינג אין לאָקאַל פון דער ציוניס־טישער אָרגאַניזאַציע צעגעלניאַנע 4. מיט רע־דעס אויף דער טעמע: די פרעגע עליה און אונזערע פאָדערונגען צום 15. קאָנגרעס. וועלען אַרויסטרעטען: ד״ר וודאָווינסקי, קאָפּע־לאָוויטש, גראַיווער און זאַגרער.

איינגאַנג פריי. 656

אַלע אַרבייטער, אַרבייטענדע אינטעליגענץ, אָנגעשטעלטע און פאָלקס־מענשען שטימען פאַר דעם ציוניסטיש־סאָציאַליסטישען בלאָק, ליסטע נומער 6. 660

יודישע סאָציאַליסטישע אַרב.־פּאַרטיי „פּועלי־ציון" (פעראייניגט מיט צ. ס. פּ.).

אַלע פּאַרטיי־חברים, חברים פון פרייהייט און אונזערע סימפּאַטיקער ווערען אויפגעפאָ־דערט צו שטימען פאַר דער ליסטע 6.

פּאַרטיי־קאָמיטעט „פרייהייט"־קאָמיטעט.

מאָרגען, שבת דעם 30. ד. ה. פּונקט 7 אָוונט קומט־פאָר אין לאָקאַל פון „פּועלי־ציון" (פעראייניגט מיט צ.ס.פּ.) (פּיעטרקאָ־ווער 83) א גרויסער וואהל־מיטינג א. ד. ט.: „די יודישע אַרבייטערשאַפט און דער 15־טער ציוניסטישער קאָנגרעס". ס׳וועלען אַרויסטרע־טען די: ה״ה י. ריטאָוו (וואַרשאַ) ל. לעווין, קלמן בוים, יצחק גאָלדין א. אַ. איינגאַנג פריי פאַר שוקלים.

„החלוץ".

דער קאָמיטעט פון „החלוץ" פאָדערט אויף אַלע חברים און סימפּאַטיקער צו שטימען פאַר דער ליסטע נומער 6.

אַלע חברים און סימפּאַטיקער ווערען אויפ־געפאָדערט צו קומען אויפ׳ן מיטינג פון ציו־ניסטיש־סאָציאַליסטישען בלאָק וואָס קומט פאָר מאָרגען, שבת דעם 30 יולי, אין לאָקאַל פון „פּועלי־ציון" פּעטריקאָווער 83, מיט דער בע־טייליגונג פון ח׳ ריטאָוו פון וואַרשאַ.

א פשרה לויט׳ן שווייצער מוסטער.
קלאַנגען וועגען פויליש־ליטווישע בעציהונגען.

דער בעזוך פון פּראָפעסאָר פון קאָוו־נער אוניווערזיטעט הערבאַטשעווסקי אין פּוילען האָט אין די אויסלענדישע קרייזען אַרויסגערופען גרויס אויפזעהן.

די „קעניגסבערגער צייטונג", וועל־כע פערפאָלגט פלייסיג די פּויליש־ליטווישע בעציהונגען, בעהויפּטעט, אַז מ׳האָט ליטע געגעבען דייטליך צו פערשטעהן, דאָס עס קאָנען נישט בעריהרט ווערען קיין שום פּראָבלעמען, וועגען וועלכע ס׳זענען דאָ חלוקי־דעות, ווי למשל די פראַגע פון ווילנע. אַנ׳איינגלייטונג צו אַ פּויליש־ליטווישער דערנעהענטערונג וועט געקאָנט זיין די אָנערקענונג פון ליטע דורך פּוילען, וואָס ווערט בעזונדערס געפאָדערט פון וואָלדעמאַראַס. פּוילען וואָלט, לויט דער מיינונג פון דער זעלבער צייטונג, נערן אויסגעפיהרט די דאָזיגע אויפגאַבע, ווייל דאָס וואָלט פעסטגעשטעלט, אַז ס׳איז נישטאָ מער צווישען ביידע מלוכות קיין קריגס־צושטאַנד.

די ליטווישע צייטונג „ריטאַס" אָפּ־שטעלענדיג זיך אויף דעם אינטערוויו, וועלכען דער פּוילישער אויסערן־מיניס־טער זאַלעסקי זאָל האָבען מכלומרשט געגעבען דער צייטונג אין גענף (פון פּוילישער זייט לייקנט מען קאַטעגאָ־ריש אַז מין. זאַלעסקי זאָל האָבען גע־געבען אַזא אינטערוויו) בעטאָנט, אַז אַ מינימאַלער פּראָגראַם פון דירעקטע פּויליש־ליטווישע פאַרהאַנדלונגען איז מעגליך נאָר דאַן, אויב פּוילען וועט פאָרשלאָגען לכל הפחות אַ צייטווייליגע רעפאָרם אין דער פראַגע ווילנע.

די דאָזיגע מיינונג פון ליטווישן אָרגאַן ווערט אינטערעסאַנט אין צוזאַ־מענהאַנג דערמיט, וואָס נישט לאַנג האָט געווייַלט אין וואַרשא און אין ווילנא דער באַקאַנטער פּובליציסט פון פּאַריזער „מאַטען" קאָראַב־קוטשאַרסקי, וועלכער ווערט אָפט בענוצט מיט אַרויסלאָזן פערשידענע פראַגע־באַלאָ־נען. אין אַ בריף פון ווילנא צום „מאַ־טען" דערמאָנט ה׳ קוטשאַרסקי, אַז „פּיל־סודסקי איז בריים צו שליסן אַ בונד מיט ליטע און אין צוקונפט צו אָנער־קענען פאַר ליטע די פּוילישע סבבה פון ווילנע, ווי אויך דעם גרויסן נוצען, וואָס קומט אַרויס פון פּוילישן האַנדעל און טראַנזיט. טראָץ די גינסטיגע אויס־זיכטען האָט נאָך ליטע גרויסע ספקות, ווייל זי האָט מורא צו פערלירן איהר אינדיווידואַליטעט אין אַ בונד מיט פּוילען.

אין דער זעלבער צייט ברענגט די בערלינער „בערזן־צייטונג" די סענ־סאַציאָנעלע ידיעה, אַז בעת דעם בעזוך פון מאַרשאַל מ׳לסודסקי אין ווילנאַ האָט ער קאָנפערירט מיט די מיניסטאָרען מיישטאָוויטש און ניעזאַביטאָווסקי און מיט׳ן אַמעריקאַנער געזאַנדטען סטעט־סאָן און רעמאָלסט האָט געוואָלט פאַלען די ענטשיידונג, אַז ווילנע דאַרף בעקו־מען דאָס רעכט פון א אויטאָנאָמען קאַנטאָן מיט אַנ׳אייגענער פערוואַלטונג, און אַזא פּראָיעקט דאַרף פאָרגעלייגט ווערען דעם סיים.

די לעצטע מיינונג איז אַזוי פאַנטאַס־טיש, אַז זי קאָן שטאַמען נור פון דער דייטשער פּראָפּאַגאַנדע. דער געדאַנק וועגען שאַפען א בעזונדערן ווילנער קאַנטאָן איז א קאָפּיע פון די אַלטע פּראָיעקטען, וואָס זענען אין יאָהר 1921 אַרויסגעשטעלט געוואָרען דורך הימאַנס, וועלכער האָט געוואָלט ברענגען צו אַ פּויליש־ליטווישער דערנעהנטערונג דורכן שאַפען לויט׳ן שווייצער־מוסטער צוויי קאַנטאָנען, אַ ווילנער און אַ קאָוונער, וואָס וואָלטען בנוגע דער אויסערן־פּאָליטיק מיליטער און וואַלוטע געווען פעראייניגט מיט פּוילען.

סימפּטאָמאַטישע — כירורגישע
קליניק
פון די דאָקטוירים שאַרלאַטאַ־איינגעראָווא, רייטלער־קוריאַטאַ, מיכאל קאַנטאָר, און י. בוים.
לאָדז, אַגראַדאָווא 10, טעל. 13-57.
I. און II. קלאַס.
אַמבולאַטאָריום.
802

רעפאָרמאַציע פּילען.

מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעומאַטיזם, לעבער־ליידען, נערוועזיטעט, אַרטעריאָסקלעראָז, דאָס קומען בלוט אין קאָפּ, שטילען די יסורים פון העמאָראָידען, רייניגען דאָס בלוט און בעזייטיגען צו אָבסטרוקציע — אַ גינסטיג דורכרייניגונגס־מיטעל.

צוגעבראַוכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט.

פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35. אויסאַרבייטונג פון דער אַפּטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4
צו באַקומען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט׳ן „בייספּילבילד" (Zakonnik).
703

די סכנה פון מינדעריעהריגקייט

צו די לעצטע געשעהענישען אין רומעניע.

צו דער קאמפּאַניע וויכטיגע פּאַ־סירונגען, וואָס זענען לעצטענס פאַר־געקומען, געהערן אוודאי די געשעה־נישען אין רומעניען.

דער באַלקאַנישער האַלב אינזעל אין דער אייראָפּעאישער פּאָליטיק איז גע־גליכען צום כשוף־קעסעל אין „פאַאוסט": ער קען יעדען מאָמענט אָנהויבען זידען און גיסען איבער די ברעגען; אַ מינ־דעריאָהריגער קעניג און אַ רעגענטען־ראַט בעדייטען אין יעדען לאַנד אַ אינ־אויפהערליכע קיים פון אינטריגעס, אי־נערליכע קאַמפען און אַ שטורם דער־מאָלסט, ווען דער יונגער קעניג וועט ווערען פוליאָהריג און וועט אַליין אָנ־הויבען רעגירען.

אָרום דעם יוגענטליכען מושל קומען פאַר אינטריגעס, די אָרומיגע חנפ'נען איהם, גיבען איהם נאָך אַלע זיינע ווי־לענס־אויסדרוקען, בפרט עראָטישע און אַזאַ יונגער מענש, וואָס וואַקסט אויס אין דער אַטמאָספער פון חניפה און פאַלשקייט בעוואויגט זיך צו צו אומבע־גרענצטען זעלבסטדילען און האַמפּערט זיך נישט אין זיינע פאַרלאַנגען און תאוות. דאָס לאַנדוויערדיגע רעגענט־שאַפט—דאָס איז די שלאַנגען־איי, וואָס פון איהר וואַקסט אויס־די רעוואָלוציע.

אַזוי איז עס געווען אין 16. יאָהר־הונדערט נאָך דער רעגענטענשאַפט ביי איוואַן דעם גרויזאַמען. זיין קעניג־שאַפט האָט געבראַכט די שווערע, אין פאָלגען פאַר רוסלאַנד. סאָציאַלע רע־וואָלוציע, וואָס האָט געטראָגען דעם נאָמען „טרויעריגע צייט" (סמוטנאַיע וורעמיאַ).

אַזוי איז עס געווען אויך אין פראַנק־רייך, וואו לודוויג דער 15. איז אַלס מינדעריאָהריג קינד געוואָרען קעניג. ס'האָ־בען געהערשט אינטריגעס און מ'האָט ענטוויקעלט אינ'ם קעניג דעם געדאַנק, אַז איהם איז אַלץ ערלויבט. די אַלע מאַרקיזינס, פּאָמפּאַדור און פירשטינס דילבאַרי וואָלטען געווען אומעגליך, אויב מ'וואָלט ביים קעניג פון קינדווייז אָן נישט איינגעבירגערט דעם געדאַנק, אַז מ'מעג אַלץ.

די רעגענטשאַפט האָט פאַרגעברייטעט די הערשאַפט פון לודוויק דעם 15. און זיין הערשאַפט האָט פאַרגע־ברייט די רעוואָלוציע.

דער גוטער, ווילענסלאָזער לודוויק דער 16. האָט ביי זיין גאַנצער ליבע צו פראַנקרייך שוין זי נישט געקאָנט ראַטעווען.

אין רומעניען זעהען מיר איצט אַלע אויסגערעכנטע מאָמענטען, וואָס זע־נען מסוגל פאַרצובריינגען מיט דער צייט די רעוואָלוציע:

דער יונגער קעניג וואַקסט אין אַ האַלב קולטורעלען לאַנד, וואו די הויף־אינטריגע טראָגט אַ גראָבען האַלב־אַזיאַטישען כאַראַקטער. צו דעם קומט נאָך צו דער אומשטאַנד, וואָס די רע־געמין, דעם קעניגס מוטער, איז אַנ'־ענערגישע פרוי מיט נאָך „פערשידענע מעלות", און וגל כולם – ס'איז נאָך דאָ אַ צווייטער קעניג, דעם יונגען מיכאַילס פאָטער, דער פירשט קאַראָל.

אין 1762 יאָהר איז אין רוסלאַנד געווען אַ מאָמענט, ווען צוויי צאַרען (איוואַן דער VI און פּעטער דער III) זענען געווען פּראָקלאַמירט, און איינע, אַ צאַרין, וועלכע האָט פערכאַפּט דעם טראָן האָט געקיניגט. די ביידע קיסרים האָט מען איבערטראַנספּאָרטירט אויף יענער וועלט.

אין רומעניען זענען דאָ 2 קעניגען און ביידע זענען אויף דער פריי: איי־נער אין בוקאַרעשט, דער צווייטער הינטער פּאַריז, און ס'קען יעדע מינוט פּאַסירען, אַז דער קעסעל זאָל אָנהויבען קאָכען און איבערלויפען, פאַרבי־טענדיג דעם גאַנצען באַלקאַן, וואו ס'איז אין 1914 אויסגעבראָכען דער וועלט־קריג.

אין די צייטען פון הערצאָג בור־בענס רעגענטשאַפט איז פראַנקרייך גע־ווען אַ גאַנצע איינהייטליכע מדינה, פערבונדען מיט דער אַלגעמיינער קול־טור און זיכען פון די קולטורעלע אַד־מיניסטראַטאָרען.

רומעניען איז אַ יונגע מלוכה, וואָס האָט נאָך קנאַפּ אויסגעבויטע מלוכה־מענער. די דאָזיגע מלוכה־מענער האָבען קוים זיך אַנ'עצה געגעבען ביים רע־גירען מיט'ן לאַנד אין זיינע פריהער־דיגע טעריטאָריאַלע ראַמען, אַזוי אַז אין דער אייראָפּעאישער פּאָליטישער וועלט האָט מען זיך געוויצעלט, אַז די רומענער זענען נישט קיין נאַציע, נאָר אַ פּראָפעסיע. און ווי דורך אַ כשוף איז רומעניען נאָכ'ן קריג פאַרגרעסערט געוואָרען אויף דאָפּעלט. אין די גרע־ניצען פון דער רומענישער מלוכה זע־נען, אַ דאַנק אַ קאַפּריז פון דער גע־שיכטע, און אפשר אַ דאַנק דער דיפּ־לאָמאַטישער עם הארצות, איינגעשלאָ־סען געוואָרען פעלקער, וואָס זענען פרעמד רומעניען, לויט דער שפּראַך, גייסט און טראַדיציעס.

די דאָזיגע פעלקער שטעהען אויף אַ פיל העכערער קולטורעלער מדרגה, ווי זייערע נייע בעל־הבתים און רומעניען האָט זיך אָנגעהויבען אַן אויספערלישע געשיכטע:

אַ ווייניג־קולטורעל־ענטוויקעלט פאָלק האָט מיט דער הילף פון שטעקענס זיך גענומען אַריינקלאַפּען אין די „מינדער־הייטען" זייער שפּראַך און „קולטור" וועגען דעם, וואָס ס'טוט זיך אָפּ אין בעסאַראַביען און טראַנסילוואַניען, קען מען דערצעהלען און שרייבען זעהר פיל.

די רומענישע אַדמיניסטראַטאָרען מיט זייערע קאָנפיסקאַציעס, פערפאָלגונגען, אַרעסטען, מיט זייער עם־הארצות און זיטען זענען די איינציגסטע איצט אין אייראָפּע.

אין טראַנסילוואַניען האָבען זיך צומאָל די רומענער געקלאָגט, אַז זיי ווערען אונטערדריקט דורך די מאַדיאַרען. איצט אַז די רומענער זענען געוואָרען די הערשער איבער די מאַדיאַרען, מאָהלען זיי זיי אָפּ דעם חוב מיט צינזען. די פריהערדיגע קליינע מענשעלעך, וואָס זענען געקומען צו דער מאַכט זענען זיך נוקם אָן די, פאַר וועמען זיי האָבען ערשט געציטערט.

דער ווערסאַילער שלום־קאָנגרעס האָט אויסגעאַרבייט געזעצען וועגען שיצען די מינדערהייטען, אָבער רומעניען רע־כענט זיך נישט מיט די דאָזיגע פער־פליכטונגען, און אין רעזולטאַט, אַ סטרוויר מיר אין רומעניען אַזאַ צו־שטאַנד, אַז די צוגעקומענע טעריטאָ־ריעס האַלטען זיך אָן רומעניען נאָר מיט'ן כח פון געוואַלד.

ווי געזאָגט, בעזיצט נישט רומעניען קיין הויכע קולטור, זי האָט דאָך אַפילו נישט בעזיגט נישט די רוסען און נישט די דייטשען אָדער מאַדיאַרען, און ביי די אינטערעסאַנטע מצבים אַפילו בנוגע די רומענער דאָס געפיהל, ווי צו אַ זיגער, און דער קאַנצער פון באַל־קאַן און פון די רומענישע פערהעלט־נישען אַליוואַר לאַקער־לעממאַסאַ, כאַ־ראַקטעריזירט דעריבער דאָס איצטי־גען צושטאַנד פון רומעניען, וועלכע קען צעפאַלען ווערען אינ'ם בירגער־קריג אויף פאָלגענדע אופן: אויב רו־מעניען וועט נישט איינאָרדנען שנעל די פראַגע וועגען דער רעגירונג, דראָהט איהר אַ בירגער־קריג, בעת וועלכען זי וועט פערלירען אַלץ, וואָס זי האָט בע־קומען.

ד–נאָ.

—0000—

א „ישיבה הכללית" אין א"י

אין דאָס בערלינער קאָנסערוואַטיווע יודענטום.

בערלין, (יט"א) לויט דער איני־ציאַטיוו פון דער וועלט־צענטראַלע פון „מזרחי", וועלכע האָט בעשלאָסען די גרינדונג פון אַ „ישיבה הכללית", איז דאָ אָפּגעהאַלטען געוואָרען אַ בעראַטונג פון פערטרעטער פון בערלינער קאָנ־סערוואַטיווען יודענטום מיט'ן צוועק צו גרינדען אַ ניי־פּראָלען קאָמיטעט. דער דאָזיגער קאָמיטעט וועט האָבען די אויפגאַבע צו אונטערשטיצען די דאָזיגע אונטערנעהמונג.

הרב אָרגאַנסאָן פון תל־אביב, וועלכער ווײַלט איצט אין בערלין האָט צעשטעלט דעם פּלאַן פון דער פּראָיעקטיר־טער לעהר־אַנשטאַלט, אין וועלכער דאָס לערנען תורה און תלמוד וועט זיין פערבונדען מיט דער אויסבילדונג אין לאַנדווירטשאַפט. אַזוי אַרום וועט ענט־שטעהן אַ גייסטיגער פּויערים־שטאַנד, וואָס וועט זיין טריי דער יודישער טראַדי־ציע און וועט זיך נישט גלייכגילטיג פער־נעהמען מיט פּראָדוקטיווער אַרבייט אין היילִיגען לאַנד.

אין דער דיסקוסיע, וואָס האָט זיך דערנאָך ענטוויקעלט, איז דער דאָזיגער פּראָיעקט וואַרים בעגריסט געוואָרען דורך אַלע אַנוועזענדע. פערשידענע רעדנער האָבען אָנגעוויזען, אַז דער פּראָיעקט פון אַ „ישיבה הכללית" דאַרף אונטערשטיצט ווערען דורך די ברייטע קרייזען פון רעליגיעזען יודענטום אָהן אונטערשיד פון פּאָליטישער איבערצייגונג. עס האָט זיך גלייך געשאַפען אַ קאָמיטעט, אין וועלכען עס זענען אַריין פּראָף. ד"ר באַנעט, ד"ר א. באַרט, הרב ד"ר בלייכראָדע, הרב ד"ר לעווענשטאַל, ד"ר גרינבערג, ברוך קאַהאַן, ד"ר אָס־קאַר וואָלפּסבערג און אַנדערע.

אז פרעמד זאל ער שוין ווערען!

סעקרעטאַר פון „אגודת הרבנים" שרייבט אנטיסעמיטישע ארטיקלען.

קאָוונע. (יט"א). אין דעם אָרגאַן פון פראָמינער וואָלדעמאַראַס „ריפּובליא" איז מיט אַ קורצער צייט צוריק ערש־ענען אַנ'אַרטיקעל, אין וועלכען די קאָמ־פער פאַר יודישער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע און די בויער פון די אויטאָ־נאָמיע זענען בעצייכענט געוואָרען אַלס שונאים פון ליטע, אוואַנטוריסטען און קאַריעריסטען.

דער אַרטיקעל האָט אַרויסגערופען צווישען די יודען אַ גרויסע אויפרעגונג.

איצט דערוויסט זיך די „יודישע שטי־מע", אַז דעם אַרטיקעל האָט געשרי־בען אַ יוד – דער סעקרעטאַר פון „אגודת הרבנים", פריעמד.

ענגלישע מיליטערישע אויסגאבען

אויפ'ן נאָהענטען מזרח אין יאָהר 1927.

לאָנדאָן. (יט"א). דער ענגלישער קאָלאָניאַל־אַמט האָט איצט פערעפענט־ליכט אַ גענויען בעריכט וועגען די אויסגאַבען אויפ'ן נאָהענטען מזרח אין יאָהר 1927. לויט'ן דאָזיגען בעריכט האָ־בען די אַלגעמיינע אויסגאַבען בעטראָ־פען 3,395.000 פונט (אינ'ם יאָהר 1926– 444,000 פונט). די אויסגאַבען אויף אויסהאַלטען די מיליטער־גאַרניזאָנען אין ארץ־ישראל און איראַק האָבען זיך פערקלענערט מיט 936,000 פונט אין פערגלייך מיט די אויסגאַבען אין יאָהר 1926: די ענגלישע רעגירונג האָט אַסיג־נירט אויפ'ן יאָהר 1927 פאַר די גרע־נעץ־שוץ־אַפּטיילונגען אין עבר־הירדן און אַלס סובווענץ פאַר דער אַדמיניס־טראַציע פון עבר־הירדן 45 000 פונט. ארץ־ישראל גיט צושטייער 31.000 פונט אויף אויסהאַלטען די ענגלישע מילי־טער־אַפּטיילונגען. די בעוואָפנטע קרעפטען, וואָס זענען נויטיג פאַר דער אינערליכער און אויסערליכער זיכער־קייט פון ארץ־ישראל און עבר־הירדן זענען רעאָרגאַניזירט געוואָרען. חוץ דער ציווילער פּאָליצי־מאַכט און ביי די לאַנדער זענען נעבילדעט געוואָרען אַפּטיילונגען פון דער טראַנסיאָרדאַני־שער גרענעץ־מאַכט, וועלכע קענען פּערוועגדעט ווערען לויט בעדאַרף אין ביידע לענדער. לויט דער נייער איינ־אָרדנונג דעקט ארץ־ישראל אַלע קאָס־טען פון איהרער פּאָליצי־מאַכט און חוץ דעם 5/6 פון די קאָסטען פון די גרענעץ־מאַכט־אַפּטיילונגען אין עבר־הירדן ווי אויך די אויבען־דערמאָנטע סומע 31,000 פונט אויף אויסהאַלטען די ענגלישע מיליטער־קרעפטען.

פרעזידענט קאנטרא פרעזידענט

פּראָפעסאָר וויצמאַן קאַנדידאַט אין ווין.

ווין. (יט"א) אָרום די צוויי מאַנ־דאַטען אין עסטרייך צום ציוניסטישען קאָנגרעס איז אויסגעבראָכען אַנ'אַריגי־נעלער קאַמף, וועלכער דראָהט מיט דער צושפּאַלטונג פון דער האַלבוועגס ראַאַר־גאַניזירטער ציוניסטישער פאַרטיי אין עסטרייך.

די רוזשאַיש־איירזשענסקי־גרופּע האָט אויפגעשטעלט אויף אַ הר ליסטע ד"ר חייצמאַן אויף דעם סמך פון אַ טעלע־גראַפישער צושטימונג פון ד"ר ווייצ־מאַן אויף דעם צווייטען אָרט קאַנדי־דיט ד"ר שאַליט.

די דאָזיגע ליסטע איז אַרויסגעשטעלט געגען דער קאַנדידאַטור פון פּרעזידענט פון די עסטרייכישע ציוניסטען, ד"ר גאָלדהאַמער, וועלכער געהערט צום קלוב פון די ראַדיקאַלע ציוניסטען אין עסטרייך. אַזוי אַרום איז אויסגעקומען, אַז דער פּרעזידענט פון דער ציוניסטי־שער וועלט־אָרגאַניזאַציע האָט אויסגע־נומען אַנ'עפענטליכען וואַהל־קאַמף גע־גען פּרעזידיום פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין עסטרייך.

אויף דער ליסטע פון די ציוניסטען־רעוויזיאָניסטען קאַנדידירט אין עסטרייך אויפ'ן ערשטען פּלאַץ וולאַדימיר זשאַ־באָטינסקי און אויפ'ן צווייטען אָרט ד"ר וואָלפסגאַנג וויזעל.

דעמאקראטישע פאלקיסטען אויף דער רעכטס־שוץ־קאנפערענץ.

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש). די דע־מאָקראַטיש פאָלקיסטישע פאַרטיי האָט ערהאַלטען אַנ'איינלאַדונג פון ציריכער יודישען מעקוים־קאָנגרעס. די איינלאַ־דונג איז פאַר 3 פּערזאָן.

די פאַרטיי האָט דעלעגירט די ה"ה ד"ר שאָבאַד, ה. ד. נאָמבערג און אַזוי וואַקס טשערניכאָוו.

זאל פילהארמאניע, נאַראָטאָוויטשאַ 20

גאַסטראָלען פון די ליבלינגס־געסט אויס אַמעריקע

אננא און היימאן יאקובאוויטש

שבת, דעם 30־טען יולי האַלב 4 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען די גרויסע סוקסעס־פּיעסע, וועלכע האָט געהאַט אַ גרויסען ערפאָלג

איהר גרויסער סוד

לעבענסבילד אין 4 אַקטען מיט געזאַנג פון זאָלאַטאַרעווסקי. רעזשי: היימאַן יאַקובאָוויטש. הויפּט־ראָלען: „ניננאַ"—אננא יאַקובאָוויטש, „פּראָפ. ווײַדל" היימאַן יאַקובאָוויטש

שבת, דעם 30 טען 9 אין אָוונט נייע אויפפיהרונג לויט אַמעריקע

די מאמע פון דער וועלט

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג פון זאָלאַטאַרעווסקי. רעזשיסירט דורך היימאַן יאַקובאָוויטש. הויפּט־ראָלען: „מרים"—אננא יאַקובאָוויטש „דער גנב"—היימאַן יאַקובאָוויטש

אננא יאַקובאָוויטש זינגט צחיי נייע לידער.

זונטאַג, ד. 31. יולי, 9 אוו. אויפ'ן אַלגעמיינעם פערלאַנג פון פּובליקום

די גרינע כלה

לעבענסבילד אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון סיגאַל, רעזש. היימאַן יאַקובאָוויטש. הויפּט־ראָלען: „גאָלדעלע"—אננא יאַקובאָוויטש, „זעליג"—היימאַן יאַקובאָוויטש

מאָנטאַג, דעם 1־טען אויגוסט 9 אַ זייגער אין אָוונט

גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 80 גר. ביז 1.50

געלד, ליבע, שאנדע

אין 4 אַקטען פון זאָלאַטאַרעווסקי. הויפּט־ראָלע „סאָניאַ"—אננא יאַקובאָוויטש.

אננא יאַקובאָוויטש זינגט אַ נייע ליד „דער מזראַל פרעדינער"

ס'נעמען אַנטייל ראָלען: באַזמאַן, מאַכאַראָווסקאַ, פאָדערמאַן, מינצער, קריגעל, אייזענבערג, באַלצירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, מאַליאַנסקי, צווילינג

אָרקעסטער־דירעקטאָר: א. בעזמאַן. גזהגה־לייטער: מאַכאַראָווסקי.

בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין פילהאַרמאָניע־קאַסע

אַנאָנס! אין פאָרבערייטונג די גרויסע קאָמישע פּיעסע מיט געזאַנג און טענץ „די פּוילישע חתונה"

Dr. med. M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6
טעלעפאָן 45-49
הויט־און ווענערישע קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 8–9^{30}, 12–2 און 7–8 אָוו.

Dr. W. ŁASKI
אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
נעהמט אָן ווי יעדעס יאָהר פון 1 יוני אין
CIECHOCINEK

פרייהייט פון קריטיק

פון

מ. לאזארסאן.

פון צייט צו צייט ווערט אין אונזער ליטעראַרישער וועלט דורכגעלאָפֿערט די אַלטע פראַגע: האָט יעדער מענש דאָס רעכט פריי צו קריטיקירן אַ ווערק פון אַ פּאָעט אָדער אַ קינסטלער, אָדער אַזאַ רעכט ווערט נאָר געגעבן פריווילעגירטע פערזאָנען?

אייגענטליך, איז די פראַגע אַן אַלגעמיין ליטעראַרישע און זי איז בעהאַנדעלט געוואָרן אויף אַלערליי אופנים אין דער גרויסער ליטעראַרישער וועלט און ער היום איז נישט געפונען געוואָרן די ריכטיגע לעזונג פון דער פראַגע. נאָר ביי אונז, אין דער יודישער ליטעראַטור, איז זי אַביסעל קאָמפליצירטער, אויך אַביסעל „פּראָווינציעלער", אויב מען קען זיך אַזוי אויסדריקן.

אויך ביי אונז, ווי אין דער גרויסער וועלט, עקזיסטירן צוויי געגענזעצטע מיינונגען איבער אָט דער פראַגע.

די פּאָעטען און די קינסטלער טענה'ן: נאָר די שאַפער פון פּאָעזיע און פון קונסט איז דערלויבט צו זאָגן אַ מיינונג וועגן אַ פּאָעטיש אָדער קינסטלעריש ווערק.

דאַגעגען האַלטען די פּובליציסטען און זשורנאַליסטען, אַז קוים שאַפן די פּאָעטען און קינסטלער נישט פאַר זיך אַליין, נאָר פאַר די לעזער, זענען זיי אונטערוואָרפן די קריטיק פון די לעזער.

פערשטעהט זיך, אַז ביידע צדדים ברענגען פערשידענע אַרגומענטען, אום אויפצוווייזען, אַז זיי זענען גערעכט. און ווי דער שטייגער איז, פערבלייבט יעדער צד ביי דאָס זייניגע — און די וועלט פיהרט זיך ווי פריהער.

אַ ביסעל צייט ווערט דער וכוח שטיל (ווייל קיינעם געלונגט נישט איבערצוציינגען דעם צווייטן), ביז עס מאַכט זיך צפעט אַ מעשה, וואָס רודערט אויף דאָס ליטעראַרישע וועלטעל און ריפט אַרויס אַן „נאָווינע" די אַלטע-נייע דעבאַטע.

אַזאַ מעשה האָט זיך געמאַכט די לעצטע צייט אין וואַרשע. אין די „ליטעראַרישע בלעטער" האָט איינער ל. פינקעלשטיין אָפּגעדרוקט אַ שאַרפע רעצענזיע איבער דעם נייעם ראָמאַן פון דעם יודישען שרייבער ש. האָראָנטשיק. איז דער באַליידיגענדער שרייבער געקומען אין רעדאַקציע פון די „ליטעראַרישע בלעטער" זיך דורכריידען מיט'ן רעדאַקטאָר, און נישט בעקומענדיג קיין בעפרידיגענדען ענטפער, האָט ער דאַרטען אויפ'ן אָרט זיך גע'סמ'ט מיט יאָדין. — דאָקטוירים האָבען איהם אָפּ-בעראַטעוועט.

נאָכדעם ווי אָט דער אויסטערלישער פאַל איז אויסגענוצט געוואָרן אין דער צייטונגס-כראָניק און געדינט אַלס מאַטעריאַל פאַר די פערשידענע וויצען-מאַכער אין גראַמען און אָהן גראַמען, איז ער ענדליך בעהאַנדעלט געוואָרן דורך אַ טאַלענטירטען שרייבער אַלס בעווייז געגען דער פרייהייט פון דער קריטיק.

ה. ד. נאָמבערג האָט אָנגעשריבען אַן אַרטיקעל א. נ. „מעשה האָראָנטשיק", אין וועלכען ער פּסק'נט, כמעט אָן פיל בעווייזען, אַז נאָר קינסטלער האָבען דאָס רעכט צו קריטיקירן קונסט-ווערק, ווייל זיי אַליין פיהלען און פערשטעהן דעם נשמה-צער פון דעם שאַפער, אָבער דער, וואָס איז אַליין קיין קינסטלער נישט, טאָר גאָר נישט זאָגען קיין מיינונג איבער אַ קונסט-ווערק. קורץ ווי אין פסוק שטעהט: „זה לא יגש אל הקודש".

אין פלוג לייגט זיך דער געדאַנק אויפ'ן שכל, אַז די קינסטלער דאַרפען פערשטעהן און פיהלען די שאַפונג פון קאָלעגע-קינסטלער בעסער און שאַרפער און טיפער, ווי אַ פּראָפאַן. ווי אַ מענש, וואָס האָט אַליין נישט איבער-געלעבט די ליידען און פריידען פון שאַפען.

אַזוי דאַרף זיין. אָבער לוידער איז עס נישט אַזוי. עס איז פאַר קיינעם קיין סוד נישט, אַז דוקא די קינסטלער (שוין נישט רעדענדיג וועגען קנאה שנאה, וואָס הערשט פון אייביג אָן, אין אַלע דורות און ביי אַלע אומות, צווישען דער קינסטלער-משפחה) קענען זעלטען זיך אַרויסרייסען פון דעם ענגען קרייז פון בעגריפען איבער קונסט. דאָס איז גאַנץ נאַטירליך, אַז יעדער קינסטלער זאָל זיך געפינען אונטער דעם איינפלוס פון דער יעניגער קונסט-שול, אין וועלכער ער האָט זיך ערצויגען, און ער זאָל האָבען אַ זין נאָר פאַר יענע קונסט-פאָרמען, וועלכע ער אַליין האָט געשאַפען. אַלע אַנדערע זענען איהם נישט צום האַרצען און גאַנץ אָפט אויך דערווידער.

דעריבער טרעפען מיר גאַנץ אָפט אַ בעגייסטערטע קריטיק איבער אַ נייעם קונסט-ווערק, איבער אַ יונגען קינסטלער, געשריבען פון אַ זייטיגען מענשען, וואָס געהערט נישט צו דעם קינסטלער-צעך, אָבער זעלטען ווען אַ קינסטלער זאָל זיך בעגייסטערן נישט פון זיין אייגענעם ווערק.

נאָר נישט דאָס איז נאָך דער עיקר. עס איז צו בעוואונדערן, ווי אַזוי אַזאַ שרייבער, ווי ה. ד. נאָמבערג, וואָס האָט צו טון נישט בלויז מיט ליטעראַרישע פראַגען, נאָר אויך מיט לעבענס-פראַגען, האָט נישט בעמערקט, ווי ער פערלאַנגט פאַר די קינסטלער אַזעלכע פריווילעגיעס, וועלכע אונזער דעמאָקראַטישע וועלט קען זיי און טאָר זיי נישט געבען. מען מוז זיך דאָך קלאָהר מאַכען, אַז דער בעגריף קריטיק איז פיל ברייטער, ווי „ליטעראַרישע קריטיק", אויך דער בעגריף שאַפען נעמט אַרום אַ ברייטערן פעלד אַלס „ליטעראַרישע שאַפונג".

טאָרוואָס-זשע — פרעגט זיך — נעמט זיך דער פּובליציסט נאָמבערג די פרייהייט צו קריטיקירן פערשידענע געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס און בעוועגונגען, וועלכע זענען אויך געשאַפען געוואָרן שאַפען געוואָרן דורך מענשען, וואָס האָט אַליין נישט איבער-געלעבט די לייד...

וועלכען נישט איז פעלמאַן!

מיט וואָס איז דער קינסטלער אַזאַ יחוס, וואָס זיין שאַפען טאָר נישט קריטיקירט ווערען?

דערביי מוז מען בעמערקען, אַז אין דעם פאַל האָראָנטשיק איז ה' נאָמבערג אַליין מודה, דאָס ער האָט געלעזען דעם ווערק אין מאַנוסקריפט און גע-ראָטען דעם מחבר צו פערקירצען עס אויף אַ דריטעל — וואָס ער האָט פער-שטעהט זיך, נישט געפאָלגט.

און דאָך איז נאָמבערג אַזוי שטרענג צו דעם קריטיקער און פערבאָט איהם צו קריטיקירען, קוים איז ער אַליין קיין קינסטלער נישט.

פערבייגעהענדיג ווילט זיך אויך בע-מערקען, אַז אַ קינסטלער קאָן אויך זיין אַ מענש, וואָס האָט נישט געשאַפען קיין קונסט-ווערק, נאָר וועלכער פערמאָגט די פעאיגקייט דערצו.

היוצא לנו מזה, אַז די ראיות וואָס ה' נאָמבערג ברענגט פון „מעשה האָ-ראָנטשיק", אום צו בעווייזען דאָס שאַ-דען פון דער „קריטיק-פרייהייט", זע-נען בכלל נישט איבערציינגענד.

מען וואָלט אפשר געקאָנט דערפון דרינגען, אַז די קריטיקער דאַרפען נישט און טאָרען נישט בענוצען צו-שאַרפע אויסדרוקען, צי בעליידיקענדע ווערטער, אום נישט ווייי צו טון דעם עמפינדליכען אויטאָר.

אָבער אויך מיט די דאָזיגע בעגרעני-צונגען פאַר דעם קריטיקער דאַרף מען זיין פאָרזיכטיג. מען דאַרף נישט פער-געסען, אַז דער אויפריכטיגער קריטי-קער (נאָר וועגען אַזעלכע רעדט זיך אין נישט אויסען די פערזאָן פון מחבר נאָר צו פערטיידיגען דעם כבוד פון דער ליטעראַטור, און ער קאָן אַפּט זיך נישט קאָנטראָלירען ווען ער גלויבט, אַז דאָס קריטיקירטע ווערק פערשאַפט נישט קיין כבוד דער ליטעראַטור.

דער קריטיקער קאָן און מעג האָבען אַ טעות. קאָן און מעג זיין אומגערעכט — דער עיקר איז, אַז ער זאָל זיין אי-בערצייגט אין דעם, וואָס ער זאָגט.

ביי די אומות העולם ווערט די קרי-טיק זעהר געפֿעדערט, אַז זי איז אַ „טערקוויסטע", אַ „פאַלשע" א. א. וו.

ביי אונז, דאַנקען גאָט, האַלט עס נאָך נישט אַזוי שלעכט און מען ברויכט אַוועקצונעהמען ביי איהר די פרייהייט.

בעווייס שטעהן נאָך אונזערע קריטי-קער נישט אויף דער געהעריגער הויך בנוגע זייער פראָפעסיע. אָבער אויך אונזערע קינסטלער האָבען נאָך נישט דערגרייכט די העכסטע מדרגה.

אַ מערקווירדיגע זאַך: אין אונזער פרעסע הערט מען נישט אויף צו קלאָ-גען, וואָס מיר האָבען נישט קיין קרי-טיק. די פּאָעטען און די קינסטלער האָבען שטענדיגע טענות, וואָס מען שרייבט וועגען זיי נישט, וואָס זייערע ווערק ווערען פערשוויגען. נאָר קוים בעווייזט זיך אַן אַרטיקעל פון אַ קריטי-קער וועלכער געפעלט נישט אַזוי, הויבט זיך אָן אַ תוכחה איבער דער קריטיק, וואָס איז אינגאַנצען איבעריג, וואָס ברענגט מעהר שאָדען ווי נוצען און — „מוטב היה אלו לא נבראה".

דאָך דויערן אַזעלכע „בייזע מאָמענ-טען" נישט לאַנג. עס געהט אַוועק אַ קליין שטיקעל צייט און ווידער הויבט זיך אָן אַ בענקעניש נאָך קריטיק...

אַזוי זענען שוין אונזערע קינסטלער און אפשר נישט בלויז אונזערע אַליין...

די מאסקווער ארטיסטן פון „הבימה"

האָבען אויך אָנערקענט, אַז די שענסטע פאָטאָגראַפיעס. פאָר-טרעטען ווערען קינסטלעריש אויסגעפערטיגט נור אין דעם

— ערשטקלאַסיגען פאָטאָגראַפישען אַטעליער —

„PARISIENNE"

69 ברזשעזשינער 69

צופאָהר מיט'ן טראַמוואַי נומער 1.

„קאטארז זשויע" / (דער יום-טוב פון פרייהייט אין איצטיגן פאריז)

פון יצחק ליכטענשטיין.

פערצעהנטער יולי. פראַנקרייך פייערט דאָס פאַלען פון דער באַסטיל. יאָהר-איין, יאָהר-אויס אין דער זעלבער זומער-צייט, דערמאַנען זיך די פראַנצויזען, אַז מען דאַרף זיך פרעהען, דאָס הייסט — בעלאַגערן די באַהן און קאַפעס; טרינקען און טאַנצען, ווייל —

— ווייל אַמאָל איז געווען אין פּאַריז אַ תפיסה, האָט זי געהייסען באַס-טיל. דאָס פראַנצויזישע פאָלק האָט זעהר פיינט בעקומען די גרויזאַמע גע-ביידע מיט'ן פיין קלינגענדיגען נאָמען באַסטיל, ווייל די בעסטע, לעבעדיג-סטע, אומרוהיגסטע און געטרייעסטע זיין, טאַטע'ס און קינדער פון דעם פראַנצויזישען פאָלק האָט מען געהאַלטען דאָרט אין דער באַסטיל איינגעשפאַרט און האַלטען אויף דעם גוטען קעניג'ס קאָסט. עס איז אָבער געקומען ענדליך אַ הייסער זומערדיגער פערצעהנטער יולי-טאָג, און דאָס פראַנצויזישע פאָלק האָט זיך צוטאַנצט אויף דעם פלאַץ פון דער מעכטיגער באַסטיל. און עס טאַנצט אַזוי יאָהר-יעהרליך פון דעמאָלט אָן דעם זעלבען טאָג, ס'מעג שטערען די זון, ס'מעג גיסען אַ שלאַקס - רעגען — דריי טעג און דריי נעכט ווערט גע-טרונקען און געטאַנצט...

*

קאַטאָרז זשויע... פערצעהנטער יולי — נעכטען — היינט און מאָרגען-טאַנץ פראַנקרייך פלאַטערט מיט רויט, בלוי און וויס-פענער, קאָקאַרדען, פייערן.

— ס'איז אָבער נישט ווי אַמאָל, נישט ווי אַמאָל...

אַמאָל האָט מען געטאַנצט צו די קלאַנגען פון דער העלדישער מאַרסעל-יעזע און מאַדעלאָן, היינט-טשאַרל-סטאָן און נאָך אַמאָל טשאַרלסטאָן, הע, הע, גוטער ברודער...

— נייע צייטען-נייע פויגעל, נייע פויגעל-נייע לידער — ווייע טענץ, יאָ, יאָ, מיין פריינד.

— מיין זיידע האָט דערצעהלט, אַז מיין עלטער-זיידע, מיין זיידעס-זיידע, הייסט עס, האָט געפלעגט טאַנצען, שוין אויף דער עלטער, גאַנצע דריי טעג און דריי נעכט און נישט ווערען מיעד. היינט טאַנצט מען אָט דריי שעה, האָט מען עס געגוג אויף דריי וואָכען — טשאַרלסטאָן, פערשטעהט איהר מיך, פּאַסט זיך עפּעס נישט פאַר קאַטאָרז זשויע...

ווען דאָס היינטיגע וועט ווערען ס'אַמאָליגע, וועט מען דערמאָהנען —

— ביז דעם דרייצעהנטען יולי, די נאַכט פון „קאַטאָרז זשויע", ניינצעהן זיבען און צוואַנציג, האָבען די הימלען פערפלייצט די ערד מיט לאַנג דויער-רענדיגע רעגען-שטורמען. די לאַקאַלע בירגער פון דער פרייער פראַנצויזישער רעפּובליק, מיט די וויין-הענדלער בראש, זענען אַריינגעפאַלען אין אַ פערצווייפ-לונג, פאַרזשהאַדיג אַ פערשטערטען יום-טוב מיט גרויס שרעק און האָרץ

קלעמעניש האָט מען געקוקט מיט פער-ריסענע קעפּ אויף די שווענקענדע טונקעל-גרויע וואַסער-וואָלקענס, יעדער איינער האָט וואָס אַמאָל אויסגעשטרעקט פאַר זיך אַ ציטערדיגע האַנט אום צו דערפיהלען איינגעהענטיג די נאַסקייט פון דעם אומאויפהערליכען רעגען.

און ענדליך ענדליך נישטאָ מעהר קיין טראָפּען, די וואָלקענס פערשווינ-דען, די זון שמייכעלט פונ'ם פערנאַכ-טיגען שעהנעם פּאַריזער הימעל.

„וויוו לאַ פראַנס! וויוו קאַטאָרז זשויע!" מען קען זיך רוהיג אַוועקזע-צען צום געשמאַקען, יום טוב'דיגען מאָלצייט, מען קען בשלום טרינקען דעם פיינעם וויין און האָבען הנאה פון אַ פרעכטיגע וועטשערע.

דער פּאַריזער הימעל איז אָבער גע-גליכען צו אַ קאַפּריזנער פרוי. אָט לאַכט זי מיט זון-שטראַהליגע אויגען, אָט וויינט זי מיט רעגען-נאַסע טרעהרען.

די ערשטע נאַכט פון דעם באַסטיל-

דער יום-טוב פון פרייהייט אין איצטיגן פאריז

יום טוב אין דעם יאָהר ניינצען זיבען און צוואַנציג האָט דעפּאָסעדירט נישט איין העכסט-מאָדערנע הוט און קלייד פון די טאַנץ-לוסטיגע פּאַריזערינס.

* *

אָבער אַז היינט איז יום טוב, הייסט נאָך נישט, אַז מאָרגען איז אויס — ווייל טאַנצען ווילט זיך אָהן אַ שיער, כל זמן דער קלעזמער איז נישט מיד, זינגען פידלען, גרימפלען באַנדושקאַס, לאַכען סאַקסאָפאָנען, הילכען פויקענדיגע דושאַז-קאַנאַנען — שימי, שימי, שי-מי. טאַנצען, באַסטאָן, בלוס, בלעק באָ-טאָם —

קאָנצערטינעס און האַרמאָניעס זשו-מען, קוויטשען און צעהיצען מעהר און מעהר די רוישיגע בולוואַרען ענגע סקווערען, און שטילע מערוואָרפֿענע פּאַ-ריזער אַלטע, פערחלומטע, ראָמאַנטישע געסלעך — „אַלאָנזאָנפאַן דע לאַ פּאַט-רי"... (קומט קינדער פונ'ם פאָטער-לאַנד).

ניין, אַביסעל זיך פילאָזאָפירט. מען הערט נישט דאָס אַלטע שטורם לידעל פון מאַרסעל — „אַלאָנזאָנפאַן לאַ פּאַטרי" פּאַריז האָט עס פערגעסען פּאַריז דער-מאָנט נישט היינט מאַרסעל. מען האָט אַלץ אויסגעביטען אויף „מאָן פּאַרי" און „סע סאַ פּאַרי" נאָר פּאַריז, בלויז פּאַ-ריז!

היינט דו, מאָרגען דו, וואו מען זעהט, נאָר דו, דו, דו! מאָן פּאַרי, סע סאַ פּאַרי, פּאַרי, פּאַרי, דו, דו, דו, מאָנטמאַרנאַס, מאָנטמאַרטר און די גרויסע בולוואַרען האָבען זיך הילכיג צו-ליאַרעמט מיט'ן קוויטשעדיגען „מאָן פּאַרי". מען האָט פערגעסען דעם שטורם פון באַסטיל, מען געדענקט שוין מעהר נישט די מאַרסעליעזע „אַלאָנזאָנפאַן לאַ פּאַטרי"...

היינט איז יום-טוב, מאָרגען איז אויס!

נאך ווענעז דער יודישער רעכט-שוץ-קאנפערענץ.

פון לעא מאצקין.

די בלעטער האבען געבראכט די מיינונג פון הויפט-ראבינער פון פראנקרייך וועגען דער פארשטעהענדער קאנפערענץ צו שיצען די יודישע רעכט, וועלכע ער רעכענט פאר נישט צוועקמעסיג און געפעהרליך.

קודם כל דארף פעסטגעשטעלט ווערען, אז די דאזיגע מיינונג איז ארויסגעזאגט געווארען פאר'ן פארעפענטליכען דאס אפיציעלע פראגראם פון דער קאנפערענץ, וועלכע ווערט צוליב אונפערשטענדליכע טעמים אנגערופען יודישער קאנגרעס, הגם סיי דער יודיש-אמעריקאנישער קאנגרעס, סיי דער קאמיטעט פון די יודישע דעלעגאציעס האבען וועגען דעם געמאכט זייערע ערקלערונגען.

די קאנפערענץ ווערט צוזאמענגערופען אלס אויספיהרונג פון א בעשלוס, וואס איז פאראיאהרען אנגענומען געווארען אין לאנדאן דורך די פארשטעהער פון אמעריקאנער יודישען קאנגרעס און קאמיטעט פאר די יודישע דעלעגאציעס אין פאריז. צווישען זיי האבען זיך געפונען ד"ר ווייז, אויבערראבינער ד"ר חיות, דעפוטאט גרינבוים, סענאטאר רינגעל, דעפ. ד"ר טהאן, סענאטאר רובינשטיין א. אנד. די קאנפערענץ דארף זיין די פארזעצונג פון די טענדענצען, וואס זענען אדורכגעפיהרט געווארען אינ'ם מעמאראנדום, וועלכער איז אין 1919 יאהר דערלאנגט געווארען דער שלום קאנפערענץ. דער דאזיגער מעמאראנדום איז דאן אונטערגעשריבען געווארען דורך לואי מארשאל, יוליאן מעקי נחום סאקאלאוו א. אנד. די קאנפערענץ דארף שאפען א נייעם קאלעקטיווען ארגאן אויף צו שיצען די רעכט, וואס זענען דערגרייכט געווארען פאר די יודישע מינדערהייטען אין א גאנצער רייהע שטאטען. דאס איז זעהר וויכטיג צוליב פארשידענע ארויסטרעטונגען אין דער אינטערנאציאנאלער וועלט מצד פארשידענע יודישע ארגאניזאציעס סיי אלטע, סיי אזעלכע וואס זענען ענטשטאנען אין דער לעצטער צייט. די דאזיגע ערשיינונג איז שעדליך און געפעהרליך, צוליב די אונפעראנטווארטליכע סעפאראטע ארויסטרעטונגען פון בעזונדערע ארגאניזאציעס און גרופען.

כדי די פארשטעהענדע קאנפערענץ זאל בעשטעהן פון בעפולמעכטיגטע, ווערען צו איהר איינגעלאדען אלע די דעפוטאטען און סענאטארען פון אלע לענדער, וואו זיי זענען געוועהלט געווארען אלס יודען און די פארלאמענט-טוער, וואס הגם זיי זענען געוועהלט געווארען פון דער אלגעמיינער בעפעלקערונג טרעטען זיי אויף צו פארטיידיגען די יודישע אינטערעסען. ס'ווערען אויך איינגעלאדען אלע אינטערנאציאנאלע יודישע ארגאניזאציעס, וואס שיצען די יודישע רעכט ווי „אליאנס" „דזשאינט מארצין-קאמיטע", „אגודת ישראל", צענטראלע ציוניסטישע ארגאניזאציעס (די צענטרען פון די אינטעריטאריאלע פראקציעס) פאלקיסטען, „בונד" פערטרעטער פון די קהלות, יודישע פעלקער-בונד-ליגעס א. א. וו.

אזוי ארום וועט דער צוזאמענשטעל זיין זעהר א פארשידענארטיגער און ס'וועט פאר איהם געשטעלט ווערען די אויפגאבע צו בעזייטיגען מיטלען, ווי אזוי צו פאראייניגען און קאארדינירען אין דער אינטערנאציאנאלער וועלט די ארויסטרעטונגען לטובת די יודישע מינדערהייטען. יעדער, וואס האט לעצטענס נאכגעשפירט די טעטיגקייט פון פארשידענע מינדערהייטען און פארשידענע אינטערנאציאנאלע ארגאניזאציעס, קען נישט אנערקענען דעם אומשטאנד, אז די יודען געהען א דאנק זייער איינענער שוואכקייט אלץ מעהר ארום אין'ן הינטערלאנד און שטעלען מיט זיך נישט פאר קיין בצוואוסטזיניגען ארגאניזם, וואס קעמפט פאר זיין עקזיסטענץ לויט זיינע אינטעלעקטועלע כוחות און מאטעריעלע מעגליכקייטען.

מ'קען נישט לייקענען, אז אויך די היינטיגע קאנפערענץ איז מסוגל צו דערוויזען די גרויסע מיינונגס פארשידענהייטען, וואס עקזיסטירען ביי יודען. ס'איז אבער א טעות צו מיינען, אז דאס איז א סוד פאר די פאקטארען, וואס ווירקען אויף דעם אינטערנאציאנאלען לעבען. די דאזיגע מיינונגס-פערשידענהייטען קומען צום אויסדרוק זייט א רייהע יאהרען ביי פערשידענע געלעגענהייטען און סיטואציעס.

דערפאר רעכען איך, אז דוקא נאכ' פעסטשטעלען די מיינונגס-פערשידענהייטען וועט מען קענען פעסטשטעלען א מאדוס-וויווענדי, און אויב ס'וועט נישט געשאפען ווערען קיין פולשטענדיגע פערטרעטערשאפט, וועט פארמעל מיט די עקזיסטירענדע ארגאניזאציעס געשאפען ווערען א קאארדינירענדער ארגאן, אין וועלכען די געגענזייטיגע ארויסטרעטונגען פון די יודען נעהמען אן ממש א כאאטישען כאראקטער.

וואס אנבעלאנגט די נאציאנאלע רעכט פון די מינדערהייטען שטעה איך קודם כל אויפ'ן שטאנדפונקט, אז מ'קען זיי נישט אגווארטען קיין שום טייל פון יודענטום. דארט אבער, וואו זיי קעמפען פאר די רעכט, מוזען זיי זיך רעכענען אויך מיט דער אינטערנאציאנאלער וועלט, וואו זיי וועלען איצט ווערען גאנץ איינזאם און וועלען פערלירען יעדע שטיצע, אויב זיי וועלען קאמענטירען די מינדערהייטס-פראגראמען אזוי, ווי ס'וויל עס דער געעהרטער ראבינער.

איך וויל אונטערשטרייכען, אז די קאנפערענץ ווערט צוזאמענגערופען נישט כדי צו פערטיידיגען עפיס א טייל פון די יודישע מינדערהייטס-רעכט, נאר כדי צו בעשיצען דעם גאנצען נכוס פון די דאזיגע רעכט, צו וועלכע ס'געהערען אויך אזעלכע, וואס ווערען אי גאנץ מזרח און מיטעל-איירָאפּא אנגערופען נאציאנאלע ווי צ. ב. רעכט אויף קהלות, שפראך, שול בודזשעט, אפהיטען שבת און א. וו.

צום סוף א פאר ווערטער וועגען דעם, אז אזא קאנפערענץ קען נעגאטיוו ווירקען אויף די בעציהונגען צווישען די ציוניסטען און נישט ציוניסטען ביים שאפען די יודישע אגענץ. אויב די באלפור-דעקלאראציע בעטאנט, אז דאס שאפען פון א יודישער נאציאנאלער היים אין פאלעסטינא דארף נישט בעגרענצען די יודישע רעכט אין די לענדער, וואו זיי וואוינען, איז עס דאך אויך פערפליכטענד פאר די אנטיילנעהמער פון דער יודישער אגענץ, אויף וויפיל ס'האנדעלט זיך וועגען זייער מיינונגס-פרייהייט אין אלגעמיין יודישע ענינים.

איבערהויפט וואלט עס געווען נאטירליכער, אז די, וואס שטעהן בראש פון דער יידישער אפיצילער וועלט זאלען פריהער אויסהערען די אפיציעלע ערקלערונגען פון די ארגאניזאציעס, וואס רופען צוזאמען די קאנפערענץ, איידער זיי זאגען ארויס זייערע מיינונגען וועגען איהר.

א קעניגליכער בעזוך

— פעליעטאניסטיש —

פון א. שארפצינגעל.

שטעלט זיך פאר, אז דער 6 יעהריגער, פריש-געבאקענער, רומענישער קעניג, האט זיך איינגע'עקשנ'ט, נישט אנדערש, נאר ער מוז מיט שארפצינגלען כאפען א שמועס, איידער ער גיבט איבער די ממשלה איבער זיין לאנד און איבער זיין פאלק; דאס איז זיין ערשטער מעכטיגער קעניגליכער בעפעהל, איידער ער פערנעמט דעם קעניגליכען טראן.

דערהערענדיג דאס, זענען זיינע יועצי'ם געווארען צומישט. אבן דער נייער קעניג געהט פערשוועכען דעם רומענישען טראן מיט דעם יוד, שארפציגעל.

בענוג חרפות - האבען זיי גענומען איינטעה'ן מיט דעם קאפריזנעם 6 יעהריגען הערשער – האבען מיר געהאט פון דיין פאטער, וועלכע האט פערבעטען צו א מיטאג דעם יוד, מאקקלאוו. איצט געהסטו, קליינער אלמעכטיגער הערשער אויספיי אינז מבוזה זיין, דורך דעם יוד שארפצינגעל?!

דער קינדערישער קעניג האט אבער נעענטפערט קורץ און שארף, מעשה גרויסער:

– ברענגט מיר שארפצינגלען, אדער איך געה צו איהם!

– מיר האבען מורא פאר איהם - האבען זיך די יעצים פערענטפערט – גראד, מעשה שטן, פונקט, ווען ער וועט אהער קומען, קאנען זיך אונזערע לייט צעוואס צוהיילען און א טרייב-געבען אפיסעל „שבאס" מיט אונזערע יודעלעך און יודעלעך האבען דאך ליב צו גע־וואלדעווען ביי דער מינדעסטער „קלייניגקייט", קען דאס דער שארפצינגעל דערהערען, – דארף ער נישט מעהר. ער איז דאך אויך א יודעל!

זעהענדיג, אז ביי זיינע יועצים ווערט ער נישט אויספיהרען, האט דער קליינער אלמעכטיגער הערשער געמאכט א שוויג, נאר ביינאכט האט ער זיך ארויסגעכאפט פון וויגעל, מיטגענומען מיט זיך דאס „מאמקעלע" און העמדום-פעמדום זיך געלאזט לויפען צו מיר.

ביינאכט הער איך, עס גראבעלט עמיץ אין מיין טיר.

– ווער איז דארט? - פרעג איך האלב פערשלאפען

– איך – ענטפערט א קינדעריש קעלעכעל - איך, דער קעניג פון מיינע ליאלקעס!

– א באנדיט! - ווארענט מיך מיין ווייב - עפען נישט.

– מען דארף מאכען א גוואלד! - זאג איך צו מיין ווייב - עס שטעהט מין הסתם הינטער מיין טיר א גאנצע רויבער-באנדע, און דאס קינדערישע, קעניגליכע, קעלעכעל רעט דאס, געוויס, אין זייער נאמען. מען וויל מיך בערויבען!

– מען הערט דאך אבער נישט קיינעם, א חוץ איהם, - וויל מיך בערוהיגען מיין ווייב.

– די קענסט נישט די דאזיגע חב"ה-לייט, זיי בעהאלטען זיך שטענדיג, אין אזעלכע פאלען, הינטער די קוליסען, הינטער דער טיר מיין איך... דאס קינדערישע קעלעכעל איז נישט מעהר ווי אזא מין „פערפיהר-ליכטעל"... - ווארען איך ווייטער מיין ווייב.

– ער הערט אבער דאך נישט אויף צו קלאפען - ציטערט שוין מיין ווייב פון גרויס שרעק.

געה איך נעהנטער צו צו דער טיר, הער איך גאר א קינדעריש-געוויין, א קינד כליפעט און בעט זיך כ'זאל איהם אריינלאזען.

טראכט איך זיך: וואס קאן דא געשעהן! מעהר ווי בערויבט ווערען, אדער גע'הרג'עט ווערען, שטעהט דאך מיר נישט פאר, איז געבליבען ביי מיר - עפענען די טיר.

עפען איך מאקי די טיר מיט גרויס הארצקלאפעניש און דערזעה ווירקליך אריינלויפען א קינד, א טגים'ל בעשמירט מיט טרערען, פון נאזעל רינט איהם און ביסעל. פאלט דאס קינד אויף מיר ארויף, קישט מיך און האלזט מיך.

– ווער ביזטו קינדעלע?

– דערקענסט מיך נישט? איך בין דאך קעניג! מיין בילד איז דאך געווען אין אלע צייטונגען.

איך בעקוק דעם בחור'ל, ריכטיג! ס'איז מאקי ער, דער זעלבער, נאר מיט דעם אונטערשיד, וואס איצט טראגט ער „א מאמקעלע" און אויף זיין בילד אין די צייטונגען, זעהט מען דאס נישט.

– ס'קינד איז דאך הינגעריג אוודאי – האלט צו מיר צו מיין ווייב מיט גרויס מיטגעפיהל - גיב, וועל איך פאר איהם אויפווארעמען „ס'פלעשעלע".

נאכדעם ווי ער האט זיך געהאט דערכאפט ס'הערצעלע, האב איך איהם אריינגעזעצט אין א וויגעלע און זיך גענומען מיט איהם א דורכשמועסען.

– זאג מיר יונגעלע, וואס האט דיך דאס אזוי אהערגעטריבען צו מיר?

– ס'איז דאך מיר געשעהן אזא גרויס אומגליק! מ'האט דאך מיך געמאכט פאר א קעניג! - האט ער זיך בעקלאגט.

– שא וואס ארט עס דיך? ביזט דאך א קינד, שפילט מען זיך מיט דיר!

– וואס הייסט? - האט דער קליינער גענומען ס'פינגערל אין מויל אריין און בעקוקט מיט קינדערישער פערגאפטקייט– וואס הייסט מען שפילט זיך מיט מיר?...

– ס'הייסט אזוי!

– און די קרוין?

– די קרוין, געהערט אויך צום שפיל...

– וועט מען מיר געבען נאך אזעלכע שעהנע שפיל-זאכען? איז דאס קינד געווארען נייגיריג.

– אפשר יא. א שווערד האסטו שוין?

– נאך נישט! נאר איך וויל נישט קיין שווערד. איך וויל בעסער א הערמאט.

– פאר וואס עפיס א הערמאט?

– מען האט מיר געזאגט, אז מיט א הערמאט, קאן מען אויסשיסען א האלבע וועלט...

– ביזט א וואוילער קעניג! איך האלט פון דיר. עפיס אנדערש וואלט מען דיר נישט נאכגעגעבען, נאר א הערמאט, אויב די ווילסט, וועט מען דיר יא געבען.

– זעהר גוט - האט דער קליינער גענומען פאטשען מיט די הענטלעך און פאר פרייד, האט ער זיך ארויפגעכאפט ביי מיר אויף די אקסלען.

– אפשר ווילסטו זיך מיט מיר שפילען? - פרעג איך דעם ווייסען חב"ה'ניק.

– יא, טאקע יא! לאמיר זיך שפילען אין מלחמה. איך וועל מיט דיר מלחמה האלטען.

– אזוי ווייט האלטסטו שוין? - האב איך איהם געגעבען א קניפ אין בעקעל – ביזטו דאך „דער ריכטיגער מאן אויף דעם ריכטיגען פלאץ".

– וואס?

– גאר נישט! ס'זאגט זיך נאר אזוי. ווילסטו, הייסט עס שפילען אין מלחמה?!

– מען טאר דען נישט?

– זאגען, זאגט מען, אז מען טאר נישט, נאר ווער קוקט דען אויף דעם, וואס מען טארניסט...

– מעג א קעניג אלץ טון, וואס מען טאר נישט?

– א קעניג דארף זיך נישט טון, מען טוט שוין פאר איהם.

– אויב אזוי, ווייס איך שוין אלץ – האט דאס קינד זיך געפרעהט – מעג איך שוין צוריק אהיימלויפען.

– בלייב נאך אביסעלע – האב איך איהם געפרובט פערהאלטען, איהם נאך אנצוטון קעניגליכען כבוד.

– ניין איך מוז לויפען אהיים – איז ער שוין געשטאנען הינטער דער טיר – איך האב מורא פאר מיין מאמען...

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02
אינערליכע קראנקהייטען, ספעצ. פאר לונגען- און מאגען-קראנקהייטען, בעשטראלונגען און קינסטליכע בערג-זון.
נעמט אן פון 3—4 נאכמיטאג און פון 4—6
דער לעטשניצע „וועלקא".

די נייעסטע פערפומען
קרעמען, שאלעט-זייפען, קעלנישע בלומען-וואסערן, פודער הויבאן, קאסי און אנדערע צו קאנקורענץ-פרייזען עמפעהלט
Perfumerja DRUKIER
Zawadzka 11
פאר אנגראסיסטען — ראבאט!
בעמערקונג: פודער קאסי און הויבאן אויף געוויכט

רעיעל ... ביליג!

לאָדז, 29-טען יולי 1927

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 29-טען יולי 1927

די רויטע גרעפין

דאס שטורמישע לעבען פון גרעפין מאַרקעוויטש, דער סעמפעריין פון אירלאַנדס פרייהייט.

(קאָרעספּאָנדענץ פון לאָנדאָן.)

ס'איז געשטאָרבען די בארימטע אירלענדישע רעוואָלוציאָנערין גרעפין מאַרקעוויטש אָדער — „די רויטע גרעפין", ווי ס'האָבען איר גערופען די ענגלישע בלעטער בעת דעם אירלענדישען אויפשטאַנד אין י. 1916. פאַר אונז שטעהט א זעלטען אינטערעסאַנטע פערזענליכקייט, וועלכע איז ווי אויסגעשניטען פון א ראָמאַן.

די גרעפין מאַרקעוויטש איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1876 אין אירלאַנד. איהר פאָטער — א רייכער יחוס'דיגער גוטסבעזיצער, פון אָפּשטאַמונג א 'ענגלענדער, באַראָן סער דזשאָרדזש גאָר-בוט. אין דער יוגענד איז די גרעפין מאַרקעוויטש געווען א בעפעהרליך ווילד מיידעל: זי האָט ליב געהאַט דאָס משוגע'נע פערד-רייטען, יאַגדען אויף פוקסען, בעת וועלכע זי פלעגט פליהען דרייסט פאָראויס, איבערשפרינגענדיג על המנים מניעות. די גרעפין האָט דעמאָלט ליב געהאַט טענץ, בעלער, דאָס רוישענדע פרעהליכע לעבען און זי איז אפילו פאָרגעשטעלט געוואָרען פאַר דעם קעניגליכען הויף.

שפּעטער איז אין'ם יונגען מיידעל פאָרגעקומען די זעלבע אינערליכע איבערקעהרעניש ווי ביי דעם יונגען פאַרנעל, וועלכער איז אויך געווען אַן ענגלענדער, אויך אַן אירלענדישער גוטסבעזיצער, אויך זעהר רייך. פאַרנעל האָט זעהר ליב געהאַט די אירלענדישע פויערים מיט אַלע זייערע אַבערגלויבענס. די שנאה צו ענגלאַנד איז ביי פאַרנעל'ן ענטשטאַנען דעמאָלט, ווען ער האָט זיך אָנגעהויבען צו איבערצייגען אין דער אונטערדריקונגס-ראָל, וואָס ענגלאַנד שפּילט לגבי אירלאַנד. אין זיין גייסט האָט זיך פאַרנעל בעקענט אין איינער פון די ווינטער-נעכט מיט דער געשיכטע פון אירלאַנד און דעמאָלט איז ביי איהם געבוירען געוואָרען די שנאה און פאַראַכטונג צו די אינטערדריקער. די זעלבע סבה האָט געבראַכט צו דער אינערליכער איבערקעהרעניש ביי דער יונגער טאָכטער פון באַראָן גאָר-בוט.

צווישען די צוויי פערזענליכקייטען איז אָבער שטעטער פאַרהאַן א גרויסער אונטערשיד אין זייערע אַנשויאונגען. פאַרנעל פערשטעהט, אַז צו בעפרייען דאָס לאַנד איז נויטיג צו פאַראייניגען אַלע כחות, וועלכע פיהרען צווישען זיך א קאַמף: די אַריסטאָקראַטען, גייסטליכע, פערמערס און די מיטעלע קלאַסען. פאַרנעל האָט גערעכענט, אַז אירלאַנד קען בעפרייט ווערען נאָר דורך א פּאַרלאַמענטאַרישען קאַמף. און פאַרנעל, וועלכער האָט בעקעמפט אַלע מניעות, האָט כמעט ווי דערגרייכט זיין ציל. די יונגע גאָר-בוט האָט נאָר געגלויבט אין רעוואָלוציע, אין בעהיימע פאַרשווערונגען, און באַריקאַדען און צוליב דעם האָט זי סימפּאַטיזירט נאָר מיט דער בעוועגונג פון די פעניער, וועלכע האָבען געקעמפט געגען ענגלאַנד מיט טעראָר — מיט קינדזשאַלען און באָמבעס. מיט איהרע אַנשויאונגען איז איהר געווען ענג אין דער שטרענג קאָנסערוואַטיווער סביבה און דאָס יונגע מיידעל איז אַוועק קיין פּאַריז, וואו זי איז אַריינגעטרעטען אין דער מאַלער-אַקאַדעמיע. קיין גרויסען טאַלאַנט האָט זי דאָ ניט אַרויסגעוויזען, הגם איינע פון איהרע בילדער איז אַרויסגעשטעלט געוואָרען אין דעם פּאַריזער בילדער-סאַלאָן.

אין פּאַריז האָט זיך דאָס יונגע מיידעל בעקענט מיט דעם פּוילישען גראַף מאַרקעוויטש, מיט וועלכען זי האָט שפּעטער חתונה געהאַט.

אין אירלאַנד איז צו יענער צייט געקומען צו א צייטווייליגען שטילשטאַנד, ווייל אין יאָהר 1897 האָט אירלאַנד בעקומען א ברייטע זעלבסט-פערוואַלטונג. דער רעוואָלוציאָנערער טעמפּעראַמענט פון דער גרעפין מאַרקעוויטש האָט זיך אויסגעדריקט אין דער סופראַזשיסטען-בעוועגונג. די גרעפין איז צוגעטרעטען צו דעם עקסטרעמען פליגעל פון די סופראַזשיסטקעס, צו די זעלבע, וועלכע האָבען דעמאָלט געהאַקט שויבען, אונטערגעצונדען הייזער און אַריינגעוואָרפען זאַלץ זויערע אין די פּאָסטקאַסטלעך.

שטעהענדיג אין די רייהען פון די סופראַזשיסטקעס, איז גלייכצייטיג די גרעפין מאַרקעוויטש געווען ווייטער די עלעגאַנטע וועלטליכע דאַמע מיט עקסצענטרישע מאַניערען. זי פלעגט זיך בעווייזען, למשל, אין הייד-פּאַרק אין א פּראַכטיגער קאַטש, מיט וועלכער זי אַליין האָט אָנגעפיהרט און אין דער קאַטש פלעגען זיצען איהרע 8 געליבטע הינד.

ווען ס'האָט זיך אָנגעהויבען די וועלט-מלחמה, האָבען אין אירלאַנד געזיגט די רעפּובליקאַנער, וועלכע זיינען געווען פאַר אַן אויפשטאַנד מיט דער הילף פון דייטשלאַנד. דער אויפשטאַנד האָט זיך צופלאַקערט אין יאָהר 1916, נאָר דייטשלאַנד האָט ניט געקאָנט, צי ניט געוואָלט מיטהעלפען די אויפשטענדיגע. די אירלענדישע רעוואָלוציאָנערען האָבען דעמאָלט פערכאַפּט דובלין און אין דעם קאַמף מיט די ענגלענדער האָט מען געקאָנט זעהן א גענוי אויסגעאַרבייטען פּלאַן. איינער פון די רעוואָלוציאָנערע פּאָלקאָווניקעס איז געווען דעמאָלט די גרעפין מאַרקעוויטש. אין אַן אָריגינעלען העל-גרינעם מונדיר, אין א ברייטען גרינעם הוט, האָט די גרעפין אָנגעפיהרט מיט אַן אָפּטיילונג פון 120 מאַן, וועלכע האָבען פערטיידיגט דעם צענטער פון דובלין.

הונדערטער מענשען זיינען דעמאָלט דער'הרג'עט געוואָרען, דער אויפשטאַנד איז אונטערגעדריקט געוואָרען, די אָנפיהרער אַרעסטירט, גע'משפט דורך א מיליטער-געריכט און דערשאָסען געוואָרען. צווישען די אַרעסטירטע און פער'משפט'ע צום טויט איז אויך געווען די „רויטע גרעפין". די טויט-שטראָף איז אָבער פאַר איהר געענדערט געוואָרען אויף אייביגע טורמע. אין יאָהר 1918, ווען ענגלאַנד האָט אָנגעהויבען פיהרען א ליבעראַלע פּאָליטיק לגבי אירלאַנד, איז די גרעפין מאַרקעוויטש צווישען אַנדערע אויך בעפרייט געוואָרען פון תפיסה.

אין יאָהר 1923 שוינט ווידער אויף די גרעפין מאַרקעוויטש. ווען דער גרעסטער טייל פון אירלאַנד געהט איין אויף דעם אָפּמאַך מיט ענגלאַנד, לויט וועלכען אירלאַנד ווערט אָנערקענט אַלס זעלבסטשטענדיגע קאָלאָניע, טרעטען געגען דעם אַרויס די עקסט-לינקע מיט דער גרעפין מאַרקעוויטש אין דער שפּיץ. דער אָנפיהרער פון דער מינדערהייט דע-וואַלעראַ האָט צוזאַמענגעשטעלט א געהיימע אַרמעע, וועלכע האָט אָנגעפיהרט א קאַמף מיט דער אירלענדישער רעגירונג. איינער פון די אַרמעע-אָנפיהרער איז די „רויטע גרעפין". דער אויפשטאַנד האָט ניט געהאַט קיין שאַנסען אויף ערפאָלג און האָט זיך בעענדיגט זעהר טרויעריג: עטליכע צעהנדליג אירלענדער זיינען גע'הרג'עט געוואָרען, די גרעפין מאַרקעוויטש איז אַרעסטירט געוואָרען און שפּעטער פער'משפט געוואָרען צו טורמע שוין ניט דורך אַן ענגלישען געריכט, נאָר אַן אירלענדישע. זי בלייבט אָבער ניט לאַנג אין תפיסה, די אירלענדישע רעגירונג גיט איבעריגענס אַרויס אַן אַמנעסטיע פאַר די רעוואָלוציאָנערען.

דער האַס פון די עקס-לינקע צו ענגלאַנד טראָגט זיך איצט איבער געגען די רעכטע אירלענדער. אין איינער פון די גרעסטע שונאים פון דער אירלענדישער רעגירונג איז די „רויטע גרעפין". א אומגליקליכע אָפּעראַציע מאַכט אָבער א סוף צום לעבען פון דער גרעפין.

די גרעפין מאַרקעוויטש האָט אומזיסט אַזוי ליב געהאַט אירלאַנד און פיינד געהאַט ענגלאַנד ווי דער צווייטער אירלענדישער אָנפיהרער פאַרנעל, זיי אונטערשיידען זיך אָבער מיט זייערע טעמפּעראַמענטען. פאַרנעל האָט געהערט צו די גרויסע פיהרער, וועלכע האַלטען, אַז דאָס וויכטיגסטע איז די צוזאַמענאַרבייט פון אַלע כחות. גרעפין מאַרקעוויטש האָט געהערט צו די פאַנאַטיקער, וועלכע האַלטען די דאָקטרינע פאַר דער העכסטער זאַך, טאַקע איז א רעליגיעזער דאָגמאַט, פאַר וועלכען מען קען אפילו קעמפען געגען אייגענע ברידער. פאַרנעל האָט אַחוץ דעם נאָר אָנערקענט דעם קאָנסטיטוציאָנעלען קאַמף, בעת גרעפין מאַרקעוויטש האָט נאָר געגלויבט אין אויפשטאַנדען, באָמבעס און רעוואָלווערען.

דיאַנאַ.

צו וואָס שטרעבט די פרוי?

אַן אינטערעסאַנטע אַנקעטע צווישען סטודענטקעס.

(קאָרעספּאָנדענץ פון ניו-יאָרק.)

עס ווערט ביי אונז פיל גערעדט וועגען היירעט, פאַמיליע, קאַריערע און פערבינדונג מיט'ן לעבען פון דער מאָדערנער פרוי, אָבער די פרוי אַליין, די העלדין פון דער גאַנצער דעבאַטע, זאָגט זעלטען א וואָרט וועגען דעם ענין. און אָפט האָט זי געלאָזט קלאָר און הויך הערען איהר שטים.

אין אַן אַנקעטע, וואָס איז דאָ נעמאָלט געוואָרען צווישען די עלטערע סטודענטקעס פון די ווילקינסטע פרויען-אינסטיטוטען, זיינען געווען א רייה אינטערעסאַנטע פראַגען און די הויפט-פראַגע איז געווען, וואָס די סטודענטקעס קלייבען זיך צו מאַכען נאָכ'ן ענדיגען די שול. די אַריינגעשיקטע ענטפערס לאָזען ניט קיין שום צווייפעל וועגען דעם, וואָס די אַלע יונגע פרויען ווילען.

כמעט אַלע מיידלעך האָבען ענטשיידען געענטפערט וועגען זייער קינפטיגער טעטיגקייט. ניט געענטפערט האָט מען בלויז אין געצעהלטע פאַלען. צי דערפאַר ווייל די פאַמיליע האָט צוגערעדט ניט צו איילען זיך מיט קיין בעשלוס, צי דערפאַר ווייל די בעטרעפענדע מיידלעך האָבען ניט קיין אויסגעשפּראָכענע מיינונגען צו א געוויסער אַרבייט.

קיין אַנדער בעשעפטיגונג האָט ניט בעקריגען אַזאַ גרויסע צאָהל שטימען ווי לעהרעריי. כאָטש א סך סטודענטקעס האָבען צוגעגעבען, אַז זיי ווילען עס נאָר פאַר א „פּראָוו". זיי ווילען פּרובירען פערנעמען זיך מיט לעהרעריי. ניט ווייל עס ציהט זיי בעזונדערס דערצו, נאָר ווייל עס ציהט זיי בכלל צו קיין זאַך ניט. ביי די, וועלכע האָבען פעסט געענטפערט, אַז זיי ווילען ווערען לעהרערינס, איז דער בעשלוס ניט קיין פלוצלינגדיגער, נאָר שוין א לאַנג-אָנגענומענער. און אין זייער שטודיום האָבען זיי אויסגעקליבען אַזעלכע קורסען, וועלכע קענען זיי צונוץ קומען אין זייער קינפטיגער קאַריערע.

די איבעריגע סטודענטקעס האָבען זיך אָנגעשטעלט אויף פאָלגענדע קאַריערעס: געאָלאָגיע, ביאָ-כעמיע, מוזיק-פסיכאָלאָגיע, סקולפּטורע, מאַלעריי, סאָציאַלע דינסט, קאָמערציעלע כעמיע, בוכהאַנדעל, הויז-דעקאָראַציע, ביבליאָטעק-אַרבייט, היסטאָרישע פאָרשונגען, לעקציעס אין קונסט מוזעאום, מעדיצין, געזעץ, ביהנע, זשורנאַליזם, רעקלאַמע און געשעפט.

עטליכע, ווידער, האָבען אויף דער פראַגע וועגען א קאַריערע געגעבען א קלאָרען ענטפער, אַז באַלד ווי זיי וועלען ענדיגען, וועלען זיי חתונה האָבען און אַז דאָס בעטראַכטען זיי טאַקע פאַר א ווינשענע קאַריערע. און א מאַסע מיידלעך, וועלכע קלייבען זיך ניט חתונה צו האָבען, האָבען אויך בעצייכענט היירעט אַלס קאַריערע. „די נאָבעלסטע קאַריערע פון אַלע", שרייבט איינע פון זיי. בשעת אַן אַנדערע בעמערקט פאָרזיכטיגער: „עס ווענדט זיך אינגאַנצען אָן מאַן". „עס איז א קאַריערע, צו וועלכער מען דאַרף האָבען א גוטע פּאָרבערייטונג". אַנדערע מיידלעך אונטערשטרייכען, אַז זיי וואָלטען וועלען האָבען א בעשעפטיגונג אַ חוץ היירעט. איינע זאָגט אָפען, אַז עס וואָלט גוט געווען צו האָבען אַ חוץ א מאַן אויך „א פולע בעשעפטיגונג".

„א פרוי דאַרף זיך בלויז צייטווייליג פערנעמען מיט א קאַריערע ביז עס קומט איהר אמת'ע קאַריערע די היירעט", ערקלערט איינע. און אַן אַנדערע גיט צו מיט א פעסטען טאָן: „דאָס פאַרהייראַטע לעבען פאָדערט פונקט אַזוי פיל צייט, אינטעליגענץ און פּאָרבערייטונג ווי יעדע אַנדערע קאַריערע".

די יעניגע, וועלכע האָבען זיך געקווענקעלט אָנצוּווייזען זייער קינפטיגע בעשעפטיגונג האָבען געהאַט פאַר זיך נאָך א פראַגע צו ענטפערן: צי האָבען זיי בעטראַכט די שול-יאָהרען ווי א פּאָרבערייטונג צו זייער גאַנצען צוקונפטיגען לעבען?

און כמעט אַלע האַלטען, אַז די יאָהרען אין שול זיינען ניט פערשוועגדעט אומזיסט. אָט פאַרוואָס:

„ווייל מען קען קיינמאָל ניט האַלטען פאַר פערלוירען די צייט, וועלכע מען גיט אַוועק אויף בילדונג". שטעהט אין איין ענטפער.

„מען בעגעגענט זיך מיט מיידלעך פון אַלע עקען לאַנד".

„מען קריגט ביי דער אַרבייט א געפיהל פון פערזענליכער פעראַנטוואָרטליכקייט".

„פיער יאָהר פון פרייען דענקען, שפּילען, וואַקסען, פיער יאָהר אויף צו טראַכטען וועגען דער צוקונפט, דאָס אַליין איז א אויסגעצייכענטע פּאָרבערייטונג".

„געוואונען א סך פריינד און געקריגען פאָלירטע מאַניערען".

„איך בין דאָ געוואָרען קלערער אין זיך און אָנצוהענדער".

„דאָס קומען אין בערירונג מיט מענשען פון העכער אינטעליגענץ איז אויך א סך ווערט".

„איך האָב דאָ געלערענט צו דענקען, אורטיילען און שטודירען".

„אין געשעפטס לעבען פאָדערט מען אַלץ מעהר פרויען מיט העכער בילדונג".

„א דאַנק דער שול פיהל איך זיך מעהר צוגעגרייט צו היירעט און מוטערשאַפט, וועלכע וועלען זיין מיין ווינשענסטע טעטיגקייט".

און וואָס איז עפּיס מכוח דעם, וואָס מען רעדט, אַז דאָס שטודירען איז א שטער פאַר ווייבליכקייט, גראַציע, קאָקעטעריע? ווייל אויך וועגען דעם איז אין דער אַנקעטע געווען אַריינגעשטעלט א פראַגע בזה הלשון: „צי פיהלט איהר, אַז אייערע יאָהרען אין שול האָבען געמינערט אייער ווייבליכקייט?".

האָבען דערויף די סטודענטקעס כמעט אין איין קול געענטפערט ענערגיש — „ניין!".

„פערקערט", שרייבט איינע פון זיי, „די שול-יאָהרען האָבען נאָך מעהר פערגרעסערט מיין ווייבליכקייט".

אַן אַנדערע:

„איך האָב אַזוי מורא געהאַט צו פערלירען מיין ווייבליכקייט, אַז איך בין געוואָרען נאָך ווייבליכער ווי איך בין געווען".

„ווען מען איז אין שול, גיט מען זיך שטאַרק אָפּ מיט'ן אויסערליכען אויסזעהן".

אין פערבינדונג דערמיט איז אין דער אַנקעטע געווען נאָך א פראַגע:

„צי דענקט איהר ניט, אַז עס וואָלט געווען נוצליך, אַז אויסער אַלע קורסען אין פרויען שול זאָל אויך זיין א קורס וועגען שעהנקייט, וואו מיידלעך זאָלען זיך לערנען צו זיין שעהן?"

דער פּלאַן האָט דוקא יאָ נושא חן געווען. א סך האָבען געענטפערט, אַז אַזאַ קורס וואָלט געווען זעהר און זעהר ווינשענסווערט. עס זיינען אָבער אויך געווען אַזעלכע, וועלכע האָבען געענטפערט, אַז אַזאַ קורס איז ניט נויטיג, ווייל אַז מען איז א פיר יאָהר אין שול לערנט מען זיך ממילא אויס די תורה צו זיין שעהן, סיידען אַזעלכע, וועלכע האָבען ניט די מינדעסטע פעהיגקייט דערצו, און אַזעלכע וועט קיין שום קונסט אויך ניט העלפען.

א דונערנדער „ניין" האָט געענטפערט אויף דער פראַגע, צי מען מעג צוליב שטודיום פערנאַכלעסיגען די דיעטע און רעגעלמעסיגע פיזישע איבונגען. „דאָס איז א נאַרישע פראַגע", האָט איינע געענטפערט. „אויב זי ווערט ניט זיין פאָלקאָם געזונד, וועט איהר שטודיום אויך ליידען". „אַזאַ פראַגע איז אומזין". און נאָך און נאָך אין דעמזעלבען זין.

פון די אַלע ענטפערס וואַקסט פאַר אונז אַרויס די מאָדערנע פרוי אָהן בעזונדערן שוואונג, טרוימען און אידעאַלען, אָבער מיט א סך שכל יושר און פּראַקטישקייט, מיט א שטאַרק צעוויקעלטען חוש פאַר ווייבליכקייט, פערזענליכער שעהנקייט און דעם ווערט פון היירעט.

קלאַרא לעהין.

אינ'ם הארץ פון דער ערד.

פון ד"ר ב. שטיינפעלד.

אין דער צייט, ווען מענשען פליהען שוין הויך איבער דער ערד, אין דער צייט, ווען די וויסענשאפט האט דערגרייכט א גאנץ קלאהרע ידיעה וועגען דעם, וואס עס טוט זיך איבער אונזערע קעפ, ווייסען מיר נאך ניט גאנץ קלאהר וועגען דעם, וואס עס טוט זיך אונטער אונזערע פיס.

די אורזאך פון דעם איז א גאנץ פערשטענדליכע. די לופט ארום דער ערד איז דורכזיכטיג. אויף אונזערע פליה-מאשינען קאנען ניט און וועלען קיינמאל ניט קענען דערגעהן ביז צו דער לבנה, זעהען מיר אבער די דאזיגע לבנה, און מיר האבען זיכערע מיטלען אין דער האנד, כדי אויסצומעסטען איהר גרויס און וואג און גענוי צו וויסען דעם אופן פון איהר דרעהונג און בעוועגונג. מיר זעהען די שטערן, און וואס אונזער אויג קאן ניט תופס זיין, ווערט „געכאפט" דורך די מאדערנע גרויסע טעלעסקאפען.

די טיפעניש פון דער ערד איז אבער דונקעל און פינסטער. קיין שטראהל פון ליכט דערגרייכט פון דארטען ניט. דער באדען, אויף וועלכען מיר שטעהען איז געדיכט, און איין פלאסט פון איהם פערדעקט דעם אנדערען. די טיפסטע קוילען-מינעס, וואס זענען אויסגעגראבען געווארען דורך מענשליכע הענד, שטייגען ניט איבער קיין מייל. און ביז צום הארץ פון דער ערד איז גאנצע פיער טויזענד מייל!

מיט דער טיפעניש פון דער ערד זענען ביי מענשען פערבונדען א סך אלטע גלויבע פערשטעלונגען. בעגעגענדיג אין אייניגע ערטער וואולקאנען, וואס שפייען ארויס פייער פון דער טיפעניש פון דער ערד, האט דער מענש ניט ווילענדיג געמוזט טראכטען, אז אין די טיפקייטען, וואס זענען איהם אומבעקאנט, ברענט א שטענדיגער פייער. די וואולקאנען זענען נאטירליך די לעכער, דורך וועלכע דאס דאזיגע פייער שטראהלט ארויס פון צייט צו צייט אויף דער אויבערפלאך.

ביי פרימיטיווע פעלקער האט די דאזיגע פערשטעלונג זיך אפגעשפיגעלט אין דער רעליגיע. איבער אונז אין די ליכטיגע הימלען לעבען פריינדליכע געטער, וואס בעשיצען מכל טוב. אהין אבער די גוטלקענס ווערען געבראכט די נשמות פון גוטע, פרומע, גאטס-פארכטיגע. דארט איז דער גן עדן, דאס ארט פון אייביגען לעבען און אייביגען גליק. דערפאר אבער אונטער אונז, „אונטער דער ערד", טוט זיך חושך. אהין ווערען אריינגעווארפען די נשמות פון זינדיגע אדער פערשאלטענע. דארט ברענט דער העלישער פייער און שדים בראטען אויף איהם די נשמות פון די זינדיגע, וואס ווערען איבערגעגעבען אין זייערע הענד.

דער בעגריף פון גן-עדן און גיהנום איז פערהאן אין פרימיטיווע רעליגיעס פון דער וועלט, און אומעטום איז דער בעגריף וועגען גיהנום פערבונדען מיט דער טיפעניש פון דער ערד.

די איינציגע אלטע רעליגיע, וואס האט אויסגעמידען דעם דאזיגען גלויבען אין א מנושט'ריגען, איך וואלט בעזאגט, מאטעריעלען גיהנום — איז אייגענטליך די יודישע. ביי יודען איז „גן-עדן" דאס געבענשטע לאנד, פון וועלכען עס שטאמט די מענשהייט, און אין ערגיץ אין חומש האב איך ניט בעגעגענט קיין בעהויפטונג אדער אפילו ניט קיין רמז, אז אהין קעהרען זיך אום פרומע נשמות נאך זייער טויט. „גיהנום" איז אין תנ"ך א ווירקליך עקזיסטירענדער טיפער טאל ביי ירושלים, וואו מען פלעגט בעגראבען די פערשטארבענע אין דער צייט פון דעמאלט קאמפט צעירעמיס. אויך מיט איהם זענען ניט פערבונדען קיין שום מיסטישע פערשטעלונגען. ערשט שפעטער ביי די יודישע פאלקס-מאסען, וואס האבען ניט געקאנט איבערקאכען די אידעע פון מאראל צוליב מאראל און געמוזט האבען א מעהר פערשטענדליכע בעלוינונג פאר גוטס און א מעהר שרעקענדיגע שטראף פאר שלעכטס, האבען די ווערטער „גן-עדן" און „גיהנום" בעקומען אנ'אנדערע, א מיסטיש-רעליגיעזע בעדייטונג. דער דאזיגער זיג פון פרימיטיווע פאלקס-איינסטינקטען איבער דעם געשריבענעם ווארט פון תנ"ך האט זיך דערנאך בעזונדערס בולט אויסגעדריקט אין קריסטענטום און איסלאם.

לאמיר אבער פערלאזען רעליגיע און זיך אומקעהרען צו דער וויסענשאפט.

עס איז אלגעמיין א פאקט, אז די רעליגיעזע פערשטעלונג וועגען א פייערדיגען גיהנום, וואס ליגט טיף בעהאלטען אונטער דער ערד, האט שטארק בעהאלפען אריינפלאנצען אין די מוחות פון די ערשטע געלערנטע, וואס האבען זיך אנגעהויבען דערמיט אינטערעסירען, די איבערצייגונג, אז די ערד איז באמת א פייער-מאסע, וואס איז נאך פון אויבען בעדעקט מיט א פלאסט פון ערד. די דאזיגע איבערצייגונג האט זיך געשטיצט ניט נאר אויף דער עקזיסטענץ פון וואולקאנען, נאר אויך אויפן פאקט, וואס ביי טיפע ערד-אויסגראבונגען בעמערקט זיך א פסדר'דיגע הערכערונג פון טעמפעראטור. עס איז פעסטגעשטעלט געווארען ביים גראבען פערשידענע מינעס, אז בערך אויף יעדע זעכציג פוס אין די טיף איז די טעמפעראטור געשטיגען אויף איין גראד (פארענהייט). אויב דאס זאל גאהן אזוי ווייטער ביז צו די טיפענישען פון דער ערד, וואלט אין הארץ פון דער ערד, נעמליך הערשען א היץ, וואס איז פיל מאל גרעסער איידער די היץ פון דער זון.

אזוי ארום האט זיך אין דער וועלט בעפעסטיגט די מיינונג, אז די ערד אייגענטליך איז א צושמאלצענע מאסע, איבער וועלכער עס שווימט א גאר דינער פלאסט פון פעלזען באדען — לייס, זאמד, פעלזען. די ערד איז אפט פערגליכען געווארען צו אנ'עפעל, און איהר הארטער טייל, צו זיין שאלעכץ.

אלס א ווייטערדיגע בעשטעטיגונג פון דער דאזיגער מיינונג איז צוגעקומען די אסטראנאמישע טעאריע פון לאפלאס'ן, לויט דער דאזיגער טעאריע איז ערד פריהער געווען א גרויסע געבעלהאפטע מאסע, וואס האט צוזאמען זיך אנגעהויבען אפקיהלען און פערוואנדעלט זיך אין א פליסיגקייט. ביי ווייטערדיגער אפקיהלונג האבען איהרע אויסערליכע פלאסטען אנגעהויבען פערהארטעוועט ווערען, און אזוי ארום איז ענטשטאנען דער „עפעל" מיט א הערטער שאלעכץ און פליסענדיגען אינהאלט. די ערד האלט אויך איצט אין ווייטערדיגען אפקיהלען זיך, אזוי אז מיט דער צייט וועט זי ווערען איין סאלידע קאלטע, קאלטע מאסע. אויב די זון וועט זיך אויך האלטען אין איין אפקיהלען, וועט פריהער אדער שפעטער קומען א צייט, ווען מיר וועלען פון איהר ניט קענען בעקומען גענוג ווארימקייט, דאס וועט זיין דער סוף פון דער מענשהייט.

ביי היינטיגער צייט האט די טעאריע פון לאפלאס'ן א סך פערלוירען אין די אויגען פון די וויסענשאפטליכע. די אלגעמיינע מיינונג איז איצט, אז דער צענטער פון דער ערד בעשטעהט פון זעהר א שווערען שטאף. וואהרשיינליך איז דאס הוילער אייזען. אויב א טייל פון איהם איז פליסיג, איז דאס אלגעמאלס ניט די הויפט-מאסע פון דער ערד. דער אמאליגער 'פערגלייך פון דער ערד מיט אנ'עפעל, ווענענס דינע שאלעכץ איז הארט און וועגענס גאנצע איבעריגע מאסע איז פליסיג, געהערט צו די איבערגעלעבטע טעאריעס.

די דאזיגע בעהויפטונגען זענען ניט קיין בויך-סברה, נאר א פעסטגעשטעלטער וויסענשאפטליכער פאקט, וואס איז בעוויזען אויף א גאנץ פעסטען אופן.

דער ערשטער בעווייז ליגט אין דעם, וואס די וואג פון דער ערד אלס א גאנצער איז גרעסער איידער די וואג פון אירע אויסערליכע פלאסטען. די וואג פון דער ערד אלס א גאנצער ווערט ארויסגעבראכט דורך דער אויסרעכענונג פון איהר בעוועגונג ארום דער זון און פון דער בעוועגונג, וועלכע די לבנה מאכט דורך ארום דער ערד. פון די דאזיגע אסטראנאמישע חשבונות, וואס ווערען פון קיינעם ניט בעצווייפעלט איז קלאהר, אז דער „ספעציפישער געוויכט" פון דער ערד איז פינף מיט א האלב. טשוט'ער גערעדט מיינט דאס, אז די ערד וועגט פינף און א האלב מאל מעהר, איידער זי וואלט געוואויגען ווען זי וואלט בעשטאנען פון הויל וואסער. פון דער אנדער זייט איז אבער בעוואוסט אז דער אויבערשטער פלאסט פון ערד האט א ספעציפישען געוויכט פון בלויז דריי (ריכטיגער צוויי און זיבען צעהנטלעך) פון דעם איז קלאהר, אז דאס הארץ פון דער ערד בעשטעהט פון זעהר א שווערען מעטאל. וואהרשיינליך צום גרעסטען טייל פון אייזען און ניקעל.

וואלט די הארטע „שאלעכץ" פון דער ערד געווען זעהר א דינע, וואלט זי ניט אויסגעהאלטען די ענדערונגען אין דער צוציהונגס-קראפט פון דער זון און דער לבנה, וואס דריקט זיך אויס געווערנליך אינ'ם אפפלוס און צופלוס פון וואסער אויפ'ן אקעאן. די שאלעכץ וואלט דאן געהאלטען אין איין פלאצען, אויב דאס קומט ניט פאר אויב די ערד איז בערך רוהיג, איז דאס דערפאר, ווייל דער הארטער פלאסט געהט טיף, טיף צום הארץ פון דער ערד.

עס איז איצט בעוויזען געווארען כמעט אויף זיכער, אז די ערד בעשטעהט פון דריי פלאסטען, וואס ליגען איינס איבער'ן אנדערען, פונקט ווי אין א ציבעלע. דער ערשטער פלאסט וואס ציהט זיך בלויז אויף עטליכע מייל אין דער טיף, בעשטעהט בערך פון גרינגע פעלזען (אדער אויסגעווייטע פעלזען-ערד). שפעטער געהט דער צווישענדיגער פלאסט, וואס ציהט זיך אויף 180 מייל אין די טיף; ער בעשטעהט פון שווערע פעלזען און מעטאלען. ענדליך גאנץ טיף קומט דאס „הארץ" פון דער ערד, וואס בעשטעהט פון אייזען, געמישט מיט אנדערע זעהר שווערע מעטאלען. די בעזונדערע הארטקייט און שווערקייט פון הארץ, איז די אורזאכע, פארוואס דער ספעציפישער געוויכט פון דער ערד אלס גאנצער, איז גרעסער איידער פון איהר אויסערליכען פלאסט, אויף וועלכען מיר לעבען און פון וועלכען מיר ציהען אונזער חיונה.

אז די טיפעניש פון דער ערד בעשטעהט מעהרסטענס פון אייזען, ווערט אויך בעשטעטיגט דורכ'ן פאקט, וואס די ערד ציהט צו זיך די נאדעל פונ'ם „קאמפאס". דער קאמפאס איז אזא אינסטרומענט, וואס ווייזט אן די ריכטונג; זיין נאדעל ריכט זיך שטענדיג צום צפון. דער דאזיגער מערקווירדיגער קליינער אינסטרומענט, וואס ווערט בענוצט דורך ים-פאהרער שוין זייט עטליכע הונדערט יאהר, איז געבויט אויפ'ן פרינציפ פון מאגנעטיזם. די „מאגנעטישע נאדעל" ווערט געצויגען צו אייזען. וואלט די ערד אין איהר מיטעניש ניט בעשטאנען פון אייזען, וואלט די מאגנעטישע נאדעל זיך ניט געצויגען צו איהר.

אין דער לעצטער צייט האט די וויסענשאפט בעקומען א נייעם און מעכטיגען כלי זין, וואס גיט איהר די מעגליכקייט ניט נאר אויסצופארשען דעם אינהאלט פון דער ערד, נאר אויך קלאהר צו מאכען, וואס עס געפינט זיך אין יעדען טייל איהרען בעזונדער. דאס איז דער „סייסמאגראף". סייסמאגראף איז דער אינסטרומענט, וואס שטעלט פעסט די ציטערניש פון דער ערד. ווען אין יאפאן איז פארגעקומען מיט עטליכע יאהר צוריק די גרויסע ערדציטערניש האבען די סייסמאגראפען אין די אפסערוואטאריעס מיטגעטיילט וועגען דעם פריהער, איידער עס זענען אנגעקומען וועלכע עס איז טעלעגראמען. אפילו קליינע ערדציטערנישען וואס קומען פאר אויפ'ן אנדערען עק ערד, ווערען רעגיסטרירט אויפן דאזיגען אינסטרומענט.

די ציטערניש-כוואליעס, וואס קומען אן פון ווייטע געגענדען שפיגלען זיך אפ אין די מיטלען, וואס געפינען זיך אין דער טיפעניש פון דער ערד, פונקט ווי א געווענליכער ליכט-שטראהל ווערט „רעפלעקטירט" דורך א קאנטיג שטיקעל גלאז. דאס גיט דער וויסענשאפט א שליסעל, מיט וועלכען זי קען עפענען די ביז אהער פערדעקטע סודות פון דער טיפעניש פון דער ערד.

אין א פאר יאהר ארום וועלען מיר וואהרשיינליך האבען א קארטע פון דער ערד-טיפקייט, וואס וועט זיין פונקט אזוי זיכער, ווי די קארטען, וואס מיר האבען פון איהר פנים.

קורצע מעשה'לעך, אבער שעהנע.

ער האט זיך אליין גע'מסר'ט

צום פראגער גאון ר' יחזקאל לאנדוי איז איינמאל געקומען אנ'ארימע יודינע און האט זיך פאר איהם בעקלאגט, אז מען האט ביי איהר צוגע'גנב'עט איהר קוה, וואס איז ביי איהר געווען דאס איינציגע שטיקעל פערמעגען און מיטעל פאר איהר חיונה.

אויף דער פראגע, צי האט זי אויף אימיצען א חשד, האט זי געענטפערט, אז זי האט צוויי שכנים און זי גלויבט, אז איינער פון זיי איז געווען דער גנב.

דער רב האט דאן געשיקט רופען צו זיך די צוויי שכנים און האט געבעטען, אז ווער פון זיי עס האט ביי דער ארימער פרוי צוגענומען די קוה, זאל אויף איהר רחמנות האבען און איהר אומקעהרען די בהמה. ביידע האבען אבער געלייקנט שטיין און ביין. דער רב אבער, וועלכער האט אן זייערע פעולות דערקענט, אז איינער פון זיי האט פארט גע'גנב'עט די בהמה, האט זיך צו זיי אנגערופען:

„איך מוז וועגען דעם צוויי זיך גוט בעטראכטען. גייט אייהר דערווייל אריין אין א צווייטען צימער, און איך וועל אייך צוריקרופען."

די צוויי לייט זענען אריין אין א דערנעבענדיגען צימער. דער רב האט זיי געלאזט דארט זיצען א האלבע ווייל. דערנאך אבער האט ר' יחזקאל פלוצים אויפגעעפענט די טיר און האט א זאג געטאן:

„זאל דער וואס האט גע'גנב'עט די קוה גלייך ארויסקומען!"

און דעם מאמענט האט איינער פון די צוויי זיך א הויב געטאן און זיך געלאזט געהן צו דער טיר, בעת דער צווייטער איז זיך געבליבען זיצען רוהיג אויף זיין פלאץ.

דא רופט זיך ר' יחזקאל אן צום ערשטען: „דו ביזט דער גנב, פאר גיב תיכף דער פרוי אפ איהר בהמה, ווען ניט וועל איך דיך איבערגעבען אין געריכט!"

דער מאן האט געזעהן, אז איצט וועט איהם שוין ניט העלפען קיין לייקענען, און ער האט גלייך צוגעזאגט אומצוקעהרען דער פרוי איהר גנבה.

ווער עס מעג זיין א בעל-תפלה.

צו דעם גרויסען צדיק ר' מאיר'ל פרעמישליאנער זענען אמאל געקומען אויף שבת צוויי רבנים. איינער פון זיי איז געווען א גרויסער בן תורה און א גוטער מנגן, דערפאר אבער אויך א גרויסער ארימאן און אנ'עני. דער צווייטער, דאגעגען, איז געווען שוואך אין לערנען, האט געהאט א שלעכטען קול צום זינגען, דערפאר אבער איז ער געווען פון יענע סארטען פארשוינען, וואס דערגרייכען רייכקייט און כבוד בלויז דורך חוצפה און עהנליכע מעטאדען.

ביידע רבנים האבען חשק געהאט צו דאווענען ביים רבי'ן פאר'ן עמוד, אבער געזיגט האט דער רייכער און ניט-געלערנטער רב, וועלכער האט איינגעקויפט דעם צדיק'ס גבאים מיט א מנה יפה, אז זיי זאלען איהם צולאזען צום עמוד.

ווען ר' מאיר'ל האט געזעהן, אז דער ניט-געווינשטער רב שטעהט ביים עמוד, בעת דער גרויסער תלמיד חכם שטעהט אין א ווינקעל, האט דאס איהם גוט פערדראסען. ער האט אבער דערצו שוין גארניט געקענט טון. עס איז שוין געווען פערפאלען. ערשט נאכ'ן דאווענען איז ער צוגעגאנגען צו דעם רייכען רב און האט צו איהם אזוי געזאגט:

„א בעל תפילה מוז האבען דריי מעלות. ער דארף זיין געלערנט ווי משה רבנו, ווי אין פסוק שטעהט: תפלה למשה; ער דארף קאנען זינגען ווי דוד המלך, ווי עס שטעהט „תפלות דוד", און ער דארף זיין אנ'ארעמאן, ווי עס שטעהט „תפלה לעני". אבער איהר, וואס בעזיצט ניט קיין איינציגע פון די דאזיגע מעלות, ווי אזוי האט איהר געקענט זיך אונטערשטעלען צו זיין דער בעל-תפלה?"

דער רבי און דער קארגער.

אין דער שטאדט פלאנסק האט אמאל געוואוינט א זעהר רייכער יוד, אבער זעהר א קארגער. דערפאר אבער פלעגט ער זיך שטענדיג בערימען מיט זיין יחוס, אז ער שטאמט פון דעם גרויסען גאון ר' אברהם קאלישער, דעם מחבר פונ'ם „מגן אברהם".

איינמאל אין א פאר פסח, איז דער דארטיגער רב, ר' יחזקאל מיכלסאן, צו איהם געקומען בעטען, ער זאל געבען צושטייער אויף מעות חטים. דער קמצן האט ניט געוואלט געבען קיין פרוטה. ער האט אבער פונדעסטוועגען ניט פערגעסען צו בערימען זיך פאר'ן רב, אז ער שטאמט פון דעם מגן אברהם.

דא רופט זיך צו איהם אן דער רב: דער „מגן אברהם" איז טאקע א געהויבענער חבור, אבער מען קען איהם ניט פערשטעהן ביז מען האט ניט ביי דער האנט אויך דעם מחצית השקל (א פירוש צום מגן אברהם פון ר' שמואל קאלין). דערפאר אויב איהר ווילט, אז מען זאל ביי אייך אנערקענען אייער „מגן אברהם", מוזט איהר דערצו צוגעבען דעם מחצית השקל...

דער קארגער גביר האט פערשטאנען דעם ווינק און האט באלד דעם רב דערלאנגט די נדבה.

די ריינע צונג. \ (פון אומאויסשעפּליכע קוואַל) פון ישראל אסטאַז.

אין דער מידה פון שמירת הלשון איז דער רבי ר' וועלוועלע זבאַרזשער גאַנץ צוגעקומען צו שלמות. ער האָט זעהר שטאַרק אכטונג געגעבן אויף זיין צונג, נישט געעפענט זיין מויל צו רעדן אַ שלעכט וואָרט. געווען דער אַמאָל'ער פה קדוש, וואָס האָט אַרויס-געגעבן אבנים טובות ומרגליות, דברי-תורה ווי שיחת חולין של תלמידי-חכמים. הוא היה אומר, ער פלעגט אַזוי זאָגן:

„שמירת-הלשון איז זעהר אַ טיפער ענין. ברית כרותה ללשון, דער בורא-יתברך האָט כורת-ברית געווען איבער דער צונג. ער האָט באַשאַפן דעם מענטשן מיט נקבים נקבים, חלולים חלולים, האָט געזעהען מיט זיין גרויס גבאַר, אַז דאָס אָפענע זאָל זיך חלילה נישט פאַרמאַכן און דאָס פאַר-מאַכטע זאָל זיך נישט עפענען, כדי דער מענטש זאָל קענען האָבן אַ קיום. האָט ער אָבער באַשאַפן די צונג און זי דאַרף זיין אַמאָל אָפן אַמאָל פאַרמאַכט און האָט איבערגעגעבן די בחירה צום מענטשן. ער האָט געמאַכט צוויי שלעסער פאַר דער צונג, ציינער און ליפּן, און איבערגעגעבן די שליסלען צום מענטשן, געמאַכט איהם פאַר דעם ממונה, פאַר דעם שומר איבער לעבן און טויט — „החיים והמות ביד הלשון", ווי עס איז ידוע. דאַרף דער מענטש זיין אַן ערליכער שומר און היטן די טויערן פון לעבן און טויט. שטאַרק נזהר זיין נישט מטמא צו זיין דעם ברית-הלשון, צו פאַר-שליסן די צוויי שלעסער ווען מ'דאַרף."

פון ניבול פה און לשון הרע איז דאָך נישטאָ וואָס צו רעדן — אַ שענער שבת וואָלט עס געווען — אפילו פון אבק-לשון-הרע איז אויך דאָ נישט קיין רייד. דער רבי ר' וועלוועלע האָט אָפּ-געהיט זיין צונג און ממש קיין שלעכט וואָרט פון זיינע לעפצן נישט אַרויס-געלאָזט: ער האָט זיך אָפּגעהיט אפילו פון דערמאָנען אַ שלעכטן אָדער אַן אַב-אומריינעם נאָמען, ער זאָל חלילה נישט פּוגם זיין די קלענסטע פּגימה אין ברית הלשון. ער האָט יעדן איי-נעם אָנגערופן צדיק, און ווען ער האָט געזעהן עמיצן עובר זיין אַן עבירה, אָפּטן אַ מעשה רע און ער האָט איהם געדאַרפט זאָגן דברי-תוכחה און איהם אויס'מוסר'ן, פלעגט ער זיך היטן און רעדן דברי-כבושין, ווער-טער וואָס זענען אויסגעוויקט מיט צער און שברות-חלב, און אַזוי פלעגט ער זאָגן:

„מיין קינד, דו ביזט דאָך אַ בן מלך און אַ הייליגע קרוין טראָגסטו אויף דיין קאָפּ. זעה, היט זי אָפּ, לייטער זי, ריינע זי, זאָל קיין שטויבעלע אויף איהר נישט פאַלן. דו ביזט דאָך אַ יוד, פון די בנים למקום, און פאַר דיר איז פאַראַן נישט נאָר אַ חלק עולם-הבא, נאָר גאַנצע דריי הונדערט און צעהן וועלטן. יעדער יוד איז אַ צדיק און יעדער צדיק קען זוכה זיין אין ש"י עולמות. זעה-זשע, האַלט ריין און צילכיג דיין חלק גן-עדן אין די עולמות-העליונים, העלף אַרומשניידען די דערנער, וואָס רינגלען אַרום דער שושנה העליונה."

און די ווערטער, וואָס זענען אַרויס-געקומען פון אַ טיף צובראָכן האַרץ, זענען אַריינגעקומען אין פיל הערצער, האָבן געהאַט די גרויסע פּעולה, מזכיר בתשובה געווען אפילו רשעים גמורים, פיל זינדיגע נשמות האָבן אָפּגעזען דעם ריכטיגען וועג און זיי זענען אַרונטערגעקומען תחת-כנפי-השכינה.

ער האָט אַמאָל געטייטשט:

„נצור לשונך מרע. היט אָפּ דיין צונג פון דעם וואָרט רע, פון אַרויס-זאָגן שלעכטס. מ'טאָר דאָס וואָרט נישט דערמאָנען, ווייל עס איז נישטאָ קיין שלעכטס און נישט קיין וואָר וואָרט פאַר מען פון מויל נישט אַרויסלאָזן. ושפתיך און דיינע ליפּן זאָלסטו אָפּ-היטן מדבר פון רעדן מרמה. דאָס וואָרט מרמה. אין אַן אַנדער אָרט ווערט געזאָגט: מדבר שקר, פון דעם וואָרט שקר, תרחק, זאָלסטו זיך דער-ווייטערן. שמירת הלשון איז זעהר אַ גרויסע זאַך, און דעריבער, נצור לשונך מרע. די הייליגע חכמים האָבן אונז געלערנט: לעולם ידבר אדם בלשון נקיה, אַ מענש דאַרף שטענדיג היטן זיין צונג און רעדן מיט אַ ריינער שפּראַך. און זיי ברענגען אַ ראיה, אַז די תורה הקדושה, וואו עס איז נישטאָ קיין איבעריגער קוצו-של-יוד אפילו, האָט אַלס איבעריגע אותיות צוגע-שטעלט, כדי צו רעדן מיט אַ לשון נקיה."

און פיל מאָל האָט ער אַזעלכע תורות געזאָגט ביים טיש.

און וואָס עפּעס ביים טיש? זיין גאַנץ לעבן האָט ער זיך אויסגעהיטן פון אַ בייז וואָרט, און ווער עס האָט נאָר געהאַט אַ משא-ומתן מיט איהם, די קלענסטע אפילו, האָט עס געקאָנט באַמערקן. און פון שמירת-הלשון איז דאָך נאָר איין טריט צו לימוד-זכות, ס'איז דאָך הא בהא תליא, פלעגט ער טאַקע שטענדיג מלמד-זכות זיין אויף יעדן אדם מישראל, אויף דעם גרעס-טען פושע ישראל, מאַכן פון זדונות שגגות און פון עבירות מצוות, געווען דער מליץ-יושר פאַר כלל-ישראל און פאַר יעדן אדם מישראל באַזונדער. ער האָט פאַרמאַכט דעם שטן דאָס מויל און דער מקטרג האָט אין זיינע צייטן גאָרנישט געקאָנט אויפטון.

די רביצין, עס זאָל איהר צו קיין גנאי דאָרט נישט זיין, איז גראָד גע-ווען אַ שטיק קפדנית, אַזעלכע, ווען עס איז גאַנץ גרינג געווען צו דער-רגז'ענען, זי פלעגט אפילו שטאַרק חרטה האָבן דערויף דערנאָך. אָבער בשעת עס פלעגט איהר אָנקומען האָט זי זיך אַרויסגעכאַפּט מיט אַ וואָרט. זי האָט דעם רבי ר' וועלוועל'ן אויך נישט זעהר געשוינט, כאָטש זי פלעגט דערנאָך אויסנעצען דאָס קישען מיט איהרע טרערן. דער רבי ר' וועלוועלע פלעגט קיינמאָל נישט מקפיד זיין און ענטפערן בנעימות:

„רביצין, דו ביזט דאָך אַן אשה צנועה, אַ צדקנית, דיין חלק עולם הבא איז דאָך זעהר גרויס. איך ווייס, אַז דיין האַרץ טוט דיר וועה, אָבער זעה, גיס עס אויס פאַר'ן בעשעפער, לאָז אויס דיין כעס צום דאַווענען".

און ער האָט זיך געהיט, ער זאָל חלילה איהר נישט דער'רגז'ענען מיט דער קלענסטער קלייניגקייט.

אַמאָל האָט די רביצין איהם מיט-געגעבן וועש אין מרחץ אַריין. פריי-טאָג ביי טאָג איז עס געווען, די גאַנצע שטאָט איז געשען דאָרט זיך טובל'ען לכבוד שבת — ער האָט מקפיד געווען, אַז דער בעדער זאָל נישט מאַכן מיט איהם קיין באַזונדערע פאַרעדן, גע-גאַנגען צוזאַמען מיט דער גאַנצער שטאָדט — און די ענגשאַפט איז גע-ווען זעהר שטאַרק. צווישן דעם עולם זענען געווען אויך גובים, ווי עס טרעפט זיך אַמאָל, און זיי האָבן זיך צוגעכאַפּט צו פרעמדע מלבושים, אַרויסגע'גנב'עט געלט, חפצים, מלבושים און וועש. דער רבי איז אַוועק ומען זיך אָנטון און האָט נישט געפונען זיין וועש. האָט ער צוריק אָנגעטון די אַל-טע און איז אַהיימגעקומען, האָט זיך נישט-וויסנדיג געמאַכט. די רביצין האָט זיך אָבער באַלד געכאַפּט און גע-זעהן, אַז דאָרט איז עפּעס געשעהן. האָט זי איהם אָנגעהויבן חוקר ודורש צו זיין:

— וואו איז די פרישע וועש, וואָס איך האָב דיר מיטגעגעבן? וואָס עפּעס צוריק די אַלטע, די ברודיגע?

האָט ער געענטפערט:

— בייזער זיך נישט, רביצין, עמי-צער האָט זיך אין מרחץ פאַרביטן מיט מיר אין די וועש, מסתמא.

די רביצין איז געוואָרען אויסער זיך און האָט געפרעגט:

— סאָ וואו איז די פאַרביטענע?

האָט דער רבי געשמייכעלט און גע-זאָגט:

— נו, נו, רביצין, נעהם זיך נישט צום האַרצען, מסתם האָט יענער פאַר-געסן איבערצולאָזן די פאַרביטענע. און אפשר האָט ער זיך נאָר געשעהמט איבערצולאָזן שמוציגע קויטיגע וועש.

די בייזע רביצין אפילו האָט זיך געשטויזט צושמייכלען, הערענדיג די ווערטער.

שטענדיג פלעגן שטעהן ביי איהם גאַנצע טעפּ מיט איינגעמאַכטס, די רביצין האָט געהאַלטן אין איין פּרעג-לען אַ גאַנצען זומער. זי האָט אין זי-נען געהאַט אַלע חולאים פון שטאָדט. אין דער אמת'ן איז זי דאָך אויך גע-ווען די גוטע נשמה, נייערט, עס איז גרינג געווען איהר צו דער'רגז'ענען. פלעגט קיין איינגעמאַכטס, ווי געזאָגט, פון הויז נישט אַרויסקומען. אַמאָל האָט זיך געטראָפן, אַז גאָר אַ גרויסער חולה מסוכן האָט פאַרלאַנגט פון אַ טע-פּעל, ממש מיט די הענט גענומען. די רביצין האָט דאָס טעפּעל אַוועקגע-שטעלט באַזונדער, געהאַלטן עס פאַר דעמזעלבען חולה. האָט זיך געמאַכט, אַז גנבים האָבן זיך אַריינגעכאַפּט אין מיטן דער נאַכט און האָבן אַרויס-גענומען אַלצדינג, וואָס עס איז נאָר געווען אין הויז. די רביצין האָט זיך אויפגעכאַפּט מיט קולות. דער רבי האָט דערזעהן, אַז עס פעהלען אַלע טעפּ-לעך איינגעמאַכטס און ער האָט שטאַרק מורא געהאַט, אַז עס זאָל די גנבים נישט פאַרשאַטן דאָס קראַנקע טעפּעל. איז ער אַרויסגעלאָפן און גענומען נאָכלויפן די גנבים און ער האָט גע-שריגען צו זיי:

„יודישע קינדער, איהר זייט דאָך צדיקים גמורים. אַלץ וואָס איהר האָט גענומען בין איך מפקיר און איהר קענט זוכה זיין מן ההפקר. איך בין עס אייך מוחל במחילה גמורה, און פערגונען עס געזונטערהייט. איין זאַך בעט איך פון אייך: איהר זאָלט נישט דערוועגען צו עסן פון דעם איינגע-מאַכטס, ווייל עס איז פאַראַן דאָרט אַ מסוכנ'דיג טעפּעל, וואָס קען אייך חלילה נאָך פאַרשאַטן. וואַרפט עס למען-השם אינגאַנצען אַרויס! געדענקט יודען, ושמרתם את נפשותיכם איז אַ מצות-עשה, און יעדער יוד מוז נזהר זיין דערין!"

אַ גרויסע פּעולה האָבן די גנבים געהאַט דערפון, זיי האָבן אויפגע-מאָרגענס אָפּגעבראַכט די גנבה און חוזר בתשובה געווען.

אַ מזל'דיגער שניידער \ — (שטיפעריי) — פון ב. האָוונער.

ווי דער שטייגער איז, האָבן שניי-דערס נישט קיין מזל. ווען איך זאָג שניידערס, מיין איך פּשוט שניידערס, וואָס אַרבייטן ביי יענעם שווער און ביטער און נאָר ביטער און מאַכן נישט קיין לעבן.

און דאָך קען איך איינעם אַ שניי-דער, וואָס האָט יאָ אַ שטיקעל מזל, וואָס איז אַנדערש פון אַלע אַנדערע שניידערס, וואָס שניידערן ביי שניי-דעריי.

איך האָב זיך בעקענט מיט איהם אין די בערג, נישט ווייט פון מיין זו-מער-דאַטשע.

בעגעגענט האָב איך איהם לעבן טייך. ער האָט געקוקט ווי ווייבלעך און מיידלעך באָדען זיך און שפּילען אַרום אין קלאָרען וואַסער, ווי זיי האָפּקען זיך אַרויף און אַראָפּ און בע-שפּריצען זיך.

פון איין ווייבעל, אין אַ גרינעם באָד-קאָסטיום, האָט ער די אויגען נישט אַרונטערגענומען. ער האָט איהר געהיט ווי מען היט אַן אבן טוב; אַ טייערען ברילאַנט.

אמת, דאָס ווייבעל אין גרינעם איז נישט געווען קיין מיאוס'ע, נישט קיין אַלטע, אָבער וואָס דאַרף מען זי היטען מיט וואָס איז זי אַנדערש ווי אַנדערע ווייבלעך און מיידלעך, וואָס באָדען זיך?

דער שניידער האָט מיר די זאַך אויפגעקלערט:

— דאָס דאָזיגע ווייבעל, איז אַ דאָק-טאָר'ס אַ ווייבעל. דער דאָקטאָר איז שוין ביי איהר דער צווייטער מאַן. ער איז עלטער פאַר איהר מיט גאַנצע 20 יאָהר. זי איז 35 און ער איז 55. חתונה געהאַט האָט זי מיט איהם, ווייל ער איז אַ דאָקטאָר מיט אַ גרוי-סען נאָמען און ווייל ער איז רייך. אַז ער וועט אַמאָל געהן אַ גאַנג, וועט דאָס גאַנצע פאַרמעגען איבערגעהן צו איהר. נישט לאַנג צוריק האָט זי גע-האָט אַן אָפּעראַציע, אויף וואָס ווייס ער נישט; איך ווייס נישט און איך וויל נישט וויסען, נישט מיין עסק. האָט זיך ביי איהר, נאָך דער אָפּעראַציע, אָנגע-שטעלט אַ שלאַפקייט אַזאַ, וואָס מאַכט איהר צום חלש'ן. זי חלש'ט אפשר 10 מאָל אַ טאָג. ביי יעדער געלעגענ-הייט חלש'ט זי. עסט זי אַן איבעריגען ביסען — חלש'ט זי; עסט זי מיט אַ ביסען ווייניגער, ווי זי דאַרף עסען — חלש'ט זי אויך; נעהמט זי אַ שפּאַציר — חלש'ט זי; נעהמט זי נישט קיין שפּאַציר — חלש'ט זי; ווערט זי אין כעס פאַרוואַרפט זי מיט'ן קאָפּ און חלש'ט; קריגט זי אַ בריף פון איהר מאַן דעם דאָקטאָר און דער בריף איז נישט נאָך איהר גוסט — איז באַלד גע'חלש'ט.

ביי איהר איז חלש'ען אַזוי גרינג, ווי ביי אייך אָדער ביי מיר אויסצוהוי-בען אַ שטרוי. זינט איך לעב האָב איך נאָך נישט געזעהן אַ פרוי, אַ שעהנע, אַ יונגע, זאָל אַזוי פיל חלש'ען ווי זי.

איז איידער איך בין אַהער געקו-מען, איז אָנגעקומען מיט'ן טויט ביז מען האָט זי אָפּגעמינטערט. עס פלעגט געהמען אַ שטיק צייט. די פרויען און קינדער וואָס האַלטען זיך אויף אינ'ם האָטעל, פלעגען ווערען צערודערט, דער-שראָקען און פלעגען מאַכען געוואַלדען און שרייען און רופען הילף. אַ סך זענען צולייב איהר חלש'ען אַהיים גע-פאָהרען. זיי האָבען נישט געוואָלט זיין אין אַזאַ האָטעל, וואו אַ ווייבעל האַלט אין איין חלש'ן. דער מאַן איהרער, דער בערי'המטער דאָקטאָר, האָט צו-געשיקט אַזעלכע טראָפּענס, וואָס מען דאַרף איהר געבען צום שמעקען בשעת זי חלש'ט, אָבער זיי האָבען ווייניג וואָס געהאָלפען.

אָט אַזוי האָט עס אָנגעהאַלטען ביז — ביז איך בין אַהער געקומען. דאָס ווייבעל איז באַלד געוואָרען צו מיר זעהר איבערגעגעבען. זי האָט אַרויס-געוויזען פאַר אַלעמען, אַז זי איז צו מיר אַנדערש ווי צו אַנדערע. און וואָס זי האָט אַזוינס דערזעהן אין מיר ווייס איך נישט. זי האָט זיך באַלד געהייסען אויסזעצען ביים זעלבען טיש, וואו איך בין געזעסען און דווקא צו דער לינקער האַנד, און זי האָט מיך גענומען באַדינען און מיך אָפּהיטען ווי איך וואָלט געווען איהרער אַ ליבהאַ-בער. זי איז געוואָרען אַזוי נאָהענט צו מיר, אַז זי פלעגט מיך אַרומנעהמען און מיך קושען פאַר אַלעמען אין די אויגען. איך, ווידער, האָב געזעהן, אַז זי איז אַזוי צוגעלאָזען צו מיר, האָב איך זיך אויך גענומען האַלטען צו איהר נאָהענט... מיר זענען צוזאַמען געגאַנגען שפּאַצירען, אויסגעפאָהרען צו-זאַמען, האָבען גענומען בעזוכען איי-נער דעם אַנדערען.

אַז איך זאָג אייך, מיר זענען געוואָ-רען נאָהענט איינער צום צווייטען, גלייבט וואָס איך רעד.

דער גאַנצער עולם האָט אָנגע-הויבען רעדען האַלבע ווערטער, זיך סוד'ען, מורמלען, ווינקען מיט די אוי-גען... אָבער מיר האָבען זיך פון די אַלע זאַכען נישט געמאַכט קיין צימעס. מענטשען האָבען מיילער און די מיילער ווילען רעדען זאָלען זיי רעדען!

אָבער דאָס חלש'ען איהרס האָט זי נישט אָפּגעשטעלט. זי האָט עס פאָרט-געזעצט פּונקט ווי פריהער. און ווער-ליג די אַנדערע ווייבלעך האָבען מיר געזאָגט, נאָך אַ סך אָפטער...

דערפאַר בין איך געווען אַ גבור. איהר אויפצומינטערען איך פלעג צו-פּרעסען מיינע ליפּען צו איהרע, און זי האָט באַלד געעפענט די אויגען...

דאָס דאָזיגע „מיטעל" האָט געאַר-בייט וואונדערבאַר, גרויסאַרטיג!

דער בעל-הבית פון האָטעל האָט איינמאָל פּרובירט אָנווענדען מיין מי-טעל, אָבער ביי איהם האָט עס נישט געאַרבייט; זי האָט די אויגען נישט געעפענט. זי האָט שוין געפילט ווער איז ווער... מיט פאַרמאַכטע אויגען האָט זי געקענט דערקענען וועמעס לי-פּען דאָס זענען...

שפּעטער האָט זי זיך מישב געווען און אויפגעהערט צו חלש'ען אין דרוי-סען אויפ'ן גאַניק, אָדער אין עס-צי-מער, זי פלעגט אַרויפגעהן חלש'ן אין איהר צימער אָדער אין מיינעם. ס'איז נישט געווען קיין חילוק. עס פערשטעהט זיך, אַז זי פלעגט מיר שוין אָנזאָגען מיט אַ פאַר מינוט פריהער, אַז זי געהט אַרויף חלש'ען, כדי איך זאָל נאָכקומען...

איינמאָל זאָגט זי מיר שפּיל אויפ'ן זאַוואָר:

— איך געה באַלד אַרויף חלש'ן; איך וועל היינט פּרובירען חלש'ען אין אייער צימער, פערגעסט נישט, אויב איהר וועט פערגעסען, וועל איך נאָך, חלילה, איינשלאָפען...

פערשטעהט זיך, אַז איך האָב נישט פערגעסען; אין צעהן מינוט אַרום איז זי שוין געלעגען אין בעט אַנ'אָפּגע-מינטערטע.

ווען מיינע צוויי וואָכען האָבען זיך געענדיגט, האָב איך געוואָלט אַהיים פאָהרען, האָט זי מיך גענומען בעטען, אַז איך זאָל גאָרנישט טראַכטען דער-פון; זי וועט פאַר מיר באַצאָהלען דעם האָטעל און די קלענערע הוצאות, אַבי איך זאָל זי נישט פערלאָזען. „אַז איהר וועט אַוועק, וועט נישט זיין ווער עס זאָל מיך דערמינטערן" — האָט זי זיך גענומען בעטען ביי מיר. „איהר זייט דער איינציגער, וואָס פערשטעהט ווי מיך אָפּצומינטערן".

האָב איך זיך בערעכענט: וואָס קען איך דאָ פערלירען? קיין אַרבייט איז נישטאָ, מיט מיין פרוי בין איך פון ווייטענס, די היצען זענען גרויס, בין איך געבליבען מיט איהר. דערווייל האָב איך אַ געלעגענהייט צו זיין אַ גאַנצען זומער אין די בערג, אין אַ פיינעם האָטעל, און דאָס ווייבעל צאָהלט פאַר מיר און איך ווער געליבט פון איהר אַ סך הייסער ווי איהר קענט זיך פאָרשטעלען.

— וואָס-זשע טוט איהר דאָ, ביים טייך?

— איך היט איהר... זי קען נאָך אַמאָל אַרויסגעהענדיג פון טייך אַוועק-חלש'ן, וועל איך איהר דאַרפען אָפּ-מינטערען.

— וואָס זאָגט אויף דעם איהר מאַן, דער דאָקטאָר?

— ער הויבט נישט אָן צו וויסען, אַז איך בין איהר אָפּמינטערער.

— וויפיל מאָל אַ מעת לעת חלש'ט זי? — פרעג איך.

— אַמאָל פלעגט זי חלש'ן ווינציגער ווי היינט; זינט מיר האָבען זיך אַזוי נאָהענט בעקענט, חלש'ט זי אַ סך מעהר.

איך האָב בעטראַכט דעם יונגערמאַן און געטראַכט:

אָט דאָס הייסט אַ מזל'דיגער שניי-דער — הלואי אויף מיר געזאָגט!

הומאָר — סאַטירע

געשטאָרבען-געבוירען...

געשטאָרבען דער קעניג אין לאַנד קוקורוזע,
דער בערדיגער קעניג וואָס הייסט פערדינאַנד,
אַ שאָד, וואָס עס לעבט נאָך פראָפעסאָר'ס קוזע,
בעת ס'הוליען ציגיינער אַרום אין דעם לאַנד...

בעדעקט איז זיין וועג נישט געוועזען מיט רויזען,
אַ קליינער וועט זיין דאָרט אַ קעניג אַצינד,
וואָס דאַרף נאָך אַ ניאַניע צום אָנטון די הויזען,
וואָס דאַרף נאָך אַ מאַמקע אַזוי ווי אַ קינד...

דער אמת'ער קראָן-פּרינץ דעם טראָן האָט פערלוירען
און מיאוס ער האָט גאָר אַצינד אָפּגעשניטען,
ווייל נעביך, ער האָט דאָך, ער האָט מיין חסרון;
דעם סצעפּטער ער האָט אויף אַ מיידעל פערביטן.

גראָף קאָלי.

אַ טרייער מאַן.

פרוי: הערסט, מיין מאַן, איך וויל דיר וואָס זאָגען, נאָר זאָלסט נישט ווערען איבעררעשט.

מאַן: וואָס אַזוינס?

איך גיי מיר מקריב...

מאַן: איך גיי שוין בעשטעלען אַ מצבה...

עשרת הדברות.

מיט דונערן און בליצען האָט מען בעגעבען די צעהן געבאָט.

שטיל און אין דער פינסטער איז מען עובר אויף זיי...

צווישען חתנים.

— זעה, נח, די נעמסט אַ כלה, וואָס זי ווייס גאָר נישט וואָס צו רעדען און ווייס נישט וואָס צו ענטפערען, ווי קומט דאָס צו דיר?

— הכּם, שלמה המלך זאָגט: „והכסף יענה את הכל" — איהרע געלד וואָס זי גיט מיר וועט שוין פאַר איהר רעדען און ענטפערען.

פון דער נאַכט...

— פון וואָס בּיסטו צופרידענער: פון טאָג צי פון דער נאַכט?

— פון דער נאַכט.

— פאַרוואָס?

— ווייל ביי נאַכט לעב איך אויך אַ טאָג.

צווישען חבר'טעם.

— דיין חתן איז אַ שוואַרצער, צי אַ בלאָנדער?

— (אַביסעל פערשעמט) איך וועל דיר זאָגען דעם אמת, אַז איך געדענק נישט.

— ווי אַזוי איז דאָס מעגליך?

— ווייל זייט איך געדענק, האָב איך איהם נאָך פאַר די אויגען נישט געזעהן...

ער לאָזט זיך נישט.

— נישט אַלץ וואָס די וועלט זאָגט איז ריכטיג.

— למשל? אַז אַ בערימער איז גוט צו שמייסען, האָב איך געפּרואווט שמייסען אַ בערימער — לאָזט ער זיך נישט...

ניעס פון דער וועלט.

— לויט וואַרשאַווער מיטעל, וועלען אַלטע מיידלעך קענען יונג ווערען.

די פראַגע איז אָבער: וואו וועט ער געפינען מיידלעך עלטער פון 18 יאָר.

* * *

— ערגיץ אין אַ לאַנד האָט אַ 105 יאָהריגער זקן ערקלערט, אַז ער לעבט אַזוי לאַנג אַ דאַנק דעם, וואָס ער האָט ביז איצט נישט געטרונקען קיין אַלקאָהאָל —.

לויט אונזער מיינונג לעבט ער אַזוי לאַנג אַ דאַנק דעם, וואָס ער איז ביז איצט נאָך נישט געשטאָרבען...

ביים פריזיער.

פריזיער: ווי זאָל איך אייך אָפּשערען?

קליענט: נישט צו ניעדריג, איך וויל נישט אויסזעהן ווייבעריש.

ער זוכט אַ קרבן.

דאָקטאָר: ליידט איהר קאָפּ-שמערצען?

פּאַציענט: ניין.

דאָקטאָר: אַ שאָד. איך האָב ערשט אויסגעפונען אַ מיטעל געגען קאָפּ-שמערצען.

גוט דערצויגען.

ענגי: איך האָב איהר געזאָגט: איהר זייט אַ שמוציגע, גראָבע בהמה, גנעדיגע פרוי.

פעגי: צו וואָס האָסטו זי אָנגערופען אויך גנעדיגע פרוי?

ענגי: איך קען נישט אַנדערש. איך האָב בעהאַט אַ גוטע ערציאונג.

ביים שדכן.

שדכן: קוקט איהר אויף געלד?

חתן: וואָס הייסט קוקען? איך נעם.

זאַכען וואָס טרעפען זעלטען.

1) אַ יונגע ווייבעל זאָל תיכף נאָך פסח נישט ווערען קראַנק און באַדאַרפען אַ דאַטשע.

2) די ווייב אויף דער דאַטשע זאָל זיין צופרידען, בעת זי זעהט איהר מאַן קומענדיג פון שטאָדט צו איהר...

3) אַ חתן זאָל טראַכטען אונטער דער חופּה וועגען זיין כלה און נישט וועגען נדן.

4) אַ טאָג אָן פּראָטעסטירטע וועקסלען.

5) גנבים זאָלען אויפברעכען אַ קאַסע, און עס זאָל נישט זיין אויסגעזעצט זייער אַרבייט...

6) אַ סוחר זאָל נישט בעדאַרפען אַרומלויפען זוכען אַ גמילת חסד.

לייב שטאַבינסקי.

אויסגעפיהרט.

יונה: נו, האָסטו בעגעבען דיין ווייב אַ לעקציע וועגען שפּאָרזאַמקייט, ווי מיר האָבען אָפּגערעדט?

שלמה: יאָ.

יונה: נו, האָסטו עפּעס אויסגעפירט?

שלמה: עס איז געבליבען, אַז איך זאָל אויפהערען רויכערען...

אין רעסטאָראַן.

רעדאַקטאָר (צום רעסטאָראַן איינענטימער): וואָס האָט איהר היינט צו מיטאָג צעפּעס פריש'ס?

רעסטאָראַן-איינענטימער: פאַר אייך פאַניע רעדאַקטאָר, האָבען מיר אַ פרישע „קאַטשקע"...

*

גאַסט: דאָס פלייש, ה' קעלנער, ווייזט זיך אויס פאַר געכטען-געקאָכטע.

קעלנער: טאָ וועמ איז אייך שולדיג וואָס איהר האָט פערשפּעטיגט?..

פעהלער.

— פאַרוואָס האָסטו נישט חתונה מיט מאַקסען?

— ער האָט אַ פעהלער אין רעדען.

— וואָס הייסט? ער רעדט, דוכט זיך, דייטליך.

— ער קען אָבער נישט אַרויסריידען דאָס „יאָ"...

וואונש פון אַ שכור.

איך וואָלט געוואָלט זיין אַ אַפּערבלאַט פון אַ טאַשען-זייגער, וואָלט איך שטענדיג געהאַט פאַר זיך אַ גלעזעל.

ווי אַזוי?

— דער תמסה-וועכטער איך האָב דיך געוואָלט זעהן און רעדען מיט'ן גנב, וואָס האָט זיך געכטען ביינאַכט אַריינגעקומען צו מיר אין וואוינונג.

— נאָך וואָס דאַרפט איהר איהם?

— דער בחור איז דורכגעגאַנגען אונזער שלאָף-צימער און האָט מיין אשה נישט אויפגעוועקט... האָב איך געוואָלט וויסען, ווי האָט ער עס געמאַכט!

משה-בער נעמט אויף געסט.

— עסט, עסט, מיינע טייערע געסט! פאַניע בייטעלזאָהן, נעמט אַ דריטען קאָנפעקטעל, עס שאַדט גישט. און איהר פאַניע זויערקרויט, נעמט אַ פינפטע גלעזעל ווין, נישקשה, טרינקט געזונטערהייט... און איהר פאַני באַלבינאַ, איהר פערזוכט נאָר דעם זיבעטען שטיק טאָרט... אַ שענער טאָרט. קאָסט אפילו אַ סך געלט נאָר ווער עס פערגינט אייך נישט זאָל אליין נישט האָבען!.. פאַניע לעדערמאַן, אפשר אַ פירטע גלאָז טיי אייך אָנגיסען.. פאַניע ליסיצקין, איך בעט אייך נעמט די צוועלפטע טשעקאָלאַדקע, אָדער אַ זעקסטעל פּאָמעראַנצעל... עסט, עסט געזונטערהייט...

אַ דראַטשע-לידעל.

(צו זינגען מיט דער מעלאָדיע „קום אהער דו פילאָזאָף").

קום אַהער מיין מאַגעלע.
מיט דיין קעציגען מוחל,
קום אַהער צום דאַטשע-טיש
וועל איך דיר לערנען שכל.
אויף דאַטשע האָסטו זיך אַרויסגעשיקט
צו חזרען פון מיר פטור,
האָב איך דיר גוט אַרומגעפליקט,
און איך הער דיר ווי דעם קאָטער...
דו לעבסט אין שטאָט אַ גוטען טאָג,
ביינאַכט קאָן אויך נישט שאַטען
און איך שמאַכט אין גרינעם וואַלד
דאָ העלפען נישט קיין יאַטען...

לעאָ גאָלד-ג.

איהר כעס.

יאָסעל: וואָס האָט זי געזאָגט, ווען דו האָסט אויסגעדרעהט די עלעקטריע און זי געגומען קושען?

פייוועל: אַז זי וויל קיינמאָל מעהר נישט זעהן מיין פּרצוף.

דער שרייבער-דענטיסט.

חיים: וואָס האָט דער דענטיסט יעקב-פלאַסטער פון זיינע אַרטיקלען וואָס ער שרייבט אין צייטונג?

יואל: ער האָט פון זיי די נוצען וואָס מען ברעכט זיך אויס די ציינער ליינענדיג זיי.

צו טייער.

פרוי (צום מאַן): איך זעה, אַז די ליבסט מיך שוין נישט מעהר. איך וויין און דיך אַרט עס נישט. די פערגעסט אפילו פאַרוואָס איך וויין.

מאַן: אָ, דיין געוויין אַרט מיך זעהר. נאָר פרעגען די סיבה וויל איך נישט, ווייל שטענדיג קאָסט מיך די שאלה צו טייער.

אין שולע.

לעהרער: ווי האָסטו עס געוואָגט צו קומען אין שולע אַזוי צושויבערט?

תלמיד: איך האָב נישט קיין קעמעל.

לעהרער: האָסט נישט געקאָנט נעמען דעם טאַטענס קעמעל?

תלמיד: ער האָט נישט קיין האָאָר.

צווישען חבר'טעם.

— דיין חתן איז אַ בלאָנדין, צי אַ ברונעט?

— איך וועל דיר זאָגען דעם אמת, מען קאָן נישט וויסען.

— פאַרוואָס?

— ווייל ער איז אַ קוימענקערער.

אין פלאַמען פון ליבע און האַס

(75

(ראָמאַן).

אין האַלבען דורעמעל האָבען זיך קורט'ן געפּלאָנטערט אַלץ דיזעלבע געדאַנקען.

— ניין, ס'וואָלט נישט געוואָלט שטאַרבען... איך וויל בעסער לעבען!.. לעבען צוליב דעם, כדי נקמה צו נעהמען אין יהודית'ן און אין דעם דרייוויצ'ן!.. נו, און דערנאָך ערשט רוהיג שטאַרבען...

לאַנג איז ער אַזוי געלעגען אויף דער ערד מיט צוגעמאַכטע אויגען, אומרוהיג דרעמלענדיג.

ווען ער האָט געעפענט די אויגען, און אַ קוק געטון אין פענסטער האָט שוין אָנגעהויבען צו טאָגען.

— באַלד וועט עס שוין געשעהן! האָט ער אַרויסגעשעפּטשעט — געוועהנליך פטר'ט מען אָפּ אַזעלכע פערברעכער פאַר-טאָג. .

דערווייל איז אַלץ געוואָרען ליכטיגער און ליכטיגער: די און אַזוי הויך אַרויסגעשוואומען אויפ'ן הימעל און קיינער איז נישט אַריינגעקומען צו איהם מעלדען וועגען דעם גיכען טויט.

— וואָס זאָל עס בעדייטען?.. ווען נישט דער שפּאַציר-דער וואַך-זעלנער ביי'ם פענסטער, וואָלט איך דאָך געקאָנט מיינען, אַז מען האָט אינגאַנצען פערגעסען אין מיר...

אַרום זייגער צעהן האָט מען איהם אַריינגעבראַכט פלייש און ברויט.

— נו, וואָס, ליבער פריינד — האָט זיך אָפּגערופען דער פּאָמאַגענער צום דויטשען סאָלדאַט — ס'האָט זיך אייך אַנגעבאַגען געמוזט עפּיס איבערדרעהען אין די מוחות! העי?

דער זעלנער האָט איהם ערנסט אויסגעהערט, און דערנאָך אַ זאָג געטון אויף רוסיש:

— גיט מאָגו זנאַט...

און איז אַרויסגעגאַנגען.

קורט האָט זיך מיט גרויס חשק אַ נעהם געטון צום עסען.

מ'האָט איהם פערגעסען צו ברענגען וואַסער, איז ער צוגעגאַנגען צום פענסטער און אָנגעקלאַפּט אין שויב.

דער וואַך-זעלנער האָט אויפגעהויבען צו איהם די ביקס.

קורט האָט זיך אָבער דערמיט נישט איבערגענומען, און אָנגעהויבען צו ווייזען אויף שטום-לשון, אַז ער וויל אַ טרונק וואַסער.

אין אַ שעה שפּעטער האָט דער אונטער-אָפיציר באַלדיר וו פערביטען דעם וואַך-זעלנער, און אין פינף מינוט דערנאָך האָט קורט בעקומען אַ פלאַש וואַסער.

נישט האָבענדיג קיין אַנדער אַרבייט, האָט זיך קורט ווידער אַוועקגעלייגט און מיט פילאָזאָפישער רוהיגקייט געוואַרט אויף'ן טויט.

מאָמענטענווייז נאָר האָט אַ כמאַרע בעדעקט זיין שטערען. ער האָט בעקוועטשט די ברעמען, און אין די אויגען זיינע האָבען זיך בעוויזען שנאה-פייערליך — ס'איז געווען דאַן, ווען אויפ'ן זינען זענען איהם געקומען יהודית אָדער קאַרל דרייוויץ.

לסוף איז ער פעסט איינגעשלאָפען...

די לעצטע טעג האָט באַלדיראָוו געהאַט אַ סך צו טון: אָט האָט ער, למשל, די לעצטע נאַכט געהאַט אינגאַנצען אַ שלאָפלאָזע, און ס'איז איהם אויסגעקומען צוזאַמענצוטרעפען זיך מיט די עסטרייכישער פרייע שיצערס.

היינט פאַרמיטאָג איז אויך פאָרגעקומען אַ רעוויזיע איבער'ן מיליטער, און תיכף דערנאָך האָט ער בעקומען אַ בעפעהל צו דערשיסען קורט לצוועלפט'ן טאָג באַגינען, ווען די זון וועט אויפגעהן.

קורט האָט, אַלזאָ, געהאַט נאָך עטליכע שעה צו לעבען.

אין יענעם אָוונט האָט באַלדיראָוו געשריבען אין זיין זכרונות-העפט:

„מיר האָבען געכאַפּט אַ פויגעל-בחור, וועלכער האָט זיך געהאַט בעהאַלטען אין די רואינען פון דעם אַלטען ברוגען אין גאָרטען. דער עסטרייכער, ביי וועלכען איך וואוין, האָט לאַנג נישט געוואָלט אויסזאָגען, וואו יענער האָט זיך פערשטעקט. די אַוסטריאַטשקע האָט אויך נישט געוואָלט זאָגען. דאַן האָט אונזער אָפיציר אָנגעסטראַשעט דעם עסטרייכער, אַז ער וועט איהם אַליין דערשיסען, ווען ער וועט נישט אויסזאָגען. דעמאָלט האָט די אַוסטריאַטשקע אַלץ געזאָגט. מאָרגען דאַרף דער שפּיאָן דערשאָסען ווערען. דאָס האָט מען מיר אָנפּערטרויט אַדורכצופיהרען. ער איז אַ שיינער, וואוילער און דרייסטער יונג. איך וואָלט באמת געוויזן צופרידען, ווען די טויט שטראָף וואָלט איהם אויסגעמיטען. מיר האָבען שוין אַזוי פיעל פערשאָלטענע אַוסטריאַקעס אומגעבראַכט, אַז ס'מאַכט שוין נישט אויס, צי ס'וועט זיין מיט איינעם ווייניגער, צי מיט איינעם מעהרער. און דער בחור געפעלט מיר זעהר און זעהר.

„מיט אַ ווייל צוריק בין איך צוגעגאַנגען צום פענסטער אַ קוק צו טון אויף איהם. נו, האָט ער זיך אַרומגעשפּאַצירט איבער'ן צימער מיט די הענד אין קעשענעס, און אונטערגעפּיפען אַ פרעהליך לידעל... ווען ער האָט מיך דערזעהן, האָט ער צו מיר אַ ברייטען שמייכעל געטון, און אַ ברייטען שמייכעל נאָך געטון, און אַ בלישטש געטון דערביי מיט זיינע ווייסע ציין... אַזעלכע ווייסע ציהן, ווי דיינע, מיין טייער ווייבעלע, קאַטיאַנקאַ!

„בנאמנות, עס איז מיר אַ גרויסער שאָד איהם צו דערשיסען... ווען די וואָלסט, אַ שטייגער, געזאָגט, ס'אַרט יונגער. ס'אַרט קרעפטיגער ער איז! עס קומט מיר עפּיס אויס מאָדנע — ער געהערט דאָך איצט אינגאַנצען צו מיר! זיין לעבען געפינט זיך איצט אין מיין רשות — אין די הענד פון דעם, אונטער-אָפיציר אַזוואַן באַלדיראָוו...

בעת אַ שלאַכט אַרט עס מיר נישט, ווען איך שיס אוין די אַוסטריאַקעס... זיי שיסען דאָך אויך אויף מיר... עס געפעלט מיר אפילו, וואָס מען לוסטערט זיך די ביינער... אָבער דאָס איז גאָר אַנ'אַנדער זאַך... איך קאָן גאָר וועגען דעם נישט טראַכטען!...

(פאָרטזעצונג קומט).

יודישע מאַמע העלפט אַ קריסט פערפיהרען איהר איינציגע טאָכטער און פיהרט זי דערנאָך אַליין צום שמד

אַן'אונגלויבליכע, אָבער אמת'ע געשיכטע, וואָס האָט נאָר-וואָס פּאַסירט אין אַ שטעטעל נעבען קאָוונאַ.

(סוף)*)

ביי גיטעלען עפענען זיך די אויגען.

אַז גיטעלע האָט דאָס דערהערט, איז זי אַ פערצאַטעלטע געוואָרען. זי האָט אויף אַ ווייל איבערגעריסען איהר געוויין און אַריינגעקוקט איהר מאַמע'ן גלייך אין די אויגען און מיט אַמאָל איז איהר אַלץ קלאָר געוואָרען.

– דאָס האָסטו, מאַמינקע, אַלץ „אָנגעטראַכט"! דאָס איז דיין קאָפּ געווען דערביי!..

און פּלוצלינג האָט זי זיך דערמאָנט אַלע איינצעלהייטען פון דער פאַרנאַכטיגער כלומרשט'דיגער געזעגענונגס-סצענע, ווי אַזוי די מאַמע איהרע האָט אַזוי שנעל צוגעגרייט דעם מאַלצייט פאַר'ן יונגען פריץ; ווי אַזוי זי האָט מיט איהם געטרונקען און אויך צו איהר, צו גיטעלע'ן צוגעשטאַנען, זי זאָל וואָס מעהר טרינקען, ווי אַזוי זי איז דערנאָך אַוועק, כלומרשט, שיקען אַהער דעם טאַטען, וועלכער איז אָבער נישט געקומען... און עס האָט זיך איהר גיטעלען, איצט געדוכט, אַז זי האָט קלאָר געהערט, אַז בשעת די קצב'טע איז דעמאָלט פון שטוב אַרויס, האָט זי פון דרויסען פערשלאָסען די טיר אויפ'ן שליסעל... און זי איצט, גיטעלע, אַראָפּ געשפרונגען פון בעט, ווי אַ צווילדעטע חיה:

– מאַמינקע, די איינציגע טאָכטער פערקויפט, האַ? זאָג, זאָג, וויפיל האָט ער דיר בעצאָהלט? זאָג, זאָג!..

און גיטעלע האָט געכאַפּט אַ שטוהל און אַ פליידער געטון דער מאַמען אין קאָפּ אַריין. די קצב'טע האָט זיך פונאַנדערגעשריגען אויפ'ן קול, אַז די טאָכטער איז, שוי'אי ציון, אַראָפּ פון זינען און וויל זי דערהרג'ענען.

– לייבע, לייבקע – האָט זי געקוויטשעט – קום ראַטעווע! זעה וואָס דיין טאָכטער טוט מיט איהר מאַמען!..

גיטעלע האָט געהערט, ווי איהר טאַטע ריהרט זיך אין עס-שטוב אויפ'ן גרויסען באַק-אויווען, וואו ער וואַרעמט זיינע פערפראָרענע ביינער יעדע נאַכט פאַר'ן שלאָף – אָבער ער איז אָהער נישט אַריינגעגאַנגען... האָט זי איהר מוטער אַרויסגעשליידערט פון איהר צימער און זיך פאַרריגלט פון אינווייניג...

ביים פריץ אין „פאָלוואַרעק".

אין דער גאַנצער געשיכטע איז אפשר דאָס אונגעוועהנליכסטע דאָס, וואָס דער יונגער פריצ'ל האָט נאָך אַלעמען מאָרט נאָך אַלץ געוואָלט הייראַטען מיט דער שעהנער גיטעלען, דעם קצב'ס טאָכטער אָנזעטיגענדיג זיין תאוה אוי'פן ביי-טאָלטען שטייגער, האָט ער דאָך זיין ליבע צו איהר נישט אויסגעשלאָסען אין זיין האַרצען. ווי דאָס טרעפט אָפט מיט אַנדערע אויסוואורפען... ווי ער האָט איהר דערנאָך מיט טרערען ערקלערט, האָט ער זיין גאַנצען פערברעכערישען פּלאַן געהאַט צוגעטראַכט פון אָנפאַנג אַן בלויז גאָר מיט דעם געדאַנק, אַז דאַ'ך דעם וועט זי זיין געצוואונגען טאַקע צו ווערען אויף איי-ביג זיין ווייב... און, ווירקליך, גלייך אויף מאָרגען, נאָך דער בעשריבענער געשיכטע, האָט ער קאַפּען ערקלערט זיינע עלטערען, אַז ער האָט באַשלאָסען חתונה צו האָבען.. דער אַלטער פריץ און די פריצ'טע האָבען זייערע איינזאַגע אויערען נישט געגלויבט... מיט אַ זשידאָווקע! מיט אַן'אָרימער זשידאָווקע? מיט דעם גראָבען, שמוציגען לייבע דעם קצב'ס אַ טאָכטער? „פשי מי וואַריאַוואַלעש, – האָט דער אַלטער פריץ געליאַרעמט – ביסטו גערירט פון מח, צום טייפעל!

אָבער יאַן האָט זיי ערקלערט, אַז איצט איז שוין פערפאַלען... ער האָט איהר, גיטיוסאַ'ן, פערפיהרט... צי זיי ווילען, צי זיי וועלען נישט – ער מוז בלייבען אַן ערען-מאַן.

האָבען זיך די סצענעס ווידערהאָלט ביים פריץ אין פאָלוואַרעק טאָג-איין, טאָג אויס, איינציגע וואָכען. דער פריץ געפּלצט ליאַרמען; יאַן איז אומגעגאַנגען שוואַרץ ווי די ערד, אָבער ער האָט זיך געהאַלטען פעסט ביי דאָס זייניגע. ער מוז נעהמען גיטעלען! די מוטער, די פריצטע, האָט געזעהן, ווי איהר זוהן ליידט, נעבעך, דערפון: זי האָט זיך איבערצייגט, ווי טיף עס איז איינגעוואָרצעלט ביי איהם אין האַרצען די ליבע, פון וועלכער ער פייניגט זיך שוין אַזוי פיל יאָהר, האָט זי, ענדליך, אַליין זיך אַריינגעלעגט אין דעם, אַז דער טאַטער זאָל ווי עס איז איינשטימען דערצו, אָבער נאָר מיט'ן תנאי, אַז גיטעלע זאָל זיך פריהער שמד'ן. מען איז דערוי'ף איינגעגאַנגען. און זיין מוטער אַליין האָט וועגען דעם דורך אַ בריף געלאָזט וויסען דעם קצב.

די קצב'טע בעשטעהט.

האָט מען אין דעם שטעטעל מוסניק זיך באַלד דערוואוסט, אַז ביים קצב אין שטוב גריט מען זיך צו דעם פייערליך טאָג, ווען מען וועט פיהרען זייער איינציגע טאָכטער צו דעם „הייליגען וואַסער"... אין שטעטעל האָבען אַלע גערעדט וועגען דעם, אַז גיטעלע קלאָגט נעבי'ך, און וויינט צוליב דעם טאָג אויס נאַכט איין; אָבער דאָס איז שוין אַ באַשלאָסענע זאַך... די קצב'טע האָט זיך פון דעם נישט געערגערט. אַז עס האָט זיך שוין אַזוי געמאַכט, דאַרף מען שוין זיין צופרידען. עס איז גאָר נישט אַזוי שלעכט צו האָבען דעם רייכען און מעכטיגען פריץ קאָליאָשקאַ פאַר אַ מחותן, און די פריצ'טע קאָליאָשקיכע פאַר אַ מחות תיצ'ע. און טאַמער איז עס מוסניק נישט געפעלען, הערט זי אַלעמען ווי אין טראָק! מען וועט נאָך קומען דערנאָך צו זיי אָפּקלאַפּען די טיהרען און בעטען טובות. נישקשה!..

פעריאָמערט און פערטרויערט האָט גיטעלע מיט פערבראָכענע הענד, געענטפערט, אַז איצטער איז שוין שפעט, אַז נאָך דעם, וואָס מיט איהר האָט פּאַסירט, איז דאָך פאַר איהר קיין אַנדער וועג נישט געבליבען... זי מוז חתונה האָבען מיט איהר פערפיהרער, מיט דעם פריץ'ס זוהן, וואָרים וועלכער יודישער בחור וועט איהר איצט וועלען?.. און ווי באַלד אַז אַזוי, מוז זי דאָך שוין אויך געהן צום גלח!..

און אַ פריהלינג'דיגען פרייטאָג, ווען אַלע זענען נאָך געשלאָפען, און בלויז ביי אַ פּאָר יודישע הייזלעך זענען שוין געווען אָפען די לאָדענס, איז פּלוצלינג דער אַלטער פריץ קאָליאָשקאַ צוזאַמען מיט דער אַלטער פריצ'טע און מיט זייער זוהן אויסגעפּוצטערהייט אַראָפּגעקומען אין שטעטעל מיט זייער גרויסער בריטשקע, געשפּאַנט צו דריי פערד, ווי זיי זענען זיך נוהג גאָר אין אַ גרויסער חגא; זיי האָבען זיך אָפּגעשטעלט לעבען דעם קצב'ס וואוינונג. פון דאָרטען זענען באַלד אַרויסגעקומען דער קצב'-טע, אָנגעטאָן אין יום-טוב'דיגע קליידער, און אַרויסגעפיהרענדיג אונטער די אָרעמס זייער גיטעלע'ן, אַ פערשלייערטע און אַ פערוויקעלטע, אַזוי, אַז איהר פּנים האָט זיך נישט אַרויסגעזעהן, – האָט מען זיך אַריינגעזעצט אין דעם בריטען פריצ'ישען וואָגען, וואָס האָט ת'כף זיך פערקירעוועט אויף דעם וועג, וואָס פיהרט אין דעם נאָהענטען שטעטעל ווילקאָמיר. דאָרטען געפינט זיך אַ בעוואוסטער אַנטיסעמיטישער גלח, וועלכער האָט דעם פערגאַנגענעם פּסח דאַגאָר געהאַט צוגעגרייט אַ בלוט-בלבול אויף יודען. האָט ער, פערשטעהט זיך, נישט לאַנג געטראַכט און שנעל אַוועקגעפיהרט אין זיין קלויסטער די יודישע טאָכטער און זי אָפּגעשמד'ט, איהרע עלטערען, דער קצב און די קצב'טע, זענען געשטאַנען דערביי און זיך צוגעקוקט ווי דער גלח „הייליגט" זייער גיטעלע'ן, שפּריצט אויף איהר מיט ווייבע איינגעווייקטע לאַנגע פינגער און בענטשט איהר מיט'ן גרויסען צלם, אונטער די הילכיגע קלאַנגען פון די שווערע מעשענע גלאָקען...

די חתונה און דער סוף.

גלייך נאָך דעם האָט מען געפּראַוועט די חתונה, דאָ גופא אויפ'ן אָרט אין דעם ווילקאָמירער קלויסטער. לייבע דער קצב איז געשטאַנען ביי דער רעכטער האַנד פון דער אַלטער פריצ'טע, און זיין ווייב, די קצב'טע, האָט געשטאַנען, ביי דער רעכטער האַנד פונ'ם אַלטען פריץ. ווען מען האָט די שעהנע פינף און צוואַנציג יאָהריגע גיטעלע, וועלכע הייסט איצט מיט דעם גוי'אישען נאָמען יעווגעניע צוזאַמען מיט איהר חתן, דעם פינף און דרייסיג-יאָהריגען יאַן, צוגעפיהרט צום אַלטאַר... די חתונה סעודה איז געמאַכט געוואָרען אויף מאָרגען ביי'ם פריץ. פיל פּוילישע יחסנ'דיגע און רייכע פריינד זענען געווען איינגעלאַדען ביים טיש, – און דער קצב, איבערהויפּט די קצב'טע, זיצענדיג צווישען די גרויסאַרטיגע געסט, האָט געשטראַהלט פון פרייד.

וואָס אָנבעטרעפט גיטעלען, זאָגט מען, אַז זי האָט נאָך אַלץ זיך נישט בערוהיגט. פערקערט, איהר חרטה פייניגט איהר מיט יעדען טאָג אַלץ טיפער. מען דערצעהלט, אַז וויפיל איהר פערליבטער מאַן, דער יונגער פריץ יאַן, בעמיהט זיך נישט צו בערוהיגען איהר סימפּאַטיע, העלפט עס איהם אַלץ נישט. ער האָט איהר צו דער חתונה געקויפט זעהר פיל מתנות; זיין מוטער די פריצ'טע, וועלכע האָט שטאַרק ליב בעקומען איהר שעהנע שנור, האָט איהר געשאַנקען שעהנע ירושה-צירונגען. זי וויל אָבער דערוי'ף נישט קוקען; איהרע שעהנע שוואַרצע אויגען טריקענע נישט אויס פון טרערען; און מען פערזיכערט, אַז זי וויל צוריק ווערען אַ יודיש קינד. אין קאָוונע שמועסט מען אויך, אַז זי האָט זיך געווענדעט צו אַ היגען אָנגעזעהענעם יודישען אַדוואָקאַט, ער זאָל פאַר איהר זיך משתדל זיין, מען זאָל איהר ערלויבען פון דאָס ניי זיך מגייר צו זיין און צו גט'ן זיך מיט איהר גויישען מאַן, וועלכען זי וועט קיין מאָל נישט קאָנען ליבען, נאָכדעם ווי ער האָט איהר אַזוי העסליך פערנאַרט אין יענעם ווינטערדיגען פאַרנאַכט, ווען ער האָט איהר, מיט איהר מאַמעס וויסען, אָנגעשכור'ט און בעשמוצט, כדי צו פערשלעפּען זי אויף דעם אומגליקליכען וועג, וואָס האָט איהר געמוזט דערפיהרען צום שמד..

(פּאָרווערטס)

*) זעה „נייעס פאָלקסבלאַט" נומער 174.

Gimnazjum Męskie
z prawami gimnazjów państwowych
L. SZAKINA,
847 w Łodzi, Piotrkowska 18.
די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום איז אָפען יעדען מאָנטאג, דינסטאָג, מיטוואָך, דאָנערשטאָג פון 11 – 1.

מעכאַניש. שלאָסער-ווערקשטעל
W. MACIASZEK
Łódź, ul. Pusta № 5.
מיר בויען: שפּול-מאַשינען, שליך-שפּול-מאַשינען, טרייב-מאַשינען, קרייץ-שפּול-מאַשינען, טריקאָט-שפּול-מאַשינען, נייע סיסטעמען. טרייב-מאַשינען אויף זיידע און שפּול-מאַשינען אויף זיידע. אויך זייד-מאַשינען צו גלאַנצען גאַרן, טראַנסמיסיעס, ווי אויך פערשידענע מאַשין-רעפּעראַטורען און שווייסען פון פערשידענע מעטאַלען.
536

אכטונג ה"ה פריזיערס!
מיין פּערפומעריע-געשעפט איז פערזעהען מיט אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע קעלנישע און בלומען-וואַסערן צום פּרייז פון 4 זל. אַקילאָ. וועזשעטאַל 3 זל., פּיקסין–7.80, ווי אויך אַלערליי פריזיער-צובעהערע צו קאָנקורענץ-פּרייזען
J. Drukier מיט אַכטונג
11 ZAWADZKA 11
קומט און איהר וועט זיך איבערצייגען!

„רעטשניצע" (פאַר קומענדע קראַנקע)
„SALUS"
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און ערצטליך דענטיסטישער קאַבינעט
גלובנאַ 41 טעל. 46-65.
איז געעפנט טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אָוונט. זונטאָג – פון 9 פריה ביז 2 נאָכמ.

ד"ר ז. ראַקאָווסקי	אויערן-האַלז און נאָז-קראַנקהייטען	פון 11 – 12
ד"ר לאַנדקאַו	אינערליכע קראַנקהייטען	פון 1 – 2 און פון 5 – 7
ד"ר דינענזאָהן	קינדער-קראַנקהייטען	פון 11–12 און 4.30–6
ד"ר ווייס	כירורגישע קראַנקהייטען	פון 1–2 און פון 6.30–7.30
. שמערלאָווסקי	פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע	2.30 – 3.30, 5.30–6.30 זונטאָג פון 12–1
„ זילבערשטראָם	ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקה.	פון 11.30–1 און 7–8
ד"ר גאָלדבערג	אויגען-קראַנקהייטען	פון 10.30–12.30
ד"ר גאָלדרינג	אינערליכע קראַנקהייטען	פון 11–12 און פון 3–5
צאָהן-אַרצט פרוי לאַנדקאַו . סט. געלבערג	צאָהן-און מויל-קראַנקהייטען	9.30–12 און פון 4–7 / 12–2 און פון 7–8

אָפּעראַציעס, אָפּעראַציעס, איינשפּריצונגען, פּאָקען-שטעלען. אַלערליי אַנאַליזען, (ווי אורין, פלעגמע, בלוט אז"וו) דורכלייכטונגען און רענטגען-אויפנאַהמען. קורס פאַר שטאַמלער. נעבורטס-הילף צוגעטונגען פאַר מוטערס. קינסטליכע ציין, קאַראָנעס, גאָלדענע בריקען, פּלאָמבען א. אַ. וו.
ספּעצ. קורסען פאַר שטאַמלער. וויזיטען אין שטאָדט.
31 שוץ-אימפּונגען נעבען שטאַרלאַטין.

קויפט מעבעל
נישט קיין מעבעל
בעפאָר איהר איבערציינגט אייך נישט, אַז אין מיין מעבעל-געשעפט
גדאַנסקאַ (דלוגאַ) 44 Ch. ŁAZNIK
נור ביי מיר קענט איהר קויפען שעהנע מעבעל פערשידענע און ביליג.
בעמערקונג: איך קויף אויך פערשידענע מעבעל, דיוואַנעס, פעלצער, ניי-מאַשינען, סאַמאָוואַרען א. אַ. וו. איך צאָהל די העכסטע פּרייזען. קומט און איבערציינגט אַייך.

די מאָדערנסטע
לאַמפּען

פאַר שפּייז-צימערן און קאַבינעטען
קויפט זיך אַמבעסטען צו פאַבריקס-פּרייזען
ביי ש. פ. שמאַלעוויטש
פּאָלודניאָוואַ 8.
בעמערקונג: עס ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי איבעראַרבייטונגען פון גאַז אויף עלעקטריק, אויך אַקסעסוּאַרען. 1523

LEKARZ-DENTYSTA צאָהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאָדניאַ 15, טעל. 31-08
הייל גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינער און מויל-קראַנקהייטען. ציינער-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעל פּלאָמבירען פון קינסטליכע ציין. נעהמט אָן פון 9—12 און פון 3—7 אָוונט. ביליגע פּרייזען. 1481

לעטשניצע „Sanitas“

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און ערצטל. דענטיסט.־קאַבינ.

„Sanitas“ Cegielniana 29, tel. 44-51.

נעמען אָן פּאַלגענדע דר.:

ד״ר ענגעל	ד״ר לאַסכי
„ פריד	„ ש. מאַלאַחיסט
„ גערשטיין	„ מאָרדכאָוויטש
„ גוטשטאַט	„ פּריבולסקי
„ אימיד	„ ה. ראַקאָווסקי
„ איציגזאָן	„ ג. ראָזענבערג
„ קאַצענעלזאָן	„ פרוי ראָזענבלאַט
„ ס. קאַנטאָר	„ שאַיעראָוויטש
„ לעווינזאָן	„ א. שטיינבערג
„ פרוי לעווינזאָן	„ י. שטיינבערג

צאָהן־ערצטע

צוקער · גרינשטיין־האַרקאַווי || קרעניצקאַ־ציפּין · שאַצקאַ

אַנאַליזען פון אורין, בלוט א. ז. וו. 166

LEKARZ-DENTYSTA־צאָהן־אַרצט

M. KARABANOW

חסבאָדניאַ 31 (אין הויף) טעלעפאָן 59-09

היילט, פלאָמבירט ציהט צייהן נאָך אָהן שמערצען. קינסטליכע צייהן אָהנע גומענס און רעפּעראַטורען ווערען שנעל און ביליג אויסגעפירט.

נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 8 אין אָוענד. 1195

לעטשניצע פרייזען. בעראַטונג אומזאָנסט.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

בזשעזשינער 11, טעל. 37-63

אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוענד

ד״ר וואָליניסקי	נאָז, האַלז, אויערן־קר.	4—3
ד״ר קערשנער	קינדער־קראַנקהייטען	12—9½ 5—4
ד״ר שיפמאַן	אינערליכע קראַנקה.	1—11
ד״ר לוביטש	הויט־און געשלעכטס קר.	2—12
ד״ר שמירגעלד	נערווען און גײַסטיגע קר.	3—1
ד״ר גאָלדבלאַט	אויגען־קראַנקהייטען	2—12.30
ד״ר קליאַסבערג	כירורגישע קראַנקה.	— 1
ד״ר בערגמאַן	פרויען און געבורטס־הילף	5—4

פּסיכאָ־טעראַפּיע, שפּר ד־עפּערונגען, הי שטעלען א. ז. ג. אָפּקען־שטעלען, קינסטליכע בעדער־און־קאָשטערונגען אונ־שטרוצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויף פּערלענג — היילונגען אין שטוב. — אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אַנגענומען אלע ארט אַנאַליזען, ווי אויך פּלעגמע און בלוט. 2170

אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.

בײַ דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען א דענטיסטישער קאַבינעט עס נעמען אָן:

ד״ר זילבערשטיין	צאָהן־ערצט	2—10 ג.פ.
ד״ר פּאָזשינסקאַ סטאַראָפּאָלסקאַ	צאָהן־ערצט	7—3

קינסטליכע ציהן, קראָנען, פּלאָמבעס א. א. וו. די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאָג.

טליתים־פאַבריק

רעקאָמענדירט: פון הײַלעגע, האַלב־הײַלעגע ווידענע טליתים כשר־עברישע, ווי אויך טליתים־קאַנים הערט און דעקלן מיט אויסגעצייכענונג, אויך נערטלען, שפּאַניעס און ציצית צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל

בײַ א. ה. צימרינאָווסקי, קאַמיענאַ 4,

אין צווייטען הויף פּאַרטער. קומט און איבערצײַגט אײַך! 292 געמערקונג: מ׳קען אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צו וואַשען.

והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת?
פאַרוואָס לויפט יעדער אין ביוראָ פּיעטריקאָווער 17?
ואמרת אליו, זאָלסט אים זאָגען
— אַז אין דעם ביוראָ —

17 פּעטריקאָווער 17

2־טען הויף, פּאַרטער, דאַרבינען ואַכאָדניאַ 52, האָט מ׳קען ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס וועגען אויספערן, קלאַוזולעס, זאַבעזפּיטשעניעס אויף אלע שטעדט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס, אַמניסטיעס, אַדוואָלאַניעס, רעקורסען, וועגען פּעטער און קאָמיסאַריאַט־רושאָנדז, ביטעס וועגען דירה און אויזשענד ראָזיעסטש; און אין אלע פּאָליציי־בעצירקען, שותפות־אַקטען, סטאַטוטען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען דעראָוויעס, קאָרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפּראַכען.

רעכטס־קאָנסולענט י. מאַנעלאַ,
פּעטריקאָווער 17, זאַכאָדניאַ 52
שנעל, רעעל און ביליג!

Dr. med. Ludwik

Rapeport

Dr. Narutowicza 25

(Dzielna) tel. 44-10.

ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און האַרן־ קראַנקהייטען.

נעמט אָן פון 1 ביז 2 און פון 4 ביז 7 אָוונט.

Dr. med.

W. Eychner

פרויען־קראַנקהייטען און אַקושעריע

זגערזשער 11 טעל. 44-72.

נעמט אָן אין דער לעטשניצע: פּעטריקאָווער 294 פון 12—2 מיטאָג און דער היים פון 5-8 אָוונט.

לעטשניצע

פון דאָקטוירים־ספּעצ. און דענטיסטיש־קאַבינעט

פּעטריקאָווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראַנקהייטען	ד״ר ב. ראַבינזאָהן · „ מ. וואָלפסאָן · „ א. טענענבוים	פון 2½—3½ און 7—8 · „ 12—2 · „ 4—6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד״ר י. שרייבער · „ א. פּאַכשאַנסקי	פון 2½—4 און 7—8 · „ 12—1 און 5—6
פרויען־קראַנקהייטען און געבורטס־הילף	ד״ר ד. אלטערמאַן · „ מ. פּעדמאַן · פרוי ד״ר ח. זעלדאָוויטש־קראַמשטיק · „ „ נוסטאַווא זאַנד טענענבוים	פון 11—1 · „ 5½—7½ · שבת, זונט, דינסט, דאָנ. 3-5 · זונט. מאָנט. מיט. פרייט. 3-5
קינדער־קראַנקהייטען	ד״ר ס. גוטענטאַג · „ ל. פאַמיליער	פון 10—11 און 6—7 · „ 12—1 און 4—5
נערווען־קראַנק.	ד״ר ש. מאַשלאַנקאַ	פון 6—7 זונטאָג 1—2½
אויגען־קראַנקהייטען	ד״ר י. סמוטאַי · „ מ. האַלענדערסקאַ	פון 1—2 און 4—5 · 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאָז, האַלז און אויערן־קראַנק.	ד״ר מ. קלאַמשקאַ · „ באַל מאַן	פון 11—1 און 7—8 · „ 3½—5½
הויט־ און וועני־ערישע קראַנק.	ד״ר פ. ברוין · „ י. סאַלאָוויטשיק	פון 12½—3½ · „ 6 8
ציין־ און מויל־קראַנקהייטען	צאָהן־ארצט מ. שקאָלעס · „ ט. רעזניקאָווא · „ ב. טשודנאָווסקאַ · „ ג. פּאַצענבאָגען	פון 9—10¾ און 8—9 · „ 11—1¾ · „ 2¼—5 · „ 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָווענד.

פּאַטענט

אדערט איבעראל

נאָר פּאַטענטירטע

פעלד־בעטען

פּראָדוצירט מיט דער פאַבריקס־מאַרקע

PALMA-PATENT

פאַר הײַלענע פיר גאַראַנטירען.

אויך שטעלט אויך לאַגער אין א גרויסען אויסוואַהל ניקעל־בעטען, קינדער־בעטען, מאַטראַצען, קינדער־וועגעלעך, שטעקעלעך און נײַעסטע מאַטראַצען.

ביליגסטע פּרייזען: רעעלסטע בעדינונג! ביליגסטע פּרייזען!

לאָדז, פּולנאָצנאַ 24.

Dr. med.

STUPEL

Szkolna 12

ספּעציאַליסט פאַר הויט, האָר און וועניערישע קראַנקהייטען. הענער־שוואַכע, רענטגען־שטראַהלען און קוואַרץ־ליכט, עלעקטראָ־טעראַפּיע.

נעמט אָן פון 6—9 אין אָוונט

Dr. med.

GRZEGORZ ROZENBERG

אינערע קראַנקהייטען.

ספּעציאַל־ארצט פאַר מאָגען, קישקע און לעבער־לײַדען.

צוריקגעקעהרט.

נאַנסקאַ 44 (דלוגאַ), טעלעפאָן 24-44.

נעמט־אָן פון 8.30—9.45 און פון 5.30—7 אָוו. זונטאָג 9—11

Mixtogen

אַנטיסעפּטישער

צאָהן־פּראָשעק

רייניגט און מאַכט די צייהן שנעע ווייס, פּערהיט פון שאָפען זיך אויף די צייהן דעם צאָהן־שטיין, שאַפט אָפּ דעם שלעכטען ריח פון מויל, פאַרשטאַרקט די דושאָנסלעס און היט אָפּ דאָס מויל פון אונרעינקייט. פאַרלאַנגט נאָר „Mixtogen“, אין אַרע אַפּטייקען, דראָגעריען, פּערפומעריעס פון דעם קאָסמעטישען לאַבאָראַטאָריום „MIXTA” w Łodzi

---

Dr. med.

P. LANGBARD

Zawadzka 10

Tel. 6-30.

צוריקגעקעהרט

ספּעציאַל־ארצט פאַר הויט־און וועניערישע קראַנקהייטען,

נעמט אָן פון 8—1 מיטאָג און פון 5—8 אָוענד. 781

Dr. med.

H. Lajchter

קאָנסטאַנטינער 9.

רוג זאַכאָדניאַ טעל. 49-66

צאָהן־כירורג

טעגל. פון כירורגישע קראַנקהייטען ווי: שטשענקעס, גומענס, דושאָנסלעס, צאָהן־פּלאָמבעס א.ז.וו. נעמט אָן פון 1½—5 און זונטאָג פון 9—11.

הילפּעדיאַגנאָסטישע קורסען

פאַר שוואַכבאַלענטיגטע און שווערערציהבערע קינדער. שפּראַכשטערונגען (שטאַמלען, פּויזעשנטהיט)

Dr. med. A. Szmirgeld

נערווען־ארצט.

עלעקטריזאַציעס, פּיכאַטעראַפּיע.

CEGIELNIANA 6,

tel. 51-89

קאָנסולטאַנץ פון 5 — 7 אָוונט.

Dr. med.

BRAUN

פּאָלודניאָווע 23

טעלעפאָן 40-26

ספּעציאַל־ארצט פאַר הויט און וועניערישע קראַנקהייטען און מאָנער־שוועכע.

בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־ליכט (האַר־אויספאַל)

נעמט אָן פון 9—12 פריה און פון 5 — 8 אָוענד

Dr. ADAM

GROSGLIK

Al. Kościuszki 27,

tel. 51-78

הויט און וועניערישע קראַנקהייטען, רענטגען און ליכט־היילונג. נעמט אָן פון 4—7 אין אָוענד.

קאָפּ־ווייטאָג און ערשעפּונג,

ווי אויך מאָגען־פערדאַרבונג, לעבער־קראַנקהייטען, נירען, גאַל־שטיינער, רעוומאַטיזם, אַרטעריעס, העמאָרידען־וועהטאָגען קומען פון פאַר צולייב דער שלעכטער שטאָף־ווערקסלונג און פערגיפטונג פון בלוט און מענשליכען אָרגאַניזם.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

ווירקען צו א גוטער שטאָף־ענדערונג, ערהיטקען צו פערדייען, רייניגען דאָס בלוט און אלערערשט מאַכען גוטער דעם מאָגען און ברענגען צו א רעגולערע פונקציע פון דער לעבער און נירען, וואָס בעזייטיגען שמערצען, און

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

בעזייטיגען פון אָרגאַניזם די גישט פערדעמטע רעשטלעך, ווי אויך בעקעמפען דאָס שאַפען זיך פון פערזעצונגען, וואָס איז גורם צו רעוומאַטיזם און אַטרעטיזם.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

בעזייטיגען און פערהיטען דאָס שאַפען זיך פון גאַל־שטיינער און פערמילדערן די העמאָרויד־שמערצען.

די פּרייזען א האַלב שאַכטעל 1.50 זל.
„ א דאָפּעלטע שאַכטעל 2.50 זל.

צו בעקומען אין אלע אַפּטייקען און אַפּטייק־סקלאַדען. 156

איך קויף און פערקויף

מעבעל

דיוואַנעס, פעלצען, בײַ טאַשיבען, גאַרדעראָבען, סטאָפּ־ליירען א. ז. וו. און צאָהל די העכסטע פּרייזען!

א. ווייצמאַן נאַרוטאָוויטש 19

(דזיעלנאַ)

אין מעבעל־געוועלב, (מרקוואַ־ראָזשיגונג שענקעוויטש 29) בײַ מיר איז שטענדיג דאָ פערש. געניצטע מעבעל און גוטען צושטאַנד צו פערקויפען. 1323

791

בעקאַנטמאַכונג.

אײַער אויסערליכער אויסזעהן

איז א ווילכטיגער לעבענס־פאַקטאָר, דעריבער ווענדעט זיך מיט אײַערע בעשטעלונגען נאָר אין דעם

הערען־שנײַדער־אַטעליער

ז. ראַפּוף, פּיליגסקאַ 153

(פראָנט, 2־טען שטאָק)

וואו עס ווערען אויסגעפירט אַלערליי מענער־גאַרדעראָבען נאָך לוים די נײַעסטע מאָדעלען, ווי אויך געצליך אויף וועקסלען.

צוגענגליכע פּרייזען.

פאַבריק פון

זשיראַנדאָלען

ווי אויך גאַלוואַנישע בראָנזיר־אַנשטאַלט

מ. לידער, לאָדז

צעגעלניאַנאַ 33, טעל. 53-41

נעהמט אָן אַלערליי געגענשטענדע צו איבערגילדען, פערזילבערן, ניקלען, בראָנזירען און אָקסידירען. עס ווערען אויסגעפירט אַלערליי רעפּעראַטורען פון פערשידענע מעטאַלענע און זילבערנע געגענשטענדע. פּינקטליכע אויספירונג, גוט און ביליג מיט א גאַראַנטיע פאַר דויערהאַפטיגקייט. 648

יהי אור!

עלעקטרישע זשאַרובקעס די בעסטע מאַרקעס, אויך אלע צלעם זשע אַרטיקלען, קויפט זיך אַמביליגסטען בײַ

מ. זענדעל, פּלאַץ וואָלנאָשטשי 9

(נייער מאַרק)

רוג נאָוואָמיעסקאַ, פראַנט־געוועלב.

בעמערקונג: אָננאַהמע פון עלעקטרישע אינ־סטאַלאַציעס און אלע ארט פּראָפעקטען פון די עלעקטראָווניע, אויך רעפּעראַטורען, קאָנצעסיע־נירט דורך די עלעקטראָווניע. 753

דאָנטיסט פון צאָהנטעכניק

י. ביטענסקי

5 קאָנסטאַנטינער 5

נעהמט אָן אלע טאָג פון 9 פריה ביז 8 אָווענד.

פּרייזען ביליגע! בעראַטונג אומזאָנסט

גייער פאלקסבלאט
29 יולי 1927.

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט
29. יולי 1927.

29 פרייטאג כט תמוז תרפ"ז	יולי זון-אויפגאנג 3.41 זון-אונטערגאנג 7.25 לענג פון טאג 14, 12 ליכטצינדען 7,16

1 מיליאן זלאטעס
זענען לאדזשער יודען שולדיג דער קהלה פאר עטאט.

(§) לויט אן אפעסגעשטעלטער סטאטיסטיק צאהלען ביים איצטיגען מאמענט אין לאדז קהלה-עטאט 30 000 יודען פון 5 ביז 250 זלאטעס א יאהר.

פאר יאהר 1926 זענען די עטאט-צאהלער שולדיג דער קהלה 1 מיליאן זלאטעס.

קריזים
אין דער קאלאניאל-בראנזשע.

(ס) אין דער לאדזשער קאלאניאל-בראנזשע הערשט איצט א שטילשטאנד. די געשעפטען ליידען כמעט גארנישט, מחמת די קויפער פון די בעסערע קאלאניאל-ארטיקלען, געפינען זיך איצט אויף זומער-וואוינונגען.

ס'האבען אויך אויפגעהערט צו צאהלען זייערע התחייבות'ן די קליינע געשעפטען, צוליב דער זעלבער סיבה — מ'לייזט נישט.

אין די אפטייקען.
היינטיגע נאכט דיזשורען.

(§) היינט דיזשורירען ביינאכט פאלגענדע אפטייקען: פאוולאווסקי (פעטריקאווער 307); האמבורג (לובנע 50); גלזכאווסקי (נארוטאוויטש גאס 4); שיפיראוויטש (קאפערניקא 16); כארעמזא (פאמארסקא 10); פאטאש (פלאץ קאשטשעלנע 10).

א שרפה
אין שמיגערט'ס פאבריק.

(—) נעכטען איז אויסגעבראכען א שרפה אין דער טרוקען-אפטיילונג פון שמיגערט'ס פאבריק, אויף קיליגסקי גאס 193.

די פייערלעשער האבען פארלאשען די שרפה. דער שאדען איז א בעדייטענדער.

אויסוואורפען
פערנאכלעסיגט א 16 יעהריג מיידעל.

בעת די 16-יעהריגע יאניגא ווישקא האט זיך אומגעקערט פון א פערוויילונג פון דארף פושיפוסטא (לאדזשער קרייז) צו זיך א היים, אין דארף געמזוווקא, זענען איהר אויפ'ן שאסע באפאלען צוויי אויסוואורפען און זי פערגוואלדיגט. דערביי האבען זיי זי מיט די פויסטען געשלאגען און געצוואונגען צו שווייגען.

נאך אן'ענערגישער אויספארשונגס-אקציע איז דער לאדזשער קרייז-פאליציי געלונגען צו ארעסטירען די אויסוואורפען. דאס זענען 2 רייכע ווגדלען: לעאן בלאך און סטאניסלאוו קיערדא.

בעשטראפט
פאר נעהמען ליכט-פרייזען.

(§) דאס געריכט צו קעמפען געגען ליכט'ע האט אויף איר נעכטיגער זיצונג בעשטראפט עטליכע צאהנדליגע סוחרים מיט גרעסערע סומעס געלד-שטראף פאר פערקויפען סחורות צו ליכט-פרייזען.

Dr. med.
EYCHNER Jakób
Aleja 1-go Maja 16,
Telefon 11-24
מיטעריליכע- און קינדער-קראנקהייטען
בעטעט אן פון 7—8, זונטאג פון 3—4

א גרויס שפיטאל ווערט אויפגעבויט אין לאדז.
די איצטיגע שפיטאלען זענען צו-קליין און האבען צו ווייניג בעטלעך. — א צוזאמענפאהר פון שפיטאל-הויפט-דאקטוירים פון גאנץ פוילען וועט פארקומען אין לאדז.

(ז) שוין גאר אין דער נאהנטסטער צייט וועלען זיך אנהויבען די ארבייטען ביים בויען א גרויסען שטאטישען שפיטאל אויף 2000 בעטען.

ס'איז דעריבער כדאי א בליק צו טון אויפ'ן צושטאנד פון'ם שטאטישען שפיטאל וועזען אין לאדז אינ'ם איצטיגען מאמענט.

די שטאט לאדז פערמאגט איצט 7 שפיטעלער: שוו. יוזעף (כירורגישע) — 150 בעטלעך; שוו. אלעקסאנדער (ווענערישע) 80 בעטלעך; מאריא מאגדאלענע (פאר פאסטעיוטקעס) 80 בעטלעך; ראדאגאשטש (עפטעמקענדע) 150 בעטלעך; ראדאגאשטש (אינפעקציע) 200 בעטלעך; כאיגי (לייכטע סוכאטעס) 80 בעטלעך; ציימווייליגע 30 בעטלעך; סאנאטאריום אין לאגיעווניק — 40 בעטלעך. צוזאמען — 810 בעטלעך. אויסער דעם פערמאגט נאך די שטאט אין די פריוואטע שפיטאלען 620 בעטלעך.

די דאזיגע צאהל בעטלעך איז אבער פאר לאדז צו-קליין און דאס בויען א גרויסע שפיטאל איז דרינגענד נויטיג.

* * *

(מ) אין חודש אפריל 1928 וועט אין לאדז, לויט דער איניציאטיווע פון שטאטישען געזונדהייטס-אמט, פארקומען א צוזאמענפאהר פון די הויפט-דאקטוירים פון די שטאטישע, מלוכה'שע און געזעלשאפטליכע שפיטאלען.

ס'וועלען בעטראכט ווערען פראגען וועגען: היילען גייסטיג-קראנקע; אוזאן פון היילען סוכאטעס און ווענערישע קראנקהייטען א. אז. וו.

בעראטונג פון די פראווינצער טעקסטיל-ארב.

אין לאקאל פון די קלאסען פעראיינען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער הויפט-פערוואלטונג און קלאסען-טעקסטיל-פערבאנד אין פוילען. אין דער בעראטונג האבען אנטייל גענומען פארשטעהער פון די טעקסטיל-ארגאניזאציעס אין טשענסטאכאוו, ביאלסק, זגערזש, ביאליסטאק, סאסנאוויץ, פאביאניץ א. אז. די קאנפערענץ איז געווען געווידמעט דער פראגע פון אונטערנעהמען א נייע לוין אקציע אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע.

דער הויפט-רעפערענט ה' וואלטשאק האט אנגעוויזען, אז אין דער לעצטער צייט איז די קאניוקטור אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע זייער א גוטע, אבער דער לוין פון די ארבייטער האט זיך זינט דער ארבייטרס הוספה שטארק פערקלענערט צוליב'ן פסדר'דיגען יקרות. ער האט זיך ארויסגעזאגט פאר קינדיגען די ביז-אהעריגע אפמאכען מיט די אינדוסטריעלער און ארויסשטעלען לוין-פאדערונגען.

אנדערע רעדנער האבען פעסטגעשטעלט, אז דער רוב ארבייטער איז נישט גענוגענד ארגאניזירט, צוליב דעם איז אפשר נישט נויטיג צו קינדיגען די אפמאכען, נאר קודם כל אונטערנעמען אן אויפקלערונגס-ארבייט צווישען די טעקסטיל-ארבייטער, אז זיי זאלען אין פאל פון אן אקציע זיין סאלידאריש

פון די בעריכטען פון די פראווינציעלע פארשטעהערס איז צו זעהען, אז די ארבייטער אין די פערשידענע שטעדט זענען אונצופרידען מיט'ן רעזולטאט פון לעצטען ארביטראזש.

צוליב דעם איז בעשלאסען געווארען איבערצוגעבען דעם אויספיהרונגס קאמיטעט, אז ער זאל אין די נאהנטסטע טעג אננעהמען א דעצידירענדע שטעלונג אין דער פראגע.

צום סוף איז בעשלאסען געווארען אין מאי 1928 זיך צו בעטייליגען אין דעם טעקסטיל קאנגרעס אין בעלגיען, וואס וועט בעטראכטען די לאגע פון די טעקסטיל ארבייטער אין אלע לענדער אין דער גאנצער וועלט.

א „ראווער = געיעג"
מיט שטערונגען דורך א פאראסאל...

(—) פראנציזשעק געראנער (מארגאוויע 59) האט עהרגעצטען געלאזט שטעהן זיין ראווער נעבען א געוועלב אויף פשענדזאלטיאנע גאס און צוזאמען מיט זיינ'ס א בעקאנטע איז ער אריין אין געשעפט טרינקען זאדע-וואסער.

ווען ג. איז ארויס פון געוועלב, האט ער בעמערקט, ווי עמיך האט גענומען זיין ראווער און אנטלאפען.

ג. האט דאן גענומען פון זיין פריינדין דעם שירם און געווארפען צווישען די רעדער פון ראווער. אזוי, אז דער ראווער-גנב איז ארונטערגעפאלען פון דעם געזעס. דערביי איז אבער דער שירם צובראכען געווארען.

פאליציי האט ארעסטירט דעם ראווער-גנב און ס'האט זיך ארויסגעוויזען, אז ער הייסט אדעל סראקאווסקי, אהן א בעשטימטען וואוין-ארט.

פארוואהל-פערזאמלונג ביי די מאגאזין שניידער-מייסטער.

דינסטאג איז פארגעקומען א פארוואהל-פערזאמלונג ביי די מאגאזין שניידער מייסטער. דער פרעזעס פון פעראיין, ה' משה גאלדבערג, גיט אפ א בעריכט וועגען די אנשטרענגונגען צו שאפען א זעלבסטשטענדיגע ארגאניזאציע ביי די קאלעגיעס, כדי אויסצובעסערען זייער טרויעריגען מצב.

איניגע מיטגלידער וויזען אן, דאס עס איז ווייניג אויפגעטון געווארען אויפ'ן פראפעסיאנעלען געביט און דערפאר בעציהען זיך די מיטגלידער אפאטיש צום פעראיין. א פערטרעטער פון דער פערוואלטונג ה' איצקאוויטש ווייזט דערויף אן, אז די פערוואלטונג האט די גאנצע צייט פון איהר עקזיסטענץ גע- האט צו קעמפען מיט פינאנציעלע שוועריגקייטען האט זי דעריבער פערנאכלעסיגט די פאך-טעטיגקייט.

צום סוף איז אויסגעוועהלט געווארען א קאמיסיע פון די ה"ה לאנדוי, פינקעלשטיין, פריילעך, זילבערשטיין נירענבערג, און פליוואטשקי, וועלכע דארפען אויסארבייטען א קאנדידאטען-ליסטע צו דער נייער פערוואלטונג.

ארעסטירט אין לאדז א ווארשאווער אפעריסט.

(—) ראמאן טאמאשעקעוויטש פון ווארשא (עליע יעראזאלימסקי 41) האט אין ווארשא בעקומען פון זיגמונט קוביצקי (נאוואגרודזקי 33) וועקסלען אויף 6000 זלאטעס, אז ער זאל זיי אפטראגען אין דער „טאלעפאנע קאאפעראטיווער באנק". טאמאשקעוויטש האט גענומען די וועקסלען, איז אוועק מיט זיי קיין לאדז און דא זיי געוואלט דיסקאנטירען אויף דער שווארצער בערזע. דא האט מען באלד דערקענט דעם „סוחר", מ'האט זיך גוט אנגעהויבען האנדלען און ער האט אנגעהויבען ארונטערלאזען פון פרייז. ער האט שוין פארלאנגט 1500, 1000 און איז שוין מסכים געווען צו נעמען פאר די 6,000 — 500 זל.

דאן האט מען שוין בעשיינפערליך באוויזען, אז ער האט די וועקסלען גע- לקח'נט. מ'האט צוגערופען א פאליציאנט, וועלכער האט דעם „סוחר" פערבעטען אין אויספארשונגס-אמט, וואו ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז ער איז אן'אלט-בעקאנטער אפעריסט.

ראדיא.
היינטיגער פראגראם:
ווארשא.

12.00 — צייט-סיגנאל; פליה-מעטעראלאגישע און פאס-קאמוניקאטען. איבער-פראגראם.

3,00 — ווירטשאפטליכע און מעטעאראלאגישע קאמוניקאטען, איבער-פראגראם.

4,25 — סקויטען קאמוניקאט.

5,00 — די אויסגאבע פון „פליה-קאמוניקאט". פארלעזונג.

5,25 — „זייגערס פון די אלטע צייטען" פארלעזונג.

5,50 — איבער-פראגראם, קאמוניקאטען.

6,00 — קאמער-קאנצערט אין 3 טיילען.

7,00 — קאמוניקאטען פון פ.א.ט.

7,15 — פערשידענעס.

8 00 — לאנדווירטשאפטס-קאמוניקאט.

10 00 — פליה - מעטעראלאגישער קאמוניקאט, צייט - סיגנאל, קאמוניקאטען פון פאליציי פא"ט, איבערן פראגראם.

איבערגעפאהרען
דורך א טראמוואי.

(—) נעכטען 5 פארנאכט איז אויף נאוואטקאוויטש-גאס ארונטערגעפאלען אונטער'ן טראמוואי נומער 2 דער איינוואוינער פון קיליגסקי-גאס 96, יוזעף קאלאזשערטשאק.

דער טראמוואי האט דעם אומגליקליכען מיטגעשלעפט א שטיקעל וועג און איהם שווער פערוואונדעט.

ק. איז אריינגענומען געווארען אין דער צוקערציע פון ה' ווינצער, וואוהין ס'איז ארויסגערופען געווארען די פאגאטאוויע, וועלכע האט דעם פערוואונדעטען ערשטע הילף.

Dr. med. H. LUBICZ
צענעלניאנא 43, טעל. 41-82
ספעציאליסט פאר אויג, קעלכישע און קי- נער-שווערע קראנקהייטען. פיז
פון טאלגנקטערקען-לאבאראטאר (פאר-אויגען)
נעמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד.

Dr. med. H. NADEL
17 פיעטריקאווער 17
ספעצ. פון אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקומען.
נעהמט-אן פון 4 — 6 אין אווענד

קליינער פעליעטאן.
דאס שמייכעלע.

איך לייען פאטעק'ס פרעסע-קאמוניקאט מכוח די האנדעל-בעציהונגען מיט די סאוויעטען, ווי אלץ איז גוט, פרימיטיוו, נאר, נישטמער, בכן, מ'דארף נאך מסביר זיין ע"פ שכל און ע"פ דין, ווי אזוי קען בכלל געמאהלט זיין דער מין האנדעל אין א לאנד, וואו האנדעל איז א תחילה דאיסורא.

איך וויים, אז אין דייטשלאנד ליגט דאך שוין צוא מין פעדער אויפ'ן גאז, דארט איז דאך שוין דער מסחר כשר בתכלית הכשרות, פונדעסטוועגען זיצען שוין די חכמים אזוי פיל יאהרען, פון בראצסקי'ן אן, און קענען בשום אופן נישט אנקניפען קיין האנדעל-בעציהונגען צווישען פוילען און דייטשלאנד.

און יעקע נאר האט נאר קיין קלאץ-קשיות נישט געפרעגט, געמאכט איך ראפאלע א בענזינגע פענע, ביי א גלעזעל ליקער אונטערגעשריבען א פאקט מיט די סאוויעטען — און ס'געהט ווי געשמירט.

דערמאן איך זיך, וואס מיט מיר אליין האט פאסירט. אט טאקי די טעג.

ווי נאר איך האב זיך איינגעזעצט אין מיין אורלויב-דאטשע, דעמאלט זיך די טיר און ס'בעווייזט זיך אויפ'ן שוועל א שעהן ווייבעל, וואס קען א פינטעל מיט מיט'ן אויג וועלן מ'דארף פאר'טישוף'ן מיט א קיילעכדיגען שמייכעלע.

— איך בין, זאגט זי, א קרעמערקע דא דערנעבען און בעט איך זיין מיין קונד.

איך האב איהר, פערשטעהט זיך, צוגעזאגט מיט'ן גרעסטען פערגעניגען. ווי נאר זי איז ארויס, קומט אריין א יונגערמאן און מעלדעט, אז ער האט א קראם דא דערנעבען און בעט מיר זיין זיין קונד. האב איך זיך א קראץ געטון הינטער'ן פאה.

— וועלכע קאטעגאריע איז אייער פאטענט?

— למאי נפקא מינה?

— איך וויל וויסען, צי איהר האט אלץ צו פערקויפען, איך זאל פערשפארען לויפען איבער פערשידענע קראמען.

האט ער מיר געזאגט.

— און נאך 7 א זייגער קען מען אריינקומען צו אייך דורך דער הינטער טיר?

— למאי נפקא מינה?

— מאמער מאכט זיך, מ'קומט פון דער מוזיק און ס'פעהלט זיך עפעס אין מויל אריין, אדער מ'פערפעהלט פאפיראסען.

— אוודאי, פאר א קונד איז שפעטע די טיר אפען.

— און ווי איז ביי אייך שבת?

— שבת קענט איהר קריגען אהן געלד, שפעטער צו בעצאהלען.

— קען מען דאך פערגעסען.

— עט, מ'פערגעסט נישט.

— יא, דער עיקר: און אויף באר גיט איהר?

— אויף ווי לאנג?

— וואס הייסט אויף ווי לאנג? ביז סוף דאטשע. פאר'ן אוועקפאהרען וו... לען מיר זיך אויסרעכענען.

בקיצור, איך האב אזוי פיל קלעצ... געליינט דעם יונגענמאן אין וועג, ... ער האט זיך שוין אנגעהויבען צורי... ציהען פון עסק.

און איך האב טאקי פערקלערט ה... דעלס-בעציהונגען מיט דער שעה... שמייכעלעדיגען ווייבעל.

און ווי דער פרט, אזוי דער כ... דייטשלאנד מיט רוסלאנד האט... נאר קיין קשיות נישט געפרעגט... ווי עס קומט צו פוילען, האלט... נאר אין איין לייגען קלעצער אין... רעדער.

... פנים ס'פעהלט דאס שמייכעל...

ארנום

וואהלען צו דער לאדזשער קר.-קאסע

וועלען אזוי שנעל נישט פארקומען.

די איצטיגע פערוואלטונג וועט נאך געזעצליך אמטירען ביז'ן סוף 1928

(א) ווי בעוואוסט, האט דער מלוכה-פרעזידענט פערלענגערט די קאדענץ פון די קראנקען קאסע-פערוואלטונגען, וועלכע האבען געדארפט אמטירען זייער פלאץ שוין נאר אין ניכען.

די דאזיגע קראנקען-קאסע-פערוואל-טונגען קענען אמטירען ביז'ן 31 טען דעצעמבער 1928.

די לאדזשער קראנקען-קאסע האט דעריבער אפגעשטעלט די פארבערײ-טונגס-ארבייטען צו די וואהלען פון א נייער פערוואלטונג.

2 אלע ציוניסטישע פרויען שטימען זונטאג פאר דער ליסטע פון „עת לבנות" נומער 2

א לאקאטאר, וואס גנב'עט וועש.

(–) מיט עטליכע חדשים צוריק האט זיך אויף מאזורסקא 60 ארײנגעצויגען א נייער לאקאטאר דאס פאר-פאלק וו. אינ'ם הויז האט מען אנגעהויבען בע-מערקען, אז יעדע פאר טאג פעהלט עפיס. דא האט מען ארויסגע'גנב'עט די וועש פון בוידעם, דארט עפעס פון שטוב.

ס'איז אבער געווען אויפפאלענד, אז גראד ביי די נייע לאקאטארען, ווערט גארנישט פערפאלען. איינמאל האט זיך איינער א לאקאטאר אויסגעוויזען, אז וווכער איז געווען אויפ'ן בוידעם און גאכדעם האט מאקי בעמערקט וועש. די שכנים זענען באלד אוועק צו וווכער'ן און דורכגעפיהרט א רעוויזיע. מ'האט טאקי ביי איהם געפונען פיל זאכען, וואס זענען מיט א צייט פריהער גע-ווען גע'גנב'עט ביי פערשידענע לאקא-טארען פון דעם הויז. מ'האט מיטגע-טיילט דער פאליציי, וועלכע האט דעם „תכשיט" ארעסטירט צוזאמען מיט זיין פרוי.

בעראטונג פון האנדעלס-מיניסטער

צוזאמען מיט פארשטעהער פון לאדזשער אינדוסטריעלער.

(ס) מיט עטליכע טעג צוריק איז אין ווארשא פארגעקומען א קאנפערענץ צווישען האנדעלס-מיניסטער קוויאטקאוו-סקי און פארשטעהער פון פערשידענע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס מיט'ן אנטייל פון פארשטעהער פון די לאדזשער אינדוסטריעלער ד"ר מארצעלי באר-טשינסקי.

ס'איז בעטראכט געווארען די פראגע וועגען די האנדעלס-דעפיציט, צאל אין די האנדעלס-טראקטאטען, וועלכע דארפען אינ'גיכען געשלאסען ווערען מיט דייטשלאנד און די סאוויעטען.

יוליאן וואלף.

לאדז האט כלל-טוהער אפילו
און עסקנים אלערליי
איינער פון די שעהנסטע, בעסטע
יוליאן וואלף איז דאך פון זיי.

ער פערנאכלעסיגט פרנסה,
זיין פאבריק דער פאבריקאנט,
און ער ארבייט פאר לינת הצדק
מיט ענערגיע און טאלאנט

אין די אלע אינסטיטוציעס
אומעטום איז ער דארט פיל,
אין פערבאנד פון פאבריקאנטען
און זאגאר אין ווילקער-שוהל.

יוליאן וואלף – ער איז בעליבט דאך
אין די ספערען איבעראל
העלפען ארימע און קראנקע
איז זיין העכסטער אידעאל.

לינת הצדק דאָרף אנ'אויסנאַ
האט ה' וואלף דאס פעסטגעשטעלט;
ארבייט ער אויף דעם ענערגיש
און ער זאמעלט אויף דעם געלט.

אלע, אלע וועלען געבען
יעדערער לויט זיין [בעשטאַנד];
קיינער קען דאך נישט ענטזאגען
ווען יוליאן וואלף שטרעקט אויס די האנד.

645 גראף האלי.

לאדזשער יוד. קינסטלער ישראל לייזעראוויטש פאהרט - אפ קיין רוים.

די טעג פאהרט אפ קיין רוים אויף א שטודיום רייזע דער יונגער לאדזשער יודישער קינסט-מאלער ישראל לייזע-ראוויטש.

לייזעראוויטש איז נישט קיין פנים-חדשות אויפ'ן קינסטלערישען געביט. נר געהערט צו די בעגאבטעסטע פאר-טרעטער פון דער נייער יודישער מא-לעריי. אין זיינע ארבייטען לייווענ-ווער, וועלכע אטעמען מיט אָריגינאל-קייט און רייפקייט ווייזען ארויס גע-ווייסטערונג. די לעצטע צייט האט לייזעראוויטש געמאלט עטליכע בעגדליגע בילדער פון גרויסען קינסטלערישען ווערט, פיל פון די בילדער זענען אויסגעשטעלט געווארען אויף אויס-שטעלונגען אין ווארשא און קראקא אומעטום האט די קריטיק זעהר וואַרעם און בעגייסטערט אויפגענומען לייזעראוויטשעס קינסטלערישע שא-פונגען, פראוויזאגענדיג איהם א גלענצענדע צוקונפט. געפינענדיג זיך אין שווערע מאטעריעלע באדינגונגען, האט לייזעראוויטש נישט געקאנט פער-ווירקליכען אלע זיינע קינסטלערישע פלענער. איצט, א דאנק דער פערשיע-טערעסירונג און מאטעריעלער אונ-טערשטיצונג פון א היגען יודישען מע-צענאט, פאהרט אפ לייזעראוויטש קיין אויסלאנד, וואו ער וועט זיך קינסטלע-ריש פערפולקאמען, און ווייטער פארט-זעצען זיין קינסטלערישע שאפונג.

מיר ווינשען דעם יונגען קינסטלער א הארציגען „פאהר - געזונד" און א גרויסען ערפאלג אויף זיין נייעם וועג!

אלע מיטגלידער פון דער ציוניסטישער ארגאניזא-ציע ווערען אויפגעפאדערט צו נעמען אנטייל אין די וואהלען צום 15-טען ציוניסטישען קאנגרעס

זונטאג צו די וואהלען

פון דעלעגאטען צום 15-טען ציוניסטישען קאנגרעס

אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) פון 9 פריה ביז 10 אין אווענד.

אויך די פערזאנען, וועלכע געפינען זיך אויף די ארומיגע זומער-וואוינונגען, מוזען זונטאג אונבעדינגט קומען קיין לאדז כדי זיך צו בעטייליגען אין די וואהלען. – חברים! ערפילט אייער חוב, יעדע איינציגע שטימע איז וויכטיג. קומט אלע צו די וואהלען!

קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז.

בעמערקונג: אין דעם אויפרוף פון צ.ק. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען וואס איז געווען געדרוקט אין די ווארשאווער צייטונגען איז ארײנגעפאלען א טעות: די וואהלען קומען פאר נישט זונטאג און מאנטאג נאר בלויז זונטאג אין משך פון טאג.

דער היי-יעהריגער שניט

איז אין לאדזשער קרייז נישט פויגעלדיג.

(ס) ווי מיר דערוויסען זיך, איז דער היי-יעהריגער שניט אין דער לאדזשער וואיעוואדזטווע אויסגעפאלען נישט גאר גינסטיג.

די רעגענס האבען אנגעמאכט גרוי-סע שאדענס און צוליב די קאלטע ווע-טערן אין די ערשטע זומער חדשים, האבען א טייל ערד-פראדוקטען בכלל זיך שלעכט אנטוויקעלט.

זעהר גוט זעהט זיך אבער פאר דאס אנטוויקלען פון בארנעס און עפעל.

----

2 די ציוניסטישע יוגענד שטימט זונטאג פאר דער ליסטע פון „עת לבנות" נומער 2

פשיטשער לא יוצלח'ם-„הומאריסטען".

שטעקען אפ אין לאדז פארנאגראפיע און „מוכא"-יוכם.

זומער צייט איז געווארען א מנהג אין געוויסע קינא'ס צו געבען א שפע-קאל אפוועקסלונג דורך אזוי-גערופענע קאבארעט-נומערן. עס ווערען ארא-נגעברא כט פון פערשידענע עקען פון פוילען כל'ערליי שליבם-מזל'ניקעס, לא יוצלח'ס, קאליקעס, וואס טראגען דעם חשוב'ען נאמען „הומאריסטען".

דער הומאר פון די דאזיגע לייט – אוב איינס און איינס מאלגעשלאזיבקיי-טען – בעשטעהט פון צוויי הויפט-עלעמענטען: ערשטענס, פון קאריקא-טורירען אויף א שענדליכען אופן יודען, און צווייטענס צו שיטען פון זיך פולע מיסטקאסטענס פון עקלהאפ-טער פארנאגראפיע.

דרעהען זיך, למשל, ארום אויף דער ביהנע פון „גראנד-קינא" (זעהר א פיין געמיטליך קינא, וואס זעמאנסטרירט אפט גוטע בילדער) אזעלכע צוויי לא-פיאטען פון פשיטש'ער אזצר פון כע-לעמער באלאגאנען, – די ה"ה רעי ומסתמא שמיי דריי) און וועלין, וואס קען אפילו נישט וועלען, און פראדוצי-רען אזעלכע אידיאטיזמען, ווי דעם ער-שטענס מאנאלאגען און דעם צווייטענס קריש-לידלעך, פון וועלכע עס קצהרט די גאל, און עס נעהמט א ברעכונג אן...

איז צוויי זאכען א שאד: 1) וואס דער עולם לינטשט זיי נישט אויפ'ן ארט, פשוט כפשוטא, און 2) וואס אזא אנגעזעהנ קינא, ווי „גראנד-קינא" ווערט דורך אזעלכען צוויי לא יוצלח'ס פער-מיסטיגט.

שטיצט „לינת הצדק".

„לינת הצדק", וועלכע האט גרויסע פערדינסטען מיט איהר טעטיגקייט פאר דער לאדזשער געזעלשאפט, שיקט א' ויס היינטיגען זונטאג איהרע מיטגלידער צו קלייבען געלד אויף די זומער-וואוינונ-גען. מען בעט די לעבניקעס אויפצו-נעהמען מיט געהעריגער אכטונג די זאמלער. וועלכע אפפערן זייער צייט און כוחא למובת „לינת הצדק" און שפענדען פאר דעם סימפאטישען צוועק פון דער געזעלשאפט מיט א ברייטער האנד.

פון יודישען טעאטער.

רעפערטואר פון שבת און זונטאג.

אין פילהארמאניע-זאל טרעטען ווייטער אויף מיט גרויס ערפאלג די אמע-ריקאנער גאסטראלערען אננא און היי-מאן יאקובאוויטש, וועלכע האבען זיך שטארק בעליבט געמאכט ביים טעאטער-עולם און האבען ערפאלג.

עס שפילען אויך די בעקאנטע לאד-זער ארטיסטען פון „סקאלא" טעאטער און ס'איז דעריבער נישט קיין וואונ-דער, וואס דער פילהארמאניע-זאל איז שטענדיג איבערפולט.

שבת נאכמיטאג ווערט געשפילט די אויסגעצייכענטע פיעסע „איהר גרויסער סוד". שבת אין אווענד-„די מאמע פון דער וועלט". זונטאג אין אווענד-„די גרינע פלה".

אין אלע פארשטעלונגען בעטייליגט זיך דאס גאנצע ערסאנאל.

4 בײַ די וואהלען צום קאנגרעס שטימט נור פאר וו. זשאבאטינסקי! ליסטע נומער 4

געדענקט! אויב עס וועט פעהלען אין-איינציגע שטימ-מע קען ער פערלירען דעם מאנדאט!

זומער-טעאטער

פון דיר. א. נ. קאמפאניעע.

די נאהנטסטע טעג הויבט אן שפי-לען אין זומער-טעאטער, אין גארטען אויף ציגעל-גאס 18 א יודיש טעאטער אונטער דער דירעקציע פון ה' א. נ. קאמפאניעץ.

עס וועלען זיך בעטייליגען אין דעם טעאטער די בעסטע יודישע ארטיסטען פון אקטריסעס.

פײַ די וואהלען צום קאנגרעס שטימט פאר דעם געפאנגענע פון עכו און רעטער פון ירושלים וו. זשאבאטינסקי 4

דעם שעפער פון העלסינג-פארסער פראגראם ליסטע 4

פײַ פערדייאונגס-שטערונגען

מאגען-וועהטאג, איבעלקייטען, קאפ-שמערצען, אויגען-שווינדלען, נערווען-רייצונגען, שלאפלאזיגקייט, שוואכקיי-טען, ארבייטס-אונלוסט ווירקט אמבעס-טען דאס ביטערוואסער

Franciszka Józefa

ברובען אין די אוניווערזיטעט-קליני-קען האבען בעוויזען, אז אלקאהאלי-קער, וועלכע ליידען פון מאגען-קאטער, בענוצענדיג דאס ביטער-וואסער

Franciszka Józefā

בעקומען צוריק זייער עס לוסט.

„שטערן" – „קדימה".

שבת האלב 4 נאכמ. וועט אויפ'ן ספארט-פלאץ אין פאניאטאווסקי-פארק פארקומען א געזעלשאפטס-מעטש צווי-שען דער ארבייטער-דרוזשינע „שטערן" און דעם ספארט-קלוב „קדימה".

Dr. RÓŻANER

ספעציאליסט פאר הויט-, וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

היילונג מיט קווארץ-שטראהלען און דיאטערמיע

Dzielna 9 (Narutowicza), Tel. 28-98

צוריקגעקעהרט.

נעמט-אן פון 8—10 און 5—8, פרויען פון 3—4

עקסטרא ווארטע-זאל פאר פרויען.

מעלדונגע.

פון „החלוץ המרכזי".

שבת, דעם 30, יולי 4 נ. מ. קומט-פאר אינ'ם לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאני-זאציע (צעגעלניאנא 4) א קאלעקטיווע פאר-לעזונג אויף דער טעמא: דער 15-טער ציוני-סטישער קאנגרעס.

רעפערירען וועלען די חברים: מרגליות, גרינווער און טעמפעלהאף. אריינטריט נאר פאר מיטגלידער.
614

שבת דעם 30-טען ד. ח. פונקט 3 נ. מ. ווערט אין לאקאל פון ברית טרומפעלדאר (ציגעל גאס 68,) איינגעארדענט א פערזאמלונג פון די מיטגלידער, ציוניסטען רעוויזיאניסטען און סימפאטיקער, וועגען דעם 15. קאנגרעס. עס נעהמען אנטייל ד"ר ווראטינסקי, קאפע-לאוויטש, גראייווער און זאנדער.
616

א מיטינג ביי די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען!

שבת דעם 30-טען ד. ח, 6 אווענד ווערט דורך די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען איינגעאר-דענט א מיטינג אין לאקאל פון דער ציוניס-טישער ארגאניזאציע צעגעלניאנא 4, מיט רע-דעס אויף דער טעמא: „די ערטע עליה און אונזערע פאדערונגען צום 15. קאנגרעס", וועל-לען ארויסטרעטען: ד"ר ווראטינסקי, קאפע-לעוויטש, גראייווער און זאנדער.

אריינגאנג פריי.
656

„השומר הצעיר".

יעדער שומר און סימפאטיקער פון „השומר" שטימען זונטאג דעם 31. יולי פאר דער ליסטע פון ציוניסטיש-סאציאליסטישען בלאק, ליסטע 6. 659 ההנהגה המקומית.

קען זיך מעלדען זאפארט א קוואליפיצירטע

שפולער'ין

א 8. פעדעמער-מאשין ביי דונהעלמאן.
לעקסאנדריסקא 14.
6 (מרדכי גבאי'ס גאס)

א נעהילפס-

בוכהאלטער

מיט גוטע רעפערענצען זוכט א פאסטען. געגען מעסיגע געהאלט. אפערטען אונטער „D" אין אדמ.
196

ס'ווערט געזוכט א קוואַ-ליפיצירטע מאשין-

שפולער'ין

פון זאפארט זיך צו מעלדען ביי גירענבערג, נאוואמיעיסקא 19 651

ס'איז צו פערמיטען א

צימער

אין כוך פון זאפארט אנ-בעקרוינעמען צו ערפאהרען
נאוואמיעיסקא 21,
652 ביים סטרוזש.

א פראנט-

בודקע

צו פערמיטען פאנסקא 17
661 ביי קאלינסקי

אפריל'ין

ביז 18 יאהר ווערט גע-זוכט צו ווירטשאפט ווי אויך טיילוויז צום געשעפט צו ערפאהרען אין אדמ.

Dr. med.

A. MAZUR

נארוטאוויטש (דזשלנא) 44
אויערען און האלז קראנקהייטען שטימע און שפראך-פעהלערען (שפאטלען א.ח.ו.ה.) נעמט אן פון 12—2 און פון 6⁰⁰—8 אוו.

פרייע טריבונע.

פון וואהל-קאָמיטעט צום 15. ציוניסטישען קאָנגרעס.

(קאָמוניקאַט).

דער וואַהל-קאָמיטעט אין לאָדז איז מודיע אַלע שוקלים וועהלער צום 15. ציוניסטישען קאָנגרעס, דאָס די וואַהלען קומען פאָר זונטאָג, דעם 31 יולי אין לאָקאַל פון ציוניסטישען ביוראָ (צעגעלניאַנאַ 4) פון 9 אַ זייגער אין דער פריה ביז 10 אַ זייגער אָוונד. וואַהל-רעכט האָט יעדער פון 18 יאָהר אָן, וואָס האָט אויסגעקויפט דעם שקל פון תרפ"ז און איז אַריינגעטראָגען געוואָרען אין די וועהלער-רשימה, די וואַהלען זענען געהיימע, דירעקטע און פראָפּאָרציאָנעלע. דער וועהלער דאַרף מיטברענגען דעם שקל, יעדער קאָן שטימען נאָר פאַר זיך, און האָט נישט קיין רעכט איבערגעבען זיין שטימע אַנ׳אַנדערען.

די וואַהלען צום קאָנגרעס דאַרפען ווייזען די שטאַרקייט פון דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

דאָס פּרעזידיום פון וואהל-קאָמיטעט
מ. ח גורין — פאָרזיצענדער
משה הצלמאָן טיים-דעפּ. וויצע .
גרשון ליכטענשטיין סעקרעטאַר

פון „עת-לבנות״ - קאָמיטעט.

(אויפרוף).

ציוניסטען!

זונטאָג, דעם 31 יולי ה. י. קומען פאָר די וואַהלען פון דעלעגאַטען צום 15-טען ציוניסטישען קאָנגרעס. עס וועלען אַרויסגעשטעלט ווערען קאַנדידאַטען-ליסטען פון אַלע ציוניסטישע ריכטונגען. מיר דאַרפען גישט אָנווייזען ווי וויכטיג עס איז, אַז צום קאָנגרעס זאָלען געוועהלט ווערען אַזעלכע דעלעגאַטען, וועלכע שטעהן אויף דער פּלאַטפאָרם פון ריינעם פּאָליטישען ציוניזם, אַזוי ווי ד״ר הערצל האָט איהם געשאַפען. מיר האַלטען, אַז די מיליוגג פון פּערשידענע גרופּען און ריכטונגען שוואַכט אָפּ די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע און פּאַרשווערט די אויפבוי-אַרבייט אין ארץ ישראל, ווייל אַנשטאָט צו פאַרנעהמען זיך מיט אַ פּראַקטישער טעטיגקייט, גשטאָט צו שטיצען דעם פּרעזידענט ד״ר חיים ווייצמאַן אין זיין אומערמידליכער אַרבייט פאַר דער פּערווירקליכונג פון אונזער אידעאַל, פאַרנעהמען זיך די פּערטרעטער פון די פראַקציעס מיט אַ געגענזייטיגען קאַמף.

די גרופּע „עת לבנות״, וועלכע רעפּרעזענטירט דעם הערצל׳שען ציוניזם, האָט זיך געשטעלט אַלס אויפגאַבע צו מאַכען אַ סוף צו די אַלע אינערליכע רייבונגען און קאָנסאָלידירען אַלע כח׳ות אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אויף דעם באָדען פון געמיינזאַמער פּראָדוקטיווער אַרבייט לטובת ארץ ישראל. אין נאָמען פון דער דאָזיגער גרופּע, פאָדערען מיר אייך אויף צו קומען אומבעדינגט זונטאָג, דעם 31 יולי ד. ה. צו די וואַהלען אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, (צעגעלניאַנאַ 4) און אָפּגעבען אייער שטימע פאַר דער ליסטע נומער 2 פון „עת לבנות״.

מיט ציוניסטישען גרוס אין נאָמען פון „עת לבנות״-קאָמיטעט:

סעו. ד״ר מ. בורידא, דעפּ. ד״ר י. ראָזענבלאַט, ל. אוריסאָן, א. בוים, י. גוטערמאַן, מ. ח. גורין, ב. גוטער, ע. האָמבורסקי, ג. וועגמייסטער, לאָוריק א. יאָעל, צבי ליטווין, שמואל לעוו, מרדכי מרחב, ז. סימכט, אינגש. ג. פּראָשקער, דיר. א פערלמאַן, מ. פלאטא, ק פיינבערג, ז. פרענקעל, מרים קאַצענעלענבויגען מ. קאַרא, ד״ר א. ראָזענבוים, אליעזר רוסינאָוו, ח. ראַקאָוויטש.

די קאַנדידאַטען פון „עת-לבנות״ זענען: ל. לאַוויטש, (ווארשא), דעפּ. ד״ר י. ראָזענבלאַט (לאָדז), ד״ר נ. דאַווידזאָהן, (ווארשא) ד״ר מ. היגעס, (ווארשא), דער. י. הענדעלמאַן, (ווארשא), לאַוויק אַלעקסאַנדער יאָעל, (לאָדז), ק. פיינבערג, (לאָדז), י. בערגער, (ווילנאָ), א. ציפּלין, (ווארשא), א. ליווער, (בענדין), י. פרענקעל, (ראַדאָם), ל. אוריזאָהן, (לאָדז).

פון רעוויזיאָניסטען-פערבאַנד.

(אויפרוף).

ציוניסטען!

דריי הויפּט אויפגאַבען שטעהען פאַר דעם 15 טען ציוניסטישען קאָנגרעס, וועלכער פאַרזאַמעלט זיך איצט, אין דער צייט פון אַ אומגעוועהנליך שווערען קריזיס אין א״י און אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. דריי הויפּט-אויפגאַבען, פון וועלכע דורכפיהרונג עס הענגט אָפּ די סאַנאַציע און די ווייטערע ענטוויקלונג און אונזער באַוועגונג.

די ערשטע הויפּט אויפגאַבע איז: די רעוויזיע און ענדערונג אין פּאָליטישען קורס. דער קאָנגרעס מוז אָפען און קלאָר פאַר דער גאַנצער וועלט אויפפאָדערען די מאַנדאַטאַר-מאַכט צו ערפילען די התחייבות׳ן, וועלכע זי האָט אויף זיך גענומען דורך דעם פּאַלעסטינא-מאַנדאַט און די באַלפור-דעקלעראַציע.

די צווייטע הויפּט אויפגאַבע פון דעם קאָנגרעס איז: די רעוויזיע און אויסבעסערונג פון׳ם פּראָיעקט פון צוזאַמענגיסונג פון נישט-ציוניסטישע קרייזען צו דער אויפבוי-אַרבייט אין א״י.

די דריטע הויפּטאויפגאַבע פון׳ם קאָנגרעס — און די איז אַ דירעקטער פועל יוצא פון די פריהערדיגע צוויי — איז: די וואַהל פון אַ פולשטענדיג נייער ציוניסטישער רעגירונג.

צום ערשטען מאָל ווערט, דורך דעם איינהייטליכען שקל, געגעבען די מעגליכקייט יעדען ציוניסט, צו וועהלען זיינע פאָרטרעטער אויף דעם קאָנגרעס זעלבסטשטענדיג און נאָך זיין אייגענ׳ם געוויסען, אָנאָהענגיג פון דעם, אין וועלכער פּאַרטיי ער איז פאַרשריבען, מאָכמאָל גאָר צופעליג. וועהלט, ציוניסטען, נאָך אייער אייגענעם געוויסען!

שטימט פאַר דער ליסטע פון דער שאַרפסטער אָפּאָזיציע. פון דער שפּיץ פון דער ליסטע שטעהט אונזער גרויסער, אומערמידליכער שטאַלצער פיהרער: זשאַבאָטינסקי —

שטימט פאַר זשאַבאָטינסקי׳ן! ליסטע נ׳ 4.

דער ועד ראשי פון די ציוניסטען-רעוויזיאָניסטען אין פוילען.

צו די ציוניסטישע האַנדעלערקער.

(אויפרוף)

חברים!

זונטאָג קומען פאָר די וואַהלען פון דעלעגאַטען צום אַלוועלטליכען ציוניסטישען קאָנגרעס. עס איז איבריג צו אונטערשטרייכען, אַז די יודישע האַנדווערקער זענען נישט ווייניגער פאַראינטערעסירט אין׳ם אויפבוי פון ארץ ישראל ווי די אַנדערע טיילען פון יודישען פאָלק. דעריבער איז וויכטיג, אַז דאָס האַנדווערקערטום זאָל האָבען זיינע פאָרטרעטער אויף דעם קאָנגרעס.

די ציוניסטישע גרופּירונג „עת לבנות״ האָט אַרויסגעשטעלט אַלס קאַנדידאַט צום קאָנגרעס אונזער פאָרשטעהער ה׳ לאַוויק אַלעקסאַנדער יאָעל.

צוליב דעם פאָדערען מיר אייך אויף צו קומען זונטאָג אומבעדינגט צו די וואַהלען אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) צוזאַמען מיט אייער פרוי און קינדער איבער 18 יאָהר, (אויב זיי האָבען אַ שקל) און אָפּגעבען אייער שטימע פאַר דער ליסטע נומער 2 פון „עת לבנות״.

חבר׳ם, ערפילט אייער חוב! קיין איינציגע שטימע דאַרף נישט פעהלען.

האַנדווערקער - וואַהל - קאָמיטעט פון „עת לבנות״: ראובן האָפמאַן. ב. אַרדינאַנס, אַל. באהם.

פון ציוניסטישען קאָמיטעט.

דער ציוניסטישער קאָמיטעט האָט זיך געווענדעט מיט אַן אויפפאָדערונג צו אַלע מיטגלידער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע זיי זאָלען אומבעדינגט זונטאָג אין משך פון טאָג קומען צו די וואַהלען אין ציוניסטישען ביוראָ. באַזונדערס ווערען אויפגעפאָדערט די שוקלים, וועלכע געפינען זיך אויף די זומער-וואוינונגען צו קומען קיין לאָדז, כדי צו באַטייליגען זיך אין די וואַהלען.

פון „עת-לבנות״.

דער יוגענד-וואַהל-קאָמיטעט פון „עת-לבנות״ אָרגאַניזירט אויף מאָרגען, מוצאי שבת, 9 אַ זייגער, אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַ גרויסען יוגענד-וואַהל-מיטינג. מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען: סטוד. א. ציטלין פון ווארשאָ מ. טעמפּעלהויף און אַנדערע.

פון „על-המשמר״.

דער וואַהל-קאָמיטעט פון „על המשמר״ אָרדענט איין מאָרגען שבת, 8 אַ זייגער אָוונד אַ גרויסען מאַסען-מיטינג אין זאַל פון „ירדניה״ (פּאָלודניאָווע 36) אין מיטינג נעמען אָנטייל: ד״ר לעמבערג (ווארשאָ) ד״ר צינעמאַן (ווינען) סטוד. פּליבטער, סטוד, פאַלאַקיעוויטש און ח. מרגליות.

Dr. Z. Rakowski

ספּעציאַליסט פאַר אויערען, נאָז, האַלז- און לונגען-קראַנקהייטען.

קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9 טעלעפאָן 27-81
שפּרעכשטונדען פון 12 ביז 2 און פון 5 ביז 7. נעמט אויף אָן אין לאַגעווניצע וגעזשאָר 17 פון 10—11 און נ.מ. פון 2—3

זומער-טעאַטער צעגעלניאַנאַ 18 — זומער-טעאַטער צעגעלניאַנאַ 18

עקסטראַ טעלעגראַמע!

הערצליך הייבען זיך אָן די נאַכטשפּילען פון אַ נייע-אַנגאַזשירטע טרופּע אונטער דער דירעקציע פון א. ג. קאַמפּאַניעץ

מיט אַ גאַנץ נייעם נאָך נישט געשפּילטען רעפּערטואַר.

— איינצעלהייטען וועלען בעזונדער בעקאַנט געמאַכט ווערען.

PIEGI plamy i wątrobiane radykalnie usuwa krem i mydło LESCHNITZER'A

אָריגינעל-פּרעפּאַראַטען פון דער מאַהרען-אַפּטייק ברעסלוי, צו בעקומען אין די אַפּטייקען און מקלאַר-אַפּטעקשנעס. קרעם זל. 3.15 זייף זל. 2.30 וואו ס׳איז נישט צו בעקומען, צו ווענדען זיך דירעקט צו

Aptekarz Drancz i S-ka Bielsko

פון דאָנערשטאַג, ד. 28. יולי ד. י. גרויסער פּראַכטפולער פּראָגראַם!

ווען א פרוי פערראַט דעם מאַן

(Kiedy kobieta zdradza męża)

— דראַמע אין 8 גרויסע אַקטען. — אין דער הויפּט-ראָלע די ערשטע נראַ נישט אויסגעקוקטע אַטראַקציע-קעניגין

Józef Węgrzyn און קאַזשימיערא ניעוויאַראָווסקאַ

בכדי צו באַגלייטען דעם אָנוועגקאָן פון דער אַוזי-ראַגאַנש אומגעקוקטענער

„געלער פּאַפּוג״ די דער זאַל איז מכאָנש ווענטילירט. פערגרעסערטער אָרקעסטער.

קינסטלערען ווערט דאָס בילד אילוסטרירט מיט געזאַנגען, אויסגעפיהרט דורך דעם בעריהמטען רוסישען אַנסאַמבל

קינא ERA

הערי פּרי-„פּלאַזאַ״

זאַווישאַ 22 (באַרוט)

קינא-טעאַטער SYRENA

אלעקסאנדראָווסקאַ 37 ט. 49-48

פון היינט גרויסער 3-פאַכיגער פּראָגראַם!

1) LYA de PUTTI

אין דעם פּרעכטיגען פילם אין 12 אַקטען א. ג.:

2) Richard Talmadge

דער געשיקטער ווי אַ לאַמפּאַרט

דער בעסטער אַמעריקאַנער ספּאָרטסמען און באָקסער אין דעם גרויסען 8 אַקטיגען פילם א. ג.:

דער לאַמפּאַרט פון טעקסאַס

24 אַקטען, 3 בילדער אין איין פּראָגראַם!

דאָס קינד פון די בערג

3) גרויסע אמעריקאנער קאָמעדיע אין 4 אַקטען

אכטונג: שבת און זונטאג הערט די קאָמעדיע נישט דעמאָנסטרירט

דער זאַל איז מכאַנש ווענטילירט. :-: פערגרעסערטער אָרקעסטער.

אנאָנס! קורצליך דער גרויסער פילם-שלאַגער „דער האַזניגער ריטער״ מיט Buck Jones אין דער הויפּטראָלע.

לעזט אויפמערקזאם!

די בעוואוסטע פירמע Z. Bocian האָט בענייט דעם מעבעל פון אַ סך יאָהרען פערקויף פון

און מאַפעציר - אויסאַרבייטונגען אויף פּעטריקאָווער 41 (אין הויף)

צו בעקוועמליכקייטען פון די ברייטע מאַסען פון פובליקום, פון די איינפאַכסטע אייגענע מעבעל-שטיקער ביז צו גאַנצע איינריכטונגען.

צוגענגליכסטע פּרייזען! בעקוועמסטע בעדינגונגען

אַכטונג, ס׳ווערען אָנגענומען אַלערליי בעשטעלונגען. 934

אנאנסען אין „נייעם פאלקסבלאַט״ האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג!

אנאָנסען אין „נ. פאלקסבלאַט״ האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג.

לעכער

צו בייהען אויף דער מאַשין ווערט אָנגענומען ביי

ג. נאַרדמאַן

29 צעגעלניאַנאַ 29

608

די איינציגע

„Blask“ i „Mewa“

וואַש-פּראַשקעס וואַשען ציעקטפיל און אַמביליגסטען, שאַדען נישט די וועש, ווייל זיי ענטהאַלטען נישט — קיין שעדליכע זאַלצען. —

איבערצייגט אייך אין׳ם אמת אין אייער אייגענעם אינטערעס.

CASINO

היינט און פאלגענדע טעג!
איבערבליק פון פילמען פון סעזאן 1927/28.

I.

אפרוי - א ספינקס

הינטער די קוליסן פון ארוסישן וואריעטע

גרויסע עראטישע דראמע אין 8 אקטען. מיטרייסענדע סצענע פון בעפרייען זיך פון קייטען אין א פערמאלפען קאסטען אויף ן אפגרונד פון ים. אין דער הויפטראלע די שטאר

Florence Vidor

היינט און פאלגענדע טעג!
איבערבליק פון פילמען פון סעזאן 1927/28.

II.

Mady Christians

די מאונערבערטטע פון די פילם-שטערנס אלס

Folies Bergere קעניגין

אין פרויענד ליבצל- און מאלירישע מאטיוונגען אין דער אטמאס פון די שפיגעלע פרויען פון דער וועלט.

אנהויב פון די פארשטעלונגען אין געוועהנליכע טעג 6 אזייגער נאכמיטאג. שבת און זונטאג האלב 2 אזייגער נאכמיטאג.
פון האלב 2 ביז 3 אזייגער נאכמ. זענען די פרייזן פון די פלעצער 50 גר. און 1 זל.

LUNA

היינט הויכאינטערעסאנטע פרעמיערע!
גרויסער דאפעלטער 15-אקטיגער פראגראם!

I.

בעסער חתונה צו האבן

פאדצינגליכע לעבענס- און ליבעס-דראמע פון דער מאדערנער צייט.
אין דער הויפט-ראלע דער גרויסער שוישפילער און בעקאנטער רעזשיסער

CONRAD NAGEL

II.

כדי צו בעעהרען דעם אנדענקען פון פערשטארבענעם הומאר-קעניג

MAX LINDER

ווערט דעמאנסטרירט איינע פון זיינע בעסטע קאמעדיעס

אנאר אויס ליבע

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לידויער.

Grand-Kino

היינט גרויסע פרעמיערע!

אויפטריטע פון ווארשאווער קאבארעט-ארטיסטן אין א גאנץ נייעם רעפערטואר.

Poraj Porecka — לידער און אריעס.
Edward Rej — רעציטאציעס, שמאנצעטען א. אנד.
Jerzy Welin — לידער און מערענאדעס
Duet Kaniewskich — רוסישע כאראקטעריסטישע טענץ
Ernesto Feldini — נייע טראנספארמאציעס.

אויפ'ן עקראן: „דער בלויער פויגעל" סענסאציאנעלע סאלאן-דראמע אין 8 גרויסע אקטען, וואס אילוסטרירט די פאסירונגען פון א מיליאנער, וועלכער איז אריינגעפאלען אין דער נעץ פון ניו-יארקער אפאשען.

אכטונג: צוליב דער פייערליכער ערעפנונג פון טעאטער „מיראזש" ווערט דאס אויבינע בילד דעמאנסטרירט נור ביז'ן 31. יולי 1927. אנהויב פון די פארשטעלונגען שבת און זונטאג 6, 8 און 10 אווענד. און געוועהנליכע טעג 8 און 10 אווענד. דאס קינא איז טעטיג שבת און זונטאג פון 2 נאכמ. און וואכענטעג פון 5 נאכמ. לעצטער סעאנס 10 א זייגער אין אווענד. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזן פון די פלעצער פון 50 גראשען.

CZARY

אנהויב 4 א זייגער, שבת און זונטאג 1 א זייגער; אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 60 גר. אכטונג! פון 8.30 אז. קינא אין גארטען! סימפאנ. ארקעסט. אונטער לייטונג פ. ניעוויאדאמסקי!

קינא אין גארטען!

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם!

מאריצא די אפאשקע

מיט דעם אפגאט פון די פרויען פון דער גאנצער וועלט
RAMON NOVARRO
אין דער הויפראלע מיט'ן אנטייל פון
ENID BENNET
און דער ראלע פון דער
WALLACE BERRY
אין דער גרויסער סענסאצ. עראטישע דראמע
אויפ'ן פאריזער ברוק
בעפאלענער נאסען-פרוי און דערנער-יונג פון צווי עהרליכע מענשען, וועמען די ליבע האט פערשיט דעם וועג מיט שטעכעדיגע רויזען

2) פרעזידענט מאשטשיצקי אין לאדז.

אמשענסטען און דויערהאפטיגע ווערען

רעקלאמען = שילדען

פערפערטיגט גאר ביי
— דעם בעוואוסטען —
שילדען-מאלער

A. MINC, ŁÓDŹ

PODRZECZNA 12 יודישע גאס

Dr. med.
K. Fiszman
26 ציגעלניאנא 26
טעל. 51 77
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 6 - 8 אוו. 628

יעדע הויזפרוי דארף זיך איז דעם צו איבערצייגען, אז די וואש-זייף

„POMORSKIE"

איז די שפארזאמסטע אין דער ווירטשאפט דורך איהר הויכע ווערט פון בעסטען פעטס.

צו פערלאנגען איבעראל.

619

KROJU nowoczesnego, **SZYCIA** teoretycznie i praktycznie (na materjałach) wyuczają gruntownie zatwierdzone przez Min. Oświaty pierwszorzędne kursy **MISTRZA PARYSKIEJ AKADEMJI Cechu Warszawskiego i Łódzkiego**

E. WIŚNIEWSKIEGO

system odznaczony najwyższą nagrodą **„Grand Prix"**, złotemi medalami i dyplomami honorowemi na wystawach światowych w Paryżu, Rostowie, Rzymie i Marsylji. Kończącym świadectwa szkolne i patenty cecho-we. — **KURS WAKACYJNY** za opłatą zniżoną. Najmodniejsze formy bibułkowe od **50 gr.** Przy kursach pierwszorzędna pracownia ubiorów damskich. **Piotrkowska 86, m. 5, front.**

שווייצאריע.

שווייצאריע אט די זאקען-פירמע
איז בערימהט שוין לאנג געווארען
איהרע זאקען טראגען אלע
דעפוטאטען, סענאטארען.

אייזענבערג דאך פון שווייצאריען
איז א מענש מיט גרויס טאלאנט,
זיינע זאקען זענען שטארקע
דויערהאפטיג, עלעגאנט.

נאר די זאקען פון „שווייצאריען"
איז פאר דאמען א נענוס,
ווייל זיי ליכטען, ווייל זיי רייצען
ווייל זיי מאכען שלאנק דעם פוס.

ס'איז די פירמע פאר ערשטקלאסיג
איבעראל שוין אנערקענט
ווער עס קויפט ביי אייזענבערג'ען
בלייבט שוין שטענדיג זיין קליענט.

דארט אויף דזיעלנא 34
איז ה' אייזענבערג'ס פאבריק
זיינע זאקען מאכען פריידען
עלעגאנט און פיל מיט שיק.

629

בעהאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז איך בעזיץ א גרויסען אויסוואל פון פערש. **שייטלען** ווי אויך פאלכעס, עהנליך צו אייגענע האר, אויך אנדולירען און מאניקור. אלעס צו ביליגע פרייזען מיט גאראנטיע
מאניא ראדאל, ושעלאנא 24 643

יור. י. אינפעלד

42 ווסכאדניא 42

לעטשניצע „זדראוויע"

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
אויף נאוואמיעסקא 3 (ווסכאדניא 13), טעלעפאן 37-76.

אינערע קראנקהייטן	ד"ר קראוש ד"ר סלאבאדסקי	4-3 זונטאג 11½-10½ 10½ 12 זונט. 12-1.
נערווען קראנקהייטן	ד"ר בראניסל. פרענקעל " קלאזענבערג	1½-12½ חוץ פרייטאג 12-11 חוץ פרייטאג
מאגען און קישקע קראנק	ד"ר אלעקסנד. מארגאלים ד"ר י. מייבוים מארושינסקי	12 1, זונטאג 12-1 11-10 אחוץ זונטאג.
אינערליכע קראנקהייטן	ד"ר גיביאנסקי " קאץ " לעווי " האי העניריך	11½-9½ זונטאג 11-9½ 2-12 זונטאג 11-12 4½-3 זונט. 1-2 10-11 זונטאג 12-1
קינדער קראנקהייטן	ד"ר סאלאוויעטשיק ארק " מאשלאנקא " פרעכנער	10½-12 3-5 ז. 12-2 1½-2½ זונט. 10½ 12 5-6½ זונטאג 9-10½
כירורגישע קראנקהייטן	ד"ר גאלדמאן " פערלים	3½-4½ זונט. 9½-10½ 11-6-7⅓ זונט. 11-1
פרויען קראנקהייטן	ד"ר אראנסאן " אייגעראווא	12-1 זונטאג 12-1 דונערשטאג, פרייטאג 1½-2½ מאנ. מיטוו. דאנ. ש. 10^{30}-11^{30}
נאז, האלז און אויערן קראנקהייטן	ד"ר העלמאן " ראבינאוויטש	3½-4½ חוץ זונטאג 12-2 זונט. 12-2
הויט און וענערישע קראנקהייטן	ד"ר פאלק " זאנענבערג	3 4 זונטאג 9-10 11-12 זונטאג 11-12
רענטגענאלאג	ד"ר כיילסאן	3-7
ערצטליכע אנאליזן	ד"ר מ. קאצען	

וויזיטען אין שטאדט — פאקען-שטעלען. רענטגענאגראפיע ועסטליכע דורשטראהלונג — (קווארץ לאמפען). עלעקטר. אנאליזען און אונטערזוכונגען. דין לעטשניצע איז אפען פון מארגען פון 8.30 פריה ביז 7.30 אווענד. זונטאג פון 8.30 פריה ביז 2 אזייגער נאכמ.

אבאנעמענט - פרייז:
[illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman